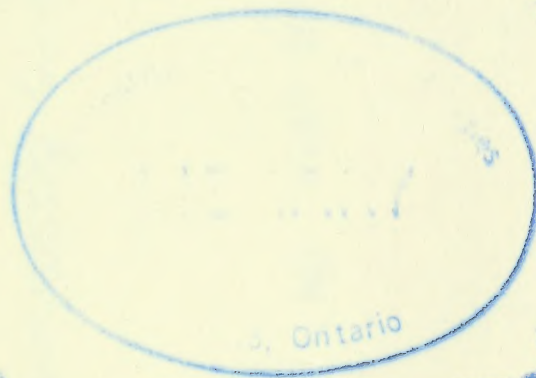


PA
5610
.B43
E5
1916
IMS



Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Toronto



4910
ΒΗΣΣΑΡΙΩΝΟΣ

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑ

ΝΥΝ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΚΑΤΑ

ΤΟΝ ΜΑΡΚΙΑΝΟΝ ΚΩΔΙΚΑ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΝΑΓ. Α. ΠΕΤΡΑΚΟΥ

1916

ΒΗΣΣΑΡΙΩΝΟΣ
ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑ

ΝΥΝ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

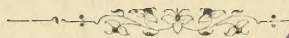
ΚΑΤΑ

ΤΟΝ ΜΑΡΚΙΑΝΟΝ ΚΩΔΙΚΑ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

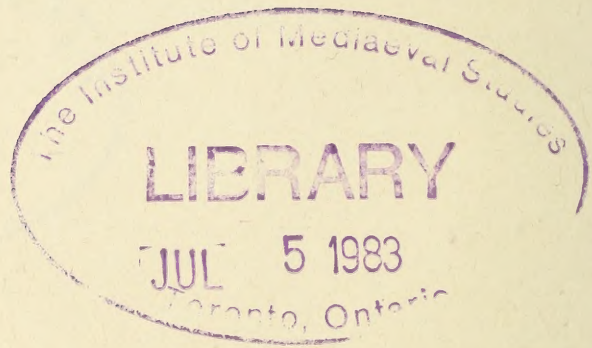
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΝΑΓ. Α. ΠΕΤΡΑΚΟΥ

1916



ΒΗΣΣΑΡΙΩΝΟΣ

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑ

Ἐν τῷ κώδικι 533 τῆς Μαρκιανῆς βιβλιοθήκης, γεγραμμένῳ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα ἰδίᾳ χειρὶ τοῦ Βησσαρίωνος, περιλαμβάνεται ἐν φ. 131⁶-165⁶ ἐγκώμιον, φέρον ἐπιγραφὴν «Εἰς Τραπεζοῦντα» καὶ γεγραμμένον πιθανῶς πρὸ τῆς εἰς τὴν Ἱταλίαν χάριν ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν μεταβάσεως τοῦ μεγάλου Τραπεζοῦντιου. Τοῦ Ἐγκωμίου τούτου εἶχε γνῶσιν ὁ Fallmerayer ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Τραπεζοῦντος, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τινων αὐτῆς χωρίων¹, ἀλλ' οὔτε αὐτὸς ἐπωφελήθη τελείως τὸ ἔργον τοῦ Βησσαρίωνος, οὔτε ἄλλος τις μετ' αὐτὸν ἐξέδωκε. Διὸ ἐκρίναμεν ἀναγκαίαν τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ ἐκ τοῦ κώδικος ἐκείνου. Καὶ περιλαμβάνεται μὲν τὸ αὐτὸ ἐγκώμιον καὶ ἐν τῷ Μαδριτεῖῳ κώδικι LXXVIII φ. 92 κ. ἐ., γεγραμμένῳ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα μεσοῦντα², ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Μαρκιανὸς εἶνε αὐτόγραφος, ἐθεωρήσαμεν ὅλως περιττὴν τὴν ἀντιβολὴν τοῦ τῆς Μαδρίτης.

¹ Fallmerayer Geschichte des Kaiserthums von Trapezunt. Ἐν Μονάχῳ 1827, σ. 302, 307 κ. ἐ. 309 σημ. *, 310, 316, 318 σημ. *, 327, 335 σημ. *. Τοῦ αὐτοῦ Original-Fragmente κτλ. ἐν ταῖς Abhandlungen der III Cl. d. Ak. d. Wiss. (Μονάχου) Τόμ. Γ' μέρ. γ' σ. 130 κ. ἐ.

² Iriarte Regiae bibliothecae Matritensis codices graeci manuscripti. Ἐν Μαδρίτη. 1769 σ. 287, 288.

Βησσαρίωνος Εἰς Τραπεζοῦντα.

- Ἀπάρχεσθαι μὲν τῶν αὐτοῖς τιμιωτάτων ἐκάστους καὶ πατράσι καὶ ἄρχουσι καὶ τοῖς ὄτουοῦν ἄλλως ἀγαθοῦ σφίσιν ὑπάρξασι νενόμισται γε καὶ πάνυ δικαίως· δεῖ γὰρ, ἄνθρωπον ὄντα, τὸ μόνον τῶν ζῳῶν ἐλεύθερον καὶ φιλότιμον καὶ φιλόδωρον, μὴ μόνον εὖ πάσχειν, ἀλλὰ
- 5 καὶ ἀντευποιεῖν ἐν τῷ μέρει, καὶ πρὸς γε τοῦ πλεον τι δυναμένου νικώμενον τῷ φθάσαι παρασχεῖν ἂν ἐκείνον, τοῖς ἀμοιβαίους γοῦν καὶ δευτέροις αὐτὸν μὴ ὑστερῆσαι, μηδὲ χεῖρω καὶ κατὰ τοῦτο φανῆναι, οὐδὲ τὰς δυνατάς οἱ χάριτας ἐκτιννύντα καὶ οἷς ἂν ἐνδείξαιτο πρὸς ἀξίαν εὐηργετημένος καὶ πεπονθὼς τὰγαθὰ. Τοσοῦτω δὲ δικαιότερον
- 10 πατρίδα τιμᾶν καὶ τὴν ἐνεγκαμένην ἀσπάξασθαι καὶ ταύτην οἷς ἂν τις ἔχοι δωρεῖσθαι, ὅσω γῆ μὲν καὶ πατέρων πατήρ, ταύτης δὲ μὴ φερούσης τὰ παρ' αὐτῆς, οὔτ' ἂν ἄρχοντες ἢ ὧν ἂν ἄρξαιεν εἶχον, οὐκ ὄντων οἷς ἂν τρέφοιτο τὸ ἀρχόμενον καὶ ὅλως συνίστατο ἢ οἷς εὖ ἐποιοῦν τοὺς ὑπὸ χεῖρα, μὴ οὔσης ἐτέρωθεν εὐπορίας, οὔτ' ἂν ὅπως ἢ
- 15 ὅτων ἐγίγνοντ' ἂν οἱ τεκόντες πατέρες, μᾶλλον δ' οὐδ' ἂν αὐτοὶ πρῶτον οἱ μὲν οὔθ' ὅλως ἦσαν μὴ ὅτι γ' ἐτέρων πατέρες, οἱ δ' οὐδὲ ἄρχοντες. Ἐοίκασι γοῦν οἱ μὲν διδόναι λαμβάνοντες, ἢ δὲ μόνον διδόναι καὶ μόνη προῖκα τὰ παρὰ τῶν οἰκείων χαρίτων εἰσφέρειν τῷ γένει, οὔτ' οὐδενὸς αὐτῇ προὑπάρξαντι, οὔτ' ἂν μετὰ ταῦτα δεομένη διδομένου, ὥστ' οὐχ ὧν εὖ ὑπ' αὐτῆς πάσχομεν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὧν πατέρες φιλοτιμοῦνται καὶ χαρίζονται βασιλεῖς καὶ φίλοι φίλοις δωροῦνται τὴν αἰτίαν φέροισ' ἂν μόνη δικαίως καὶ τὰς παρὰ πάντων εὐφημίας καὶ χάριτας δέχοιτο. Οὕτω μετὰ παντὸς τοῦ δικαίου καὶ γιγνομένου καὶ πολλῆς τῆς ἀνάγκης ἀπάρχοισ' ἂν τις τῶν ἑαυτοῦ τῇ πα-
- 25 τρίδι καὶ οἷς ἂν ἐνεῖη ταύτην ἀμείβοιτο, ὅθεν τὸ εἶναι τὸ ζῆν ἔσχομεν αὐτὸ τὸ ἔχειν οἷς ἂν τὸν εὐγνώμονα δεῖξαιμεν.
- φ. 132^α Ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλο τι τῶν ἢ || μικρὸν ἢ μεῖζον δυναμένων τῇ πατρίδι συνεισφερέτωσαν, οἱ μὲν χορηγοῦντες, ἄλλοι τριηραρχοῦντες, τοὺς πολίτας ἕτεροι λαμπρῶς ἐστιῶντες, οἱ δ' ἐπισκευάζοντες πεπο-
- 30 νηκότα τὰ τείχη καὶ νεῶς ἀνιστάντες καὶ ἱερὰ καὶ κατασκευάζοντες θέατρα, τὰ μὲν πρὸς κόσμον, τὰ δὲ πρὸς ἀσφάλειαν, τὰ δ' εἰς αὐξη-

1. πατρῶσι 5. ἀντεῦποιεῖν (καὶ κατωτέρω πανταχοῦ) τί 7 (καὶ κατωτέρω πανταχοῦ). μηδὲ 8. ἐκτιννύντα ἐκ τοῦ ἐκτιννῶντα 19. μεταπαῦτα
20. οὐχ' διαγραφείσης εἶτα τῆς ἀποστρόφου 27. ἄλλο τι

σιν αὐτῇ καὶ ἐπίδοσιν, αὐτὴν αὐτῆς ἐκ παντὸς τρόπου βελτίω μηχανωμένων εἰσαεὶ γίνεσθαι, ὡς μὴ τὸ τὰ πέρυσι βελτίω εἶναι κρατεῖν ἐπ' αὐτῆς, τὸ δ' ἐς νέωτα πλουσιωτέραν ἑαυτῆς αἰεὶ καὶ φαιδροτέραν οὐκ ἐλπίζεσθαι μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ φαίνεσθαι γινομένην, ὡς τ' ἐπ' αὐτοὺς τὰ γαθὸν πάλιν ἀντιστραφεῖναι, οὐδενὸς δεομένης ἐκείνης, εὐδαίμωνας αὐτοὺς ὄντας καὶ καλουμένους. Οἱ μὲν δὴ ταῦτα, καὶ πάντως αὐτῶν ἕκαστος, οὐθ' ἤττον ἢ δύνανται οὐτ' ἀποδιδόειν ἂν ὅσον ὀφείλουσι· τὸ μὲν γὰρ ἀδύνατον, εἴπερ οὐκ ἐκείθεν εἰλήφασιν τὸ δύνασθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ σφίσιν αὐτοῖς ταῦτα πορίζονται, τὸ δὲ παντελῶς ἄγνωμον. Ἡμεῖς δὲ τῶν ἄλλων ἀποροῦντες ἀπάντων καὶ πρὸς οὐδὲν ἂν ἕτερον οὐτε ὄντες οὐτ' ἐσόμενοι χρήσιμοι τῇ πατρίδι καὶ τοῦ μὲν πρὸς αὐτὴν γινομένου κατὰ ταῦτὰ τοῖς ἄλλοις πολίταις ἡμῖν ὄντες ὑπόχρεω, τοῦ δέ γε ταῦτὰ δύνασθαι καὶ πάνυ λειπόμενοι, οἷς ἔχομεν μόνους ἀποδώσομεν αὐτῇ τὰ τροφεῖα καὶ τὴν δυνατὴν ἐκτίνοντες τῇ τροφῇ χάριν, τῷ καλλίστῳ μὲν ἂν τῶν σφετέρων, οὐδενὸς δὲ λειπομένῳ τῶν ἄλλων ταύτην ἀγῆλαιμεν, λόγοις κοσμοῦντες οἷς ἡμᾶς ἀντὶ πάντων ὁ λόγιος ἐδοκίμασε θεὸς ἀγαπᾶν, τὴν οὐ θρεψαμένην μόνον παραγαγοῦσαν, ἀλλὰ καὶ τούτων ἡμῖν γενομένην αἰτίαν τὰ μὲν οἷς οἴκοθεν αὐτῇ προσπαρέσχετο δαψιλῶς, τὰ δ' οἷς τὰ παρ' ἐτέρων οἴους τ' ἀπέφηγε δέξασθαι. Εἰ δ' οὐ τὸ πρὸς αὐτὴν ταύτῃ χρέος ἀφοσιωσόμεθα μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλως ἂν γενομένων ἐπιτυχῶν τῶν δικαίων τῶν πρὸς αὐτὴν οὐδὲν ἤττον, χάρις μὲν τῷ θεῷ μὴ παντάπασιν ἀσυντελεεῖς ἡμᾶς ἀνασχομένῳ φανῆναι, χάρις δὲ καὶ τοῖς λόγοις αὐτοῖς, δυναμένοις τοσοῦτον καὶ οὕτω λαχοῦσι || τάξεως ἐν τοῖς οὔσιν, ὡς οὐδενὸς μὲν ἠττάσθαι, ἀλλὰ πλεονεκτεῖν μὲν τῶν πλείστων, τοῖς δ' ἐς ἴσον ἀκριβῶς ἔρχεσθαι. Καίτοι λόγον ἀσχοῦσι καὶ τοῦτον τοῦ καθ' αὐτοὺς βίου προστησαμένοις παντὸς, οὐδ' ἄλλως ἐνῆν ἂν οὐδὲ πολλὰ βουλομένοις ποιεῖν, εἴπερ ἡμᾶς μὲν ἀνάγκη μᾶλλον τῶν ἄλλων τοῖς φαινομένοις εὐλόγοις ἐκ παντὸς ἔπεσθαι τρόπου, τὴν δ' ἐνεγκαμένην ἀγάλλειν τοῖς δυνατοῖς, ὡς οὐχ ἕτερον εὐλογον ὃν ὁ λόγος ἀπέδειξεν. Εἰ γὰρ αὐτοὶ λόγον ἄγοντες περὶ πλείστου τοῖς ἐκ τούτων προφαινομένοις τὴν ἐναντίαν βαδίσαιμεν, σχολῆ γ' ἂν ἐτέροις πιθανὰ συμβουλεύσαιμεν, κατὰ λόγον καὶ τὸ εἶκός τὰ σφῶν αὐτῶν πείθοντες ἄγειν. Οὕτω καὶ μετὰ μείζονος ἀνάγκης ἐπὶ τὸν λόγον ἡμεῖς ἴοιμεν, καὶ πρὸς τοῦτον ἀποδυσάμεθ' ἂν τὸν ἀγῶνα ἢ οἱ τῶν ὄντων ἄλλως ἀπαρχόμενοι τῇ σφετέρᾳ.

Παραιτεῖσθαι δὴ νόμιμον ὃν τοῖς ἐκ τοῦ προφανοῦς μάλιστα σχῆμα
 τοῦ λόγου προστιγασμένοις σεμνὸν καὶ σφᾶς μὲν αὐτοὺς ταπεινοῦντας,
 ἐξείροντας δὲ τὰ πράγματα, τοὺς ἀκροατὰς οὕτω καταπραΰνειν, ὡς
 ἂν ἀμφοτέρως εὐδοκιμήσειαν, ἐφικόμενοι τε τῆς ἀξίας καὶ κατόπι
 5 ἐλθόντες, τὸ μὲν τῆς σφῶν αὐτῶ λέγειν δεινότητος, τὸ δ' ἀποφερομέ-
 νης τῶν ἐπαινουμένων τῆς φύσεως, αὐτὸς οὔτε κατὰ ταῦτά τοῖς ἄλ-
 λοις τόνδε διαθήσω τὸν λόγον, καὶ τοσοῦτω δέω χρήσεσθαι τοῖς τοι-
 οῦτοις, ὥστ' ὅτι μὲν ὁ λόγος ἐργώδης τε καὶ λαμπρὸς καὶ δυσχερῆς
 ἀνῦσαι, μηδὲν διδαχθῆναι δεόμενος, μήτ' ἴσως διδάξαι· κρατεῖ γὰρ ἐν
 10 ταῖς ἀπάντων ψυχαῖς· ὅτι δὲ καὶ αὐτὸς φαύλως πρὸς τοὺς τοιούτους
 τῶν λόγων καὶ οὐχ ἱκανῶς παρεσκευάσται παντὸς μᾶλλον εἰδῶς, ὅμως
 οὔτε ἀποκνῶ, καὶ θαρρύντως ἐπ' αὐτὸ τρέφομαι τὸ ἐγκώμιον, τὸ μὲν
 εὔτε καὶ καλῶς περὶ τῶν τῆ πατρίδι προσόντων εἰπεῖν καὶ τῆ 'κείνης
 ἀξία τὸν λόγον ἀποδοῦναι συμβαίνοντα, εὐκτὸν μὲν εὐχόμενος εἶναι
 15 καὶ οἷον ἀντὶ πολλῶν ἂν ἀλλάξασθαι, οὐ βῆδιον δὲ, ἀγαπῶν δ' ἂν εἰ
 φ, 133^a καὶ ὅπως οὖν τὰ τοῦ χρέους ἀφοσιώσομαι || καὶ μὴ πάνυ τοι πόρρω
 τοῦ σκοποῦ βάλλοιμι. Οἶμαι δὲ καὶ τῶν νῦν τε παρόντων καὶ μετέ-
 πειτα συνεσομένων τοῖςδε τοῖς λόγοις ταύτῃ τοὺς πλείστους κρινεῖν
 καὶ τῶν τοιούτων κριτὰς ἀξιόχρεως. Τῶν γὰρ μείζουσιν ἢ καθ' αὐτοὺς
 20 ἐγχειρούντων, μὴ τις μὲν συνωθούσης ἀνάγκης, οὐκ ἂν τις ἐλλε-
 λοιπότων τῆς ἀξίας ἀνάσχοιτο· ἐνὸν γὰρ ἔξω τῶν κινδύνων ἐστῶτας
 ἀπηλλάχθαι πραγμάτων, οἷδ' ὑπὸ τῆς ἄγαν φιλοτιμίας, ὡς ἔοικεν,
 ἀποδύονται τὸν ἀγῶνα καὶ τὸ στάδιον ὑπειρέχονται καὶ σφᾶς αὐτοὺς
 ἐν τοῖς ἀθληταῖς ἀπογράφονται. "Ὡστ' ἂν εἰκότως ἀντὶ θαύματος ἀπο-
 25 φέροιεντο γέλωτα, μὴ διὰ πάντων διήκοντες καὶ πᾶσιν ἀρκούντως
 ἐπεξελθόντες. Εἰ δέ τις ἐκῶν ἄκων κατατολμᾷ τῶν μεγίστων, καὶ
 σφόδρα μὲν ἂν βουλόμενος ἐνεῖναι οἱ μὴ παρakinδυνεύειν, οὐκ ἔχων
 δ' ὅπως, τοῦτον οὐχ ὀρῶ πῶς ἂν τις εὐλόγως τὴν διὰ πάντων ἀπαι-
 τοίη ἀκρίβειαν ἢ πῶς δικαίως ἂν μέμφαιτο, τῆς ὑποθέσεως ἠττηθέντα,
 30 τοῦτο δὴ τοῦμόν καὶ ὃ πᾶσα παθεῖν ἀνάγκη τοὺς Τραπεζοῦντα καὶ
 τὴν αὐτῆς εὐφημίαν τῶ λόγῳ ποιουμένους ὑπόθεσιν, οὐ μόνον ὅτι πολ-
 λῶν ὄντων αὐτῆ τῶν ἐς εὐκλειαν καὶ πολλῶν ἂν ἀπομεριζομένων
 ἕκαστα θέοι γλωσσῶν, ἀλλ' ὅτι καὶ πρεσβυτάτης εἵπερ ἄλλη τις ὑπ-
 αρχούσης, ἐν ἀφανεῖ γε τὰ πλείω τῶν αὐτῆς κείσθαι συμβέβηκεν, οὐ
 35 τὴν ἀρχὴν μόνην εἰς τὸ πλεον ἀνήκειν τοῦ φανεροῦ καὶ προχείρου
 λαβεῖν, ὃ περὶ τῆς μητρὸς αὐτῆς πόλεως εἴρηται καὶ πρὸς ἣν εἰ καὶ

διὰ μέσων ἐτέρων ἑαυτὴν ἀναφέρει. "Ὡστ' οὐκ ὀλίγων ὄντων τῶν ἡμᾶς διαφευξομένων καὶ οἷς ὁ λόγος ἐλλιπὴς ἔσται, τὸ μηδὲ τοῖς φαινομένοις αὐτῶν ἐξαρκεῖν ἔχειν ἀφαιρεῖται τοῦ παντός ἐγκωμίου τῆς πόλεως, οὐ μὴν ὥστε καὶ τὴν οὖσαν αὐτῇ δόξαν συναφαιρεθεῖσαν οἴχασθαι, ὅτι μὴ προσαυξηθῆναι μᾶλλον, ἔργῳ φανέντος τοῦ κατ' αὐτὴν 5 ὑπερέχοντος.

Ἡ γὰρ δὴ πόλις ἡμῖν γεγένηται μὲν οὐκ οὔσα, γενομένη δ' οὐκ ἀπεγένετο, τὸ μὲν πάσαις σχοῦσα κοινόν, τὸ δ' οὐ πάνυ πολλοῖς. Τῶν γὰρ || ἐκ τοῦ παντός αἰῶνος συνοικισθειςῶν αἰ μὲν, οὐδ' αὐτὸ τοῦτο φ. 133^β συνοικισθεῖσαι καλῶς, εἰς ὃ ἦσαν ἀνέδραμον αὐθις, ὡς μηδὲ τὴν ἀρχὴν 10 γεγонуῖται, αἰ δὲ, καὶ τύχης ἀγαθῆς ἀπολαύσασαι καὶ πρὸς μέγα δυνάμειος καὶ δόξης ἡρμέναι, αἰ μὲν ὁμαλῶς τε καὶ συνεχῶς, αἰ δ' αὐ κατ' ἀμοιβὴν καὶ ἀντιπερίστασιν, τοτὲ μὲν ἄρχουσαι, τοτὲ δὲ δουλεύουσαι, ὅμως ἅπασαι τελευτῶσαι αἰ μὲν οὐδὲ λείψανον ἑαυτῶν γνῶρισμα τῆς πάλαι ποτὲ κατέλιπον τύχης, αἰ δ' ὅσον τὸ τῆς φύ- 15 σεως ἀνώμαλον καὶ ἀνόμοιον ἀπελέγξαι τὸν χρόνον νικήσασαι τοῖς ἄλλοις ἠτιῶνται, πολλὰς ἐν τῷ μέσῳ μεταβολὰς ἀμειψάμεναι καὶ μετὰ τῆς χείρονος ἰστάμεναι μοίρας, παρὰ τοσοῦτον τῆς παντελοῦς γενόμεναι κρείττους φθορᾶς πρὸς ὅσον τοῦτ' ἦν αὐταῖς βέλτιον ἢς νῦν ὑπὸ τῆς τοῦ χρόνου περιπετείας εἰλήφασιν τάξεώς τε καὶ καταστά- 20 σεως. Ταυτηνὴ δὲ τὴν ἡμετέραν, ὡς περ τινὶ θεῖα μοῖρα συστάσαν ὡς ἀληθῶς καὶ θεῶν ἀνδρῶν ἔργον γεγεννημένην, ἐνδιδόντος θεοῦ, οὐ χρόνου πλῆθος ἡμύρωσεν, οὐκ ἡμδλυνεν ὁ τοσοῦτος αἰὼν, οὐχ αἰ κυδεῖται τῆς τύχης, οὐ τὸ τῶν πραγμάτων ἀνώμαλον καὶ ὁπωςοῦν ἔσχον λυμήνασθαι, ἀλλ' ἅπαξ τὸ εἶναι λαχοῦσα καὶ ὑπὲρ τὰ μέτρα 25 τῆς τῶν ὄντων φιλονεικεῖ φύσεως, ἀρξικμένη μὲν ἐξ ὅτου σχεδὸν ἐπέδωκαν Ἕλληνας, εἴξασα δὲ οὐδέπω τῷ χρόνῳ καὶ ταῖς ἐκείθεν μυρίαῖς μεταβολαῖς, ἀλλ' ἦν τε καὶ ἔστιν ἡμῖν ἢ αὐτῇ ὡς ἂν χθές τε καὶ πρότριτα συνφικισμένη, κακῶν ἀπαθῆς καὶ τῶν τοῦ βίου κυμάτων ἀνώ- 30 παύσαιτο πρὶν ἂν ὕδωρ τε νόον καὶ δένδρεα μακρὰ τεθηλότα, σοῦ συνεχόντος ἄνωθεν καὶ τῇ κραταιᾷ χειρὶ περιέποντος καὶ τοῦ οἰκείου μεταδιδόντος ὡς ἐνὸν ἀγαθοῦ, τῆς διαμονῆς τε καὶ διαρκείας. Τὸ δὲ μεῖζον καὶ ὁ μόνης αὐτῆς ἴδιον καὶ μάλιστα πρὸς ἐπαίνου καὶ θαύματος, ὅτι καὶ βελτίων ἑαυτῆς ἀεὶ καὶ || τιμιωτέρα καθίσταται, ἐπιδι- φ. 134^α δοῦσα, τοῦ χρόνου προβαίνοντος, εἰσαεὶ καὶ κατὰ τοσοῦτον τοῦ εὖ εἰ- 36

10. *τηναρχὴν*15 (καὶ κατωτέρω). *πάλαι ποτε*21. *ὡσπερ τινι*

ναι πλεονεκτούσα, καθόσον αὐτῇ πλεονάζεται καὶ τὸ ἀπλῶς εἶναι καὶ ὄν τι καὶ εἶναι καὶ λέγεσθαι, ὡς ὁ λόγος προεῖων δηλώσει σαφέστερον καὶ τοῖς ἀγνοοῦσιν ἀνθρώπων, εἴπερ τινές εἰσι, παραστήσει.

Αὕτη πρώτην τοῦ γένους ἀρχὴν καὶ μητρόπολιν, εἰ δεῖ τὰ προεδύ-
 5 τερα πρότερα λέγειν, ἀττικὴν καὶ τὴν Ἀθηναίων αὐχεῖ πόλιν, τὴν τροφὸν τῶν Ἑλλήνων, τὴν μητέρα τῶν λόγων, τῆς καλλίστης ταύτης φωνῆς τὴν διδάσκαλον. Ἀπόκισαν μὲν γὰρ αὐτὴν Σινωπεῖς, τοὺς δ' αὖ, οἰκισθέντες ὑπ' Ἀθηναίων, Μιλήσιοι, τὰ κράτιστα τῆς Ἀσίας, τὸ πρόσχημα τῶν Ἰώνων, οἱ τῆς παραλίου ταύτης Ἑλλάδος ἡγούμενοι,
 10 οὐκ ἄλκιμοι μόνον γεγενημένοι πάλαι ποτὲ, τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ καὶ μεθ' ὑπερβολῆς ὄσης ἂν εἴποις.

Ἀθηναίων μὲν οὖν πέρι διεξιέναι καὶ τῆς αὐτῶν ἀλκῆς καὶ δυνά-
 μεως καὶ ὡς πάσης ἐπελάβοντο γῆς τὰ μὲν ἀποικίαις, τὰ δ' ἰδίαις τε καὶ κοιναῖς φιλανθρωπίαις, ἀντὶ φυλακτηρίου κοινῇ καθιστάμενοι πᾶ-
 15 σιν, ἐνίοις μὲν δεομένοις αὐτῶν, τῶν δὲ καὶ μόνης τῆς χρείας ἱκανῆς παρακλήσεως γινομένης, ὅσους τε πολέμους διενεγκόντες πρὸς Ἑλληνας καὶ βαρβάρους τοὺς μὲν πρὸς ὃν ἂν ἐκάστοτε τύχοι, ἔστι δ' οὖς καὶ πρὸς τοὺς ἀπὸ πάσης τῆς οἰκουμένης σχεδὸν, ὅσον ἐν πᾶσι τῶν ἐναντίων ἐκράτησαν καὶ κρείττους ἐγένοντο καὶ ὅσα ἂν τις περὶ
 20 τούτων εἶπειν ἔχοι, ταῦτα μὲν οὖν ἐάσω· Ἑλλήνων τε γὰρ εἶναι οὐδένα ὅστις τὰ κατ' αὐτὴν ἀγνοεῖ οὐ μᾶλλον γε ἢ τὰ τῆς γεννησαμένης αὐτὸν ἕκαστος καὶ ἄλλως οὐ τὸ τυχὸν ἔργον, οὐδὲ δέκα μόνον ἢ δις τοσοῦτων γλωσσῶν, οὐχ ὅτι γε πάντα τὰ κείνης, ἀλλ' οὐδ' ἐν τι τῶν προσόντων καὶ μίαν αὐτῆς πράξιν ἀπολαβόντα κατ' ἀξίαν εἶπειν.
 25 Μιλήτου δὲ καὶ τῆς Μιλησίων δυνάμεως ὀλίγα μνησθεῖς ὅσον τῇ τε μητρὶ τὰ εἰκότα χάρισσασθαι καὶ δεῖξαι μὴ τὸ πορρωτέρω μόνον καὶ προεδύτερον ἡμῖν γένος οὕτως ἐπαίνου παντὸς κρείττον ὑπάρχον, ἀλλὰ καὶ τὸ προσεχές καὶ ἐγγύτερον οὐδὲν ἀποδέον ἐκείνου καὶ οἷον ἂν ἐφάμιλλον γένοιτο καὶ τῆς προαγαγούσης ἐπάξιον καὶ μάλα συμ-
 φ. 134^β βαῖνον, || ἐπ' αὐτὴν εἶμι τὴν ὑμνουμένην καὶ ἦν ἐνεστησάμην ὑπόθεσιν.
 31 Μίλητον τοίνυν, οἰκισάντων τῶν Ἀθηναίων, ἐς μέγα προδοῖναι δυνάμεως Ἰωνίας τε πάσης ἡγεμονεῦσαι καὶ τῶν ταύτη κατωκημένων Ἑλλήνων προστῆναι μαρτυροῦσι μὲν λογογράφοι καὶ συγγραφεῖς ἅπαντες, μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἃ ἐν τῷ παντὶ διεπράξατο χρόνῳ ὑπὲρ τε
 35 σφῶν αὐτῶν καὶ Ἑλλήνων τῶν Ἀσιανῶν, πρὸς ὁμόρους τε καὶ ἅμα πλήθει καὶ πλούτῳ ἰσχύοντας διαμαχομένη βαρβάρους καὶ ὅμως ἀντέ-

χουσα. Οἱ γὰρ Ἀσίας καὶ τῶν ἐντὸς Ἄλυος ποταμοῦ πολλῶν ὄντες ἔθνῶν ἄρχοντες βάρβαροι, ἀπὸ Γύγου τοῦ τὸν δεσπότην ἀπεκτονότος Κανδαύλην ἀρξάμενοι καὶ τὴν Λυδῶν οὕτως ἡγεμονίαν περιζωσαμένου, αἰεὶ μὲν τι προσεπικτώμενοι, αἰεὶ δ' ἔλαττον νομίζοντες ἔχειν καὶ τὸ μηδὲν, εἴ τινες τὴν αὐτῶν μὲν οἰκοῖεν, ἐλεύθεροι δ' εἶεν ἀπὸ τοῦ 5 Ἰσου τε καὶ ὁμοίου σφίσι διαλεγόμενοι, ἐπεὶ πᾶν μὲν αὐτοῖς ἔθνος κατέστραπται, Φρύγες δὲ καὶ Μυσοὶ δουλείαν ὁμολογήσαντες ὑπετάγησαν, Βιθυνοὶ τε καὶ Παφλαγόνες καὶ Χάλυβες μετὰ τῶν ἡττημένων γεγένηται, Πάμφυλοι τε καὶ Κᾶρες καὶ πᾶν γένος ὑπεῖξαν, ὥσπερ ἀστραπῆς προσιούσης ὑπεξιστάμενοι, ἀδούλωτον δ' αὐτοῖς ὑπῆρχεν 10 οὐδὲν οὐδ' ἐλεύθερον. Ἕλληνες δὲ μόνοι καὶ μάλιστα Ἴωνες καὶ τούτων αὖθις τὰ κράτιστα, Μίλητος, ἀπρίξ τε τῆς ἐλευθερίας ἀντείχοντο καὶ οὐδὲν ὅπερ οὐκ ἄσμενοι ὑπὲρ ταύτης ἤροῦντο, δεινὸν μὲν ἐποιούντο εἰ μόνοι πάντων ἀνθρώπων ὑπεξαιροῖντο τῆς αὐτῶν δυναστείας, σφοδρὸς δ' αὐτοῖς ἔρωσ ἐνσκήπτει καὶ τούτους καταδουλώ- 15 σασθαι.

Ὡσπερ δὴ χορευτῶν τοῦ κορυφαίου σφαλέντος οὐδὲν ὄφελος, καὶ στρατιᾶς ἐκ μέσου γενομένου τοῦ στρατηγοῦ ῥαδίᾳ ἢ χεῖρωσις, ἀθλητῶν τε τὸν μάλιστα εὐδόκιμον ἂν τοῦ σταδίου ἐξέλκοις τὸ πᾶν συγκαθεῖλες, οὕτω καὶ βάρβαροι πεποιήκεσαν. Δόξαν γὰρ αὐτοῖς Ἴωνίαν 20 || χειρώσασθαι, ἐπὶ τὴν ἡγεμονικὴν καὶ στρατηγίδα πόλιν εὐθύς ἔδλεψαν, καὶ πᾶν ἦν αὐτοῖς Μίλητος, καὶ, ὃ φησιν ὁ συγγραφεὺς, τᾶλλα πολίσματα περὶ ἐλάττονος ποιησάμενοι, ἐπ' αὐτὴν ἤλαυνον πανστρατὶ, καὶ ταύτην ἐλεῖν ἐποιούντο μέγα ἀγώνισμα, οὐχ ὅτι μόνον καὶ καθ' αὐτὴν ἐσομένην οὐ τὴν τυχοῦσαν προσθήκη, οἷα δ' ἂν γένοιτο καὶ 25 τοῦ παντὸς ἀνταξία, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων κοινὴ φρόνημά τε καὶ ἀξίωμα Μιλήτῳ καὶ τῇ Μιλησίων ἂν συγκαθηρεῖτο δυνάμει, καὶ λοιπὸν ἦν ἂν οὐδὲν ἔργον οὐδὲ λόγος τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, ἀλλ' ἤρκει μόνον αὐτὴν ὁμολογήσαι τὴν δεσποτείαν καὶ τὰς ἄλλας εὐθύς ἀναιμωτὶ προσχωρήσαι. Γύγης τε οὖν καὶ Ἄρδου ὁ Γύγου οὐ 30 μικρὸν μὲν, ὅμως δ' ἀνήγυτον ἔργον πεποιημένοι τὸ ταύτης κρατῆσαι, τέλος ἀπειρηκότες καὶ γνόντες ἀέρα daίροντες καὶ τὸ ἐκ τῆς ψάμμου σχοινίον πλέκοντες, ἐσπείσαντο, καὶ Κολοφῶνα μὲν εἶλον καὶ Σμύρνην ἐκάκωσαν καὶ Πριήνην ὑπέταξαν καὶ Κλαζομενάς παρεστήσαντο, ὑπὸ δὲ Μιλησίων παθόντες τι μᾶλλον ἢ δεδρακότες ἀπήλλα- 35 ξαν, νῶ διοικουμένοις ἐντυχόντες ἀνθρώποις καὶ ἡγεμονικοῖς τὰ πο-

φ. 135^a

5. αὐτῶν 9. κάρες 13. ἄσμενος 14. αὐτῶν 22. τᾶλλα
35. παθόντες

- λέμια. Οἱ τε τούτοις διαδεξάμενοι Σαδυάττης ὁ Ἄρδουος καὶ Ἀλυάττης ὁ Σαδυάττου, καταγνόντες αὐτῶν ὡς οὐχ ἰκανῶς παρεσκευασμένων, ἐφ' ἔνδεκα μὲν αὐτοὶ τῇ παλιορκίᾳ προσεῖχον ἐνιαυτοῦς, τὰ μὲν ἔξ Σαδυάττης, Ἀλυάττης δὲ τὰ ἐπόμενα πέντε. Πολλάκις δὲ ἐςβά-
 5 λόντες καὶ πλειστάκις συρράξαντες πόλεμον καὶ συστάδην ἀγωνισάμενοι, οὐδὲν ὁμῶς ἔσχον οὐδ' αὐτοὶ πλέον μετὰ τοσαύτης παρασκευῆς καὶ δυνάμεως ἐπιόντες καὶ Μιλησίοις ἀντικαθιστάμενοι, μόνοις τὸν τοσοῦτον διενεγκοῦσιν ἀγῶνα συμμαχίας ἐπήλυδος ἄνευ ἀπάσης. Οὐδεὶς γὰρ Ἰώνων αὐτοῖς τόνδε συνεπελάφρυνε τὸν ἀγῶνα, τὸ μὲν
 10 οὐ προσδεσμένοις, τὸ δὲ καὶ τοῦ καιροῦ κατεπείγοντος πρὸς ἑαυτοῦς ἕκαστον βλέπειν καὶ τὴν ἰδίαν ἀσφάλειαν, ἀγαπητὸν ἂν οἰομένους ἑαυτὸν ἕκαστον σῶζειν καὶ τὰ οἰκεῖα φυλάττειν.
- φ. 135^β Οὕτως οἱ μὲν, αὐτὴν ἀγοντες || ἀντὶ πάντων ἐδήλουν οἷς ὡς πρὸς σκοπὸν τε καὶ τέλος ἐφέροντο ταύτην πᾶν μηχανώμενοι. Ἡ δ' ἕως
 15 ἐνήν ἀγωνισαμένη πλεῖστα καὶ μέγιστα, μέγα μαρτύριον ἐξενήνοχεν ἀνδρείας, μεγαλοπρεπείας, φρονήσεως· ἀνδρείας μὲν, εἰ, τοσοῦτοις ἀντιπαλαμωμένη καὶ πὶ τοσοῦτον χρόνον, περιεγένετο· μεγαλοπρεπείας δὲ οἷς οὐδὲν τοῦ φρονήματος καθυφῆκεν, οὐδ' ἀνάξιόν τι καὶ ταπεινὸν ἢ ἐνενόησεν ἢ ἐφθέγγετο, δουλείαν ἀκίνδυνον τῆς μετὰ κινδύνων
 20 ἐλευθερίας ἀλλαξαμένη. Ἄλλὰ μὴν πῶς ἂν τις μᾶλλον με τὸν αὐτῇ δείξειε καὶ φρονήσεως καὶ σοφίας ἢ εἰ πᾶσι μὲν αὐτῇ συμμαχοῦσα, μὴδ' ἑνὸς δ' ἑτέρου προσδεηθεῖσα, αὐτῇ ἑαυτῇ ἤρκεσεν εὐδουλίᾳ τὴν πολυχειρίαν νικήσασα ἔργῳ τε δείξασα μάταιον οὔσαν τὴν δύναμιν, ἀπούσης φρονήσεως.
- 25 Ἄρ' οὖν ἐν μὲν ταῖς ἄνω καὶ τότε καιροῖς οὕτω διηγωνίσαστο καὶ παρὰ πάντων εἶχε τὸ συγκεχωρηκός, ἐχθρῶν τε καὶ φίλων ἐνσπόνδων καὶ πολεμίων, τῶν μὲν οἷς τῶν ἄλλων ὑπεριδόντες ταύτην ἀρχὴν τε καὶ τέλος τῶν ἐλληνικῶν ἡγοῦντο πραγμάτων, τῶν δ' οἷς αὐτὴν σφῶν αὐτῶν προεστήσατο τὴν οἰκείαν αὐτῇ πιστεύσαντες σωτηρίαν.
 30 Ἐπεὶ δὲ τῶν πραγμάτων ἀυξομένων βαρβάροις ἔδει ποτὲ καὶ Μιλησίους ἀνθρώπους ὄντας φανῆναι καὶ τῷ κύκλῳ περιενεχθέντας τοῦ βίου μὴ τὴν κρεῖττονα μοῖραν ἔχειν ἀεὶ, ἔστιν οὖς τινὰς μᾶλλον ἐτίμων οἱ καταδουλωσάμενοι βάρβαροι καὶ βασιλεὺς ὁ μέγας αὐτός, οὗ τὰ τέρματα τῆς ἀρχῆς ἀνατέλλων ὀρίζει καὶ δύνων ὁ ἥλιος, ἢ ἐτίμα
 35 μὲν διαφερόντως, τὰ δὲ πολεμικὰ κρεῖττους ἐτέρων ἐνόμιζεν, ἢ τοῦτο μὲν οὐδὲ μαθεῖν ἔχρηξεν, ἑαυτὸν δ' ἑτέροις μᾶλλον καὶ τὴν οἰκείαν

1-2 (καὶ 4). σαδυάττης (καὶ 4). ἀλυάττης σαδυάτου 3. ἐπ'

30. μᾶλλον 25. ἄρ' 30. ἔδει ποτε

σωτηρίαν ἐν τῷ παρισταμένῳ τῆς χρείας ἐπίστευεν; Οὐδαμῶς· ἀλλ' ὡς ἐλευθέρων ἐλευθέροις, εἰ οἶόν τ' εἶπειν, προσφερόμενος, ἠδεῖτο μὲν τὸ ἀρχαῖον αὐτῶν πρόσχημα καὶ ἦν περιεζώννυντό ποτε τῶν Ἰώνων ἡγεμονίαν, τῆς δὲ καρτερίας αὐτῶν καὶ τῆς ἐν πολέμῳ δεινότητος ἔργῳ πεπειραμένος, οὐτ' ἐξεστράτευε, Μιλησίῳν ἀπόντων, παρόντες τε τοῦ 5 βασιλέως σωτῆρες καὶ τῶν || βασιλέως πραγμάτων, ἕως οὐκ ἦν ἄλλως φ. 136^α ποιεῖν, διστελόντων γιγνόμενοι καὶ καλούμενοι. Ἐπεὶ τε τὴν ἐλευθερίαν ὠδίνοντες καταδουλομένους τοὺς Ἑλληνας ὄραν οὐκ ἠγείχοντο, πρῶτοί τε τῆς ἀπαστάσεως ἤρξαν, τοῦ καιροῦ παρασχόντος, καὶ, τοὺς ἄλλους ἐπισπασάμενοι, αὐτοὶ παντὸς ἄρχοντες ἀγαθοῦ καὶ τῳόντι τὸν 10 ἡγεμόνα δεικνύντες μέχρι τε Σάρδεων ἀνήλθον αὐτῶν καὶ τὰ Περσῶν ἐκάκωσαν πράγματα καὶ τὴν δυνατὴν ὑπὲρ Ἑλλήνων παρὰ βυρβάρων Ἑλληνας ἔλαβον δίκην, ἡγουμένων τε καὶ ἐνδιδόντων τῶν Μιλησίῳν, σφόδρα καὶ τοῦτο ποιούντων ἑλληνικὸν καὶ σοφὸν, τῶν μὲν πραγμάτων ἀντικρουόντων ὑπέειπεν, ἀρπάζειν δὲ τὸν καιρὸν παρα- 15 στάντα, ὡς μήτε τοῖς ἀδυνατοῖς ἐπιχειρεῖν, ἀναισθησίας ἐπιφερομένους ἔγκλημα, μήτε τοῦ καιροῦ παρασχόντος καθεύδειν.

Τοιαύτη μὲν δὴ τις ἢ Μίλητος καὶ τοσαύτη, καὶ οὕτως ἢ πρὸς μητρὸς ἡμῶν εἶπεν ἂν τις μήτηρ διὰ παντὸς ἦκει θαύματος, ὃ περὶ Εὐρώπην Ἀθῆναι καὶ τὸ τῆς Ἀττικῆς ἔδαφος, τοῦτο περὶ τὴν Ἀσίαν 20 αὐτὴ καὶ ἀρχῆς ἕνεκα καὶ εὐδαιμονίας ἀναφανείσα. Τοιαύτη δὲ οὖσα καὶ σφόδρα τῶν Ἀθηνῶν ἐπαξία ἐτέραν ἑαυτὴν ἐν τῷ τοῦ Εὐξείνου πόντου καλλίστῳ τὴν Σινώπην οἰκίζει, ἀνθρώπων τε πλήθει στενοχωρουμένη καὶ δυνάμειος ἰκανῶς ἔχουσα. Οὐ γὰρ ἦν ἀπὸ τῆς ἐτέρας ἐπὶ τὴν ἄλλην θάλασσαν μεταδρίνειν, μὴ περιουσία χρωμένῃν δυνάμειος 25 καὶ τῶν ἐν μέσῳ πάντων ἢ τελέως ἐπικρατήσασαν ἢ λόγον ποιουμένην οὐδένα. Ἄτε δὲ καὶ δυνάμει καὶ πλούτῳ ἀνθρώπων τε πλήθει τὸ συγκεχωρηκὸς ἔχουσα παρὰ πάντων, πρὸς τε τὴν ἀποικίαν ἀπειδε, καὶ, κατ' ἐξουσίαν ἑαυτῇ τὸν κάλλιστον χῶρον ἐκλεξαμένη, τοὺς παρ' ἑαυτῆς ὄκισσε φέρουσα ἔνθα συνοίσειν τε αὐτοῖς ἔμελλε μάλιστα καὶ 30 κατωκνημένους ἀσφαλές τε εἶναι καὶ πρὸς τὰς χρείας εὐπόριστον αἰς ὃ τῶν ἀνθρώπων συνέχεται βίος. Ἐν καλῷ μὲν γὰρ τῆς θαλάσσης κειμένη, || ἐν ἀσφαλεῖ δὲ καὶ τῆς ἡπείρου, ἡπειρωτῆς τε καὶ θαλάσσιος οὖσα, οὐδέτερον αὐτῷ ἀκριβῶς εἶναι δοκεῖ, καὶ τοιαύτη δοκουσα τὰ παρ' ἑκατέρων ὅμως, ἡπείρου τε καὶ θαλάσσης, δέχεται δαψιλῶς, ἄτε 35 καὶ πρὸς ἀμφοτέρας εὐ ἔχουσα θέσεως ἕνεκα. Προδέβληται μὲν γὰρ

ἐς τὸ πέλαγος ὁ τῆδε χώρος, μέχρι πολλοῦ προτεινόμενος, τὴν θά-
 λασσαν ἡμερῶν καὶ τοὺς ἐνταῦθα καταίροντας ὑποδεχόμενος καὶ χεῖρα
 προτεινῶν καὶ μεταδιδούς ἀναπαύλης καὶ ἀσφαλείας οἷς ἐν κύκλῳ
 λιμέσι καὶ ὄρμοις διείληπται, μᾶλλον δ' οἷς λιμὴν ὄλος ἐστὶ καὶ σύμ-
 5 πας ὁ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα κόλπος εἰσέχων, εἰς νήσου δ' ἀποτορ-
 νευόμενος σχῆμα, καὶ περιηγμένος ἐν κύκλῳ ἰσθμῶ τινι μίγνυται τῇ
 ἠπείρῳ ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν οὐ μάλα πολλῶ διέχοντι διαστή-
 ματι, καὶ χερρόνησος γίνεται. Ἡ δὲ πόλις ἐπ' αὐτῷ τῷ ἰσθμῶ, ἐπὶ μὲν
 μῆκος παρατεταμένη μέχρις οὐ πλείστου ἠδύνατο, κατιούσα δ' ἐπ' εὐ-
 10 ρος ἑκατέρωθεν μέχρι θαλάσσης καὶ καθαρῶς ἤδη νῆσον τὴν χερρό-
 νησον ἀποδείξασα οἷς, αὐτῆς τε κειμένη μέσον καὶ τῆς ἠπείρου, διέ-
 στησεν αὐτὰς ἀπ' ἀλλήλων. Καὶ γοῦν ἀκριβῶς οὔσαν θαλάσσιον οὐ-
 δὲν ἦττον αὐτὴν καὶ θαλάττης οὐχ ὀλίγον ἀπέχουσαν ἠπειρωτὶν κα-
 λέσαις, ἐκ τοῦ εἶσω καὶ πρὸς θάλατταν αὐτῆς μέρους ἠπειρον περι-
 15 βεβλημένην τσαύτην, ὡς καὶ προαστείων λόγον ἐπέχειν καὶ ἀμπε-
 λῶνας ἀποπληροῦν καὶ βουσί καὶ ἀρότροις ἀνεῖσθαι καὶ πρὸς καρπῶν
 φορὰν ἐξαρκεῖν. Οὕτω δὲ ἔχουσα καὶ ποταμῶν δύο μεγίστων τε καὶ
 καλλίστων τῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν τὴν μέσην εἴληχε θέσιν καὶ ἐναν-
 τίαν, ἔνθεν μὲν Νείλου τοῦ τὴν Αἴγυπτον ἄρδοντος, ὑδάτων ἀρίστου
 20 καὶ γονιμωτάτου, ἀπ' ἄρκτων δὲ γε τοῦ Ἰστρου, πρὸς τὰς ἀμφοτέρων
 ἐκβολὰς βλέπουσα καὶ ἀμφοῖν ἐναντίον κειμένη, Ἰστρου τοῦ πηγά-
 ζοντος μὲν ἐκ Κελτῶν καὶ Πειρήνης πόλεως, μέσον δὲ σχίζοντος ἄ-
 πασαν τὴν Εὐρώπην καὶ πρὸς τὸν Εὐξείνιον ἐκβαίνοντος πόντον, τῆςδε
 τῆς πόλεως ἐναντι, ἀφ' ἧς ἄν τέ τις ἐπὶ τὴν ὀρεινὴν ἴοι Κιλικίαν ἄν
 φ. 137^α τ' ἐκεῖθεν ἐς Αἴγυπτον, || ὅπου ῥέων Νεῖλος ἐκβάλλει, εὐθεῖά τε αὐτῷ
 26 ἡ ὁδὸς ἔσται καὶ ἀπαρέγκλιτος καὶ τὸ ὄλον εἰπεῖν ἀτραπός. Οὕτως
 ἐν καλῷ τε κεῖται τῆς γῆς τόδε τὸ μέρος αὐτῆς, καὶ τοῖς ἀπανταχό-
 θεν δορυφορεῖται καλοῖς, οἷς αὐτούς τε Μιλησίους πρὸς τὸν οἰκεῖον
 ἐπηγάγετο ἔρωτα καὶ πρότερόν ποτε Κιμμερίοις τὴν πολλὴν ἔστησε
 30 πλάνην. Οὗτοι γάρ, ὑπὸ Σκυθῶν τῶν νομάδων ἐκ τῶν ὑπὲρ τῶν Καύ-
 κασον καὶ Ἀράξην ποταμῶν τόπων ἐξαναστάντες καὶ εἰς τὸ πρόσθεν
 αἰεὶ καταδιωκόμενοι, οὐ πρότερον τῆς φυγῆς ἔληξαν, οὐδὲ τῆς τῶν
 διωκόντων ἔσχον ὠμότητός τε καὶ τυραννίδος ἀπαλλαγῆναι, πρὶν ἐπ'
 αὐτὴν τήνδε τὴν χερρόνησον ἐξικέσθαι καὶ ταύτην οἰκίσαι, οὕτω μὲν
 35 θέσεως εὐ, οὕτω δ' ἀσφαλείας καλῶς ἔχουσαν γνόντες, ὥστ' εἰ μὴ τοῖς
 Ἑλλησι τῶν τῆς οἰκουμένης τιμιωτάτων πεπρωμένων καὶ τοῦτων αὐ-

τοὺς ἔδει τὸν χώρον κοσμήσαι Ἑλληνίδα τε πόλιν ἐνταῦθα συστήναι,
 καὶ ἐς τόδε Κιμμερίων ἦν ἔθνη τῆδε οἰκοῦντα καὶ τῆς ἐνταῦθα γῆς
 ἄρχοντα. Νῦν δ' οὐδ' ἐς δύο που γενεὰς διατετριφότας ἐκείσε Λυδοὶ
 μὲν ἀνέστησαν, Ἑλληνας δὲ καὶ οἱ ἀπὸ Μιλήτου πεμφθέντες, Λυδῶν
 οὐκ ἐπιστρεφόμενοι, τῆς τε γῆς ἐπελάβοντο καὶ τείχεσι τὸν ἰσθμὸν 5
 περιέλαβον, ὡς τὴν τοιάνδε τῆς γῆς ἀπόμοιραν τοὺς τοιούτους τῶν ἀν-
 δρῶν οἰκεῖν δέον, ἧ, τούτων τε καὶ πολλῶν ἄλλων ὄντων τῶν ἐν ἐπαί-
 νου καὶ θαύματος, οὐδὲν ἦττον καὶ Διογένης ὁ Σινωπεὺς εἰς κόσμον
 τε καὶ δόξαν αὐτῆ συντελεῖ, ἐνταῦθα μὲν καὶ γεννηθεὶς καὶ τραφεὶς,
 ἐν δὲ πάσῃ σχεδὸν οἰκουμένη πολιτευσάμενος καὶ γῆς ἀπάσης πολί- 10
 τῆς γενόμενος, σοφίας μὲν ἐπ' ἄκρον ἑλληλακῶς ὄση τε θεωρίας ἔχε-
 ται καὶ λόγων ἀπτεται θειοτέρων ὄση τε πρακτικὴ καὶ ἠθικὴ, κο-
 σμοῦσα τὸν ἄνθρωπον καὶ ρυθμίζουσα τὴν ψυχὴν καὶ τὰς αὐτῆς ἀτά-
 κτους ὁρμὰς ἀναστέλλουσα, κοινὸς δ' εὐεργέτης ἀναφανεὶς ἅπασι καὶ
 τυράννοισι ἐλέγχων καὶ νοθετῶν τοὺς πολλοὺς αὐτῶν τε καθαπτόμε- 15
 νος βασιλέων καὶ ἰδιώτας διδάσκων καὶ πᾶσι κοινὸν ἑαυτὸν εἰς μέσον
 ἄγαθὸν προτιθέμενος. Αὕτη μὲν οὖν, Μιλησίων ἄποικος οὕτως ἀκεί- φ. 137^β
 νους ἀυχοῦσα πατέρας, ἐπέειπερ τῶν προαγαγόντων ἀξίως καὶ ὡς ἂν
 εἰκὸς ἦν ἐκ ῥίζης ἀνασχοῦσαν τοιαύτης εἰς αὔξησιν ἐπιδοῦσαν καὶ
 τῶν καθ' αὐτὴν μηδεμιᾶς ἔλαττον ἔχουσιν κατ' οὐδὲν, ἔδει μὴδ' ἀπι- 20
 οικίαις ἐνδεῖν μὴδὲ ταύτῃ τῶν ἄλλων ἠττάσθαι, μοίρας αὐτῆ θείας
 συλλαβομένης, καὶ τοῦτο δεδύνηται. Δεδύνηται δὲ βέλτιον μὲν ἢ
 κατὰ τὰς ἄλλας, μείζον δὲ ἢ καθ' αὐτὴν, αὐτὴν τε καὶ τὰς ἀπαντα-
 χοῦ πόλεις ἐν τούτῳ νικήσασα, συνοικίσασα μὲν τὴν Τραπεζοῦντα
 καὶ ἡμετέραν ταυτηνὴν πόλιν, ἠττηθεῖσα δ' αὐτῆς οὐδ' ὅσον ἂν ἠῦξα- 25
 το· καὶ ὃ τοῖς ἄλλοις πατράσιν εὐκτὸν μὲν, οὐ ῥάδιον δ' ἴσως, τῶν
 παίδων ἠττάσθαι, τούτου καὶ τετύχηκεν αὕτη, καὶ σφόδρα νενίκηται,
 καὶ τὰ δευτερεῖα φέρουσα χαίρει ὡς ἂν οὕτω λαμπρότερον κοσμου-
 μένη. Οὐ γὰρ ὅσον αὐτὴν τε ταύτην τὴν ἀποικισαμένην ἢ καθ' ἡμᾶς
 ὑπερεβάλλετο πόλις, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων οὐκ ἂν τις εὔροι τὴν νικῶ- 30
 σαν ῥαδίως. Ταῖς τε γὰρ τῶν ἀρίστων ἀρίσταις ἐφάμιλλον παρέχεται
 ἑαυτὴν καὶ πρὸς τὴν Ἀττικὴν καὶ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων ἐξεικα-
 σμένη τοῖς πλείοσι ἐκείνης εἰκῶν καὶ ἀκριβὲς ὡς ἐνὴν ἀπειργασταὶ
 μίμημα. Ὁ γὰρ ἐφ' ἡμῶν καὶ τῆς φύσεως αὐτῆ δεδιδάγμεθα πείρα
 καὶ τῷ παθεῖν, ὡς ἄρα στίγματά τινα καὶ οὐλὰς ἐν βραχίλοισι καὶ 35
 προσώπῳ φερόντων τινῶν, ἐν μὲν παισὶ καὶ παίδων ἴσως παισὶν οὐκ

ἂν ἴδοις τὴν ὁμοιότητα, ἐς δὲ τρίτην γενεὰν καὶ τετάρτην ἐπισημαί-
 νει τὰ γε τοιαῦτα, καὶ τὴν ἴσην οὐλήν ἐπὶ ταύτου τύπου τῷ πάππῳ
 ἢ ἐπιπάππῳ τὸν υἱὸν ἢ υἱὸν υἱοῦ εὖροις ἂν φέροντα, τοῦτο κἀν-
 ταῦθα κρεῖττονα τρόπον συμβέβηκεν. Οὐ γὰρ οὐλῶν δὴ τινῶν καὶ στι-
 5 γμάτων οὐδ' ἀγεννῶν τινῶν καὶ φαύλων ἡμῖν ἢ πόλις παραδειγμα-
 τῶν εἰκόνα σώζει καὶ τύπον, ἀλλὰ τὴν Ἀθηναίων κοινότητα καὶ φι-
 λανθρωπίαν καὶ τινὰ τρόπον ἕτερον τὸ αὐτόχθον ἐκείνο καὶ τῆς δυ-
 φ. 138^ανάμειως τὴν παρουσίαν καὶ κράτος ἐν πολέμοις || καὶ μάχαις καὶ ὅσα
 κόσμος Ἀττικῆς καὶ ταύτης μόνης καθέστηκεν οὐ παντελῶς ἐν τοῖς
 10 ὑπ' αὐτῆς οἰκισθεῖσι σωθέντος ἀκριβῶς ἡμεῖς μεμιμήμεθα, καίτοι διὰ
 τρίτης πρὸς αὐτὴν ἀναφέροντες καὶ παίδων αὐτῆ παῖδες ὄντες καὶ
 πρὸς αὐτὴν ἀπεικάσμεθα τρίτον καὶ τοῦ παραδείγματος οὐκ ἐκπίπτο-
 μεν, ὥστ' ἂν τις ἐκείνοις τὰ ἡμέτερα παραβάλλοι, καὶ σφόδρ' ἂν τοῦ
 σκοποῦ τύχοι καὶ πολλῶν συλληψομένων καὶ συνοισόντων αὐτῷ τῶν
 15 ἐπαίνων τὸν ἔρανον. Τοῦ μὲν γὰρ παντὸς μέση καὶ γῆς τῆς καθόλου
 οὔτ' αὐτὴ κεῖται ἢ ἡμετέρα, οὔτ' ἂν αὐτὸς φαίην. Μάλιστα μὲν γὰρ
 μιᾶς τοῦτο γίνεται καὶ τύπου ἑνὸς καὶ τὰς ἄλλας οὐκ ἔστι ταύτου τού-
 του τυχεῖν, οὐδ' ἂν πολλὰ ἀγωνίσωνται, ὥστ' ὅταν τις ἀπασῶν ταύτη
 καταψηφίσῃται, καὶ τούτου χωρὶς οὐκ ἂν ἔχοιμεν οἷς αὐτοὺς τῆς
 20 μέμφεως ἐξελοίμεθα καὶ μετὰ τῶν ἐπαινουμένων ἂν θείημεν, τότε καὶ
 ταύτην ἢ μέσην δεκτέον ἢ μὴ ἔχοντας ἐγκαλύπτεσθαι καὶ μετ' αἰ-
 σχύνης περιέμειναι, τὸ μείζον εἰς δόξαν ὑφαιρεθέντας. Ἐπειτα, εἰ μὲν
 τῷ μέσῃ εἶναι καὶ τὸ πάντων εὐθύς ἀρίστην πεφυκέναι συνηκολού-
 θει, εἶχεν ἂν λόγον περιεργάζεσθαι· εἰ δὲ τοῦτο μὲν οὐδ' ἂν τις καὶ
 25 τοῖς οὖσιν ἀπομαχόμενος εἴποι, πολλαὶ δὲ διαφοραὶ γῆς βελτίους τε
 καὶ κρεῖττους, μείους τε καὶ μείζους, αὐτῆς ἑαυτῆς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ
 βελτίονος οὐσης τοῖς πλείοσιν αὐτῆς μέρεσιν, ἔνθα τὸ μέσον χώραν
 οὐκ ἔχει, τί ἂν τις ἦν ἐπαινεῖ ἀπὸ τε τῶν οὐκ ὄντων καὶ ὧν οὐ μέγα
 τὸ θαῦμα κοσμοίη, τὰ ὄντα οἱ παρ' οὐδὲν θέμενος καὶ τὸν ἀληθῆ κό-
 30 σμον αὐτῆς παριδῶν καὶ κατ' ἄμφω τοῦ πρέποντος ἀμαρτῶν; Τὸ μὲν
 οὖν τῆς γῆς μέσον οὐκ ἂν ἡμῖν ἢ πόλις ἐπέχοι, τὸ δ' αὐτῆς κάλλιστον
 ὄψις τε μαρτυρεῖ καὶ πείρα παρέστηκε καὶ ὁ λόγος προῖων ἀποδείξει.
 Εἰ δὴ με καὶ μεσότητος χρὴ μνησθῆναί τινος, μέσην ἂν φαίην οὐκ
 Ἀττικῆς τινος καὶ Ἑλλάδος, μικροῦ χωρίου καὶ γῆς ὀλίγης, μικροῖς
 φ. 138^β διαστήμασι μετρομένης καὶ στενοῖς ὄροις ὀριζομένης, || ἀλλὰ τοῦ τῆς

2 (καὶ 17). ταυτοῦ τόπω 18. ὅταν 26. ἐπιτοπολὺ 29. ὄντά 32. μνη-
 σθῆναι τινός

Ἀσίας ὡς εἶπεῖν πλείστου καὶ τῶν Ἀσιανῶν ἐθνῶν καὶ πόλεων. Ἐκ
 μὲν γὰρ τοῦ πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον Πέρσαι καὶ Μῆδοι καὶ Σάπειρες
 καὶ τὰ Κόλχων ἔθνη περιοικοῦσι τὴν ἡμετέραν, ἐκ δὲ γε θατέρου
 Καππαδόκκι καὶ Κίλικες καὶ Γαλάται περιστοιχοῦσιν ἡμᾶς καὶ Λυ-
 δοὶ, ὡςπερ τινὰ δορυφορίαν ἡμῖν συμπληροῦντες καὶ χορείαν τινὰ 5
 περιελίττοντες ἐναρμόνιον, ὡςπερ ἐν κύκλῳ, καὶ στεφανοῦντες μὲν ἡμᾶς
 τεῖς παρ' ἑαυτῶν καὶ ὧν ἐκάστη φέρει καλῶν, δεχόμενοι δὲ τὰ παρ'
 ἡμῶν καὶ ὃ φασιν ἐξαντλοῦντες μὲν ἀμφοτέραις, πλείω δὲ λείποντες
 ἢ λαμβάνουσιν. Αὐτὴ τε γὰρ παρ' αὐτῆς ἢ πόλις ἡμῶν οὐκ ἔστιν
 ἧς τινος ἔλαττον ἔχει οἷς φέρει καὶ γεωργεῖ καὶ τὰ παρ' ἐκείνων 10
 ὑποδεχομένη ταμεῖον κοινὸν καὶ ἐργαστήριον οἰκουμένης καὶ θάλασ-
 σα, φασίν, ἀγαθῶν ἀναπέφηνεν. Οὐ γὰρ δὴ πρὸς οὓς εἴρηται μόνον
 οὕτω θέσεως δεξιῶς ἔχει, ὡςπερ τι κέντρον πρὸς τὰ κύκλῳ παντα-
 χοῦ σχεδὸν ἴσην ἔχουσα τὴν ἀπόστασιν, ὡς, ὅθεν ἂν τις ἐπ' αὐτὴν
 ὀρμηθῆ, κοῦφον εἶναι τὴν πόλιν καὶ μονοноῦ πάντοθεν ἴσην καὶ ὁ- 15
 μοιον, ἀλλὰ καὶ, πρὸς τοὺς τῆς ἐτέρας ἡπείρου καὶ πόλεις τὰς εὐρω-
 παΐας οὐδὲν ἥττον ἔχουσα συμμιγνῶναι, τὴν ἀρίστην εἴληχε τάξιν καὶ
 θέσιν καὶ ἧς οὐδ' ἂν αὐτὴ κρείττονα ηὔξατο. Τοῦ γὰρ πρὸς ἔω σύμ-
 παντος Πόντου καὶ τῆς τῆδε θαλάσσης τὴν μέσην σχεδὸν χώραν ἐπέ-
 χουσα, πρὸς τε τὰ παρ' ἐκάτερα παραπλεῖν ἀσφαλῶς ἔχει καὶ ῥᾶστα, 20
 τὰ μὲν ἐκφέρουσα, τὰ δ' ἀντεισάγουσα, τῇ τε ἀντιπέρας ἡπείρῳ οὐκ
 ἐκ πολλοῦ διαστήματος οὐδὲ πολλοῦ πόνου καὶ πλοῦ μιγνυμένην οὐκ
 ἔστιν ὃ τῶν καλῶν αὐτὴν διαφεύγει καὶ ὧν ἢ σύμπασα φέρει. Οὕτως
 ἡμῖν περίεστι καὶ μεσότητος, καὶ τοιοῦτων ἄρα καὶ τσοούτων ἐθνῶν
 καὶ χωρῶν τὴν μέσην εἰλήχσαμεν, εἴπερ τῷ φέρειν καὶ τοῦτο δοκεῖ εἰς 25
 ἔπαινον καὶ θαύματος λόγον.

Πελάγους τε καὶ θαλάσσης τοιαύτης τὸ μέσον ἐπέχομεν, ἣν οὐδεὶς
 ἂν διὰ τέλους || οὐ λογογράφος οὐ ποιητῆς ἄσαι, κἂν πολλὰ φθέγγεται φ. 139^α
 καὶ τοῦτο μόνον ἔργον προστήσχιτο. Τῷ γὰρ Εὐξείνῳ δὴ πόντῳ πρῶ-
 τον μὲν αὐτὴ τοῦνομα τοῦτο, πολλὴν φιλανθρωπίαν τε καὶ κοινότη- 30
 τα μαρτυροῦν, πάντα συλλήδην αὐτοῦ κατηγορεῖ τάγαθὰ, ὡς μὴ τὸν
 πολλὰ μὲν εἰρεσίαις ἐνιδρώσαντα, πολλὰ δὲ πρωρεύσαντα καὶ διασκε-
 ψάμενον πνεύματα, κύματα, κλύδωνας, πλείω δὲ πηδαλιουχῆσαντα μό-
 νον, ἀλλὰ καὶ τὸν θαλάσσης καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν ἄπειρον πλοῦ τοῦτο
 μόνον ῥηθὲν θαρρύνειν τε καὶ πτεροῦν πρὸς τὸν πλοῦν, καὶ κυμάτων καὶ 35
 πνευμάτων ὑπερορῶντα καὶ πᾶσαν τῆς ψυχῆς ἀπεληλακότηα δειλίαν.

Ἐπειτ' αὐτῇ τε πείρα γνόντας καὶ πράγματι ὡς ἀλύπως καὶ ἀσφα-
 λῶς, ὡς ἐνὸν τοὺς πλέοντας ἑκασταχοῦ παραπέμπει, οὐκ ἔστιν αὐτῷ
 παραβαλεῖν οὐδ' ὄντινοῦν ἕτερον, οὐ κόλπον, οὐ πέλαγος. Οὐ Χάρυ-
 βδιν γάρ, οὐ Σκύλλαν προτείνεται, οὐκ ἄμπωτιν, οὐ πλημμυρίδα ποιεῖ
 5 καὶ παλίρροιαν, τοτὲ μὲν ἐπὶ ξηρᾶς ὡς περ προσηλῶν καὶ πατταλεύων
 τὰ σκάφη, τοτὲ δὲ βυθίζων καὶ δεικνὺς ὑποβρύχια, οὐδὲ Σικελικὸς
 ἐνταῦθα πορθμὸς καὶ πελάγους Ἀτλαντικοῦ βραχίαι καὶ πέτραι τινὲς
 ὑφαλοὶ καὶ σπιλάδες, αἷς ἀνάγκη τοῦ πνεύματος τοὺς πλέοντας συρ-
 ρηγγύνοντας τῶν μὲν αἰσθάνεσθαι μόνον, οὐκ ἔχειν δ' ὅπερ ἄν διαπρά-
 10 ξωνται, πρὸ ὀφθαλμῶν σφίσι τοῦ ὀλέθρου κειμένου, τῶν δ' οὐδὲ συνεῖ-
 ναι πληττουσῶν, ἀλλὰ φθάνειν τὴν πείραν τὴν αἰσθησιν τῶν κακῶν,
 πρὶν εἰ τύχης κεχώρηκε σφίσι τὰ πράγματα γινῶναι τοῦ ἄλμυροῦ πί-
 νοντας ὕδατος, ἀλλ' ὅλος δι' ὅλου ἑαυτοῦ ὀμαλὸς τε καὶ συνεχῆς τέ-
 ταται, ἐφ' ὅσον πλεῖστον ἐχρῆν ἡκῶν μήκους τε καὶ πλάτους, ὡς
 15 μῆτε ἀδιεξιτήτος εἶναι διὰ τὸ μέγεθος, μῆτ' αὐ ὑπεροπτεύς τῷ συν-
 φ. 139^β εστάλθαι πρὸς τὸ || μηδὲν καὶ μικροῖς ὄροις ἀπειργεσθαι, ἀλλ' ἡμε-
 ρῶν μὲν οὐκ ὀλίγων τριφθῆσεται πλήθος πανταχῇ περιπλέοντι, διὰ
 παντὸς δὲ ὅμως ἔξεστι διελθεῖν καὶ πάντα τὸν Πόντον διερευνησα-
 σθαι, μηδὲν αὐτοῦ καταλιπόντα ἀκίχτην. Τὴν γὰρ ἐν ἑκατέρῳ φυ-
 20 γῶν ἀμετρίαν, ἐπίσης τε καὶ μικρότητα καὶ μέγεθος ἀτιμάσας, ἐπὶ τοῦ
 μέσου τε καὶ ὀρθοῦ τετήρηκεν ἑαυτὸν, τιμήσας τὸ μέτριον, νικῶν μὲν
 ὦν βέλτιον κατὰ μέγεθος, ἠττώμενος δ' ἅ γε νικᾶν οὐχ ἐχρῆν, ὡς νί-
 κην εἶναι καὶ τὴν ἠτταν αὐτῷ κἀνταῦθα μόνον νικᾶσθαι οὐ νικᾶν οὐ
 συνήνεγκεν ἄν. Ὡστε, δέκα τῶν μεγέθει διαφερόντων κόλπων θαλάτ-
 25 τος γνωριζομένων, οὔτε πρῶτός ἐστιν οὗτος οὔθ' ὕστατος, ἀλλ' ὁ μέ-
 σος ἤδη καὶ ἔκτος. Οὕτω καὶ οὗτος τὸ μέσον τετίμηκε. Θάλαττα δὲ
 καὶ πέλαγος ὦν καὶ καλούμενος, αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐστὶν ὃ κέκληται,
 πέλαγος, οὐ νήσους, οὐκ ἠπείρους προσβάλλων ἐν τῷ μέσῳ, οὐδ' ἀ-
 γροὺς καὶ κώμας καὶ πόλεις ἐν μέσῃ θαλάττῃ δεικνὺς, ὡς ἔργον εἶ-
 30 ναι τὴν ἀληθῆ κλησιν αὐτῷ φωράσαι καὶ ὅθεν ἄν αὐτὸν ὀνομάσαιμεν,
 πότερον ἠπειρον ἢ θάλατταν ὑγρὰν ἢ ξηρὰν, χέρσον ἢ πέλαγος, τοῦτο
 δὴ τὸ τῆς ἄλλης θαλάττης, ἢ νόθην ἄν φαίην ταύτην προσεῖναι τὴν
 κλησιν, ἀλλοτρίῳ ἐπιθεμένην ὀνόματι, τὴν δ' ἡμετέραν ταυτηνὴν θά-
 λασσαν μόνην γνησίως τε καὶ κυρίως τοῦτο καλεῖσθαι καὶ μόνην
 35 συμβαίνειν οἷς ὀνομάζεται, ὥστε καὶ τοὺς τῆδε τὸν πλοῦν ποιουμένους

3. ὄντινοῦν 8-9. σύρρηγγύντας 25. πρῶτος ἐστὶν 28. προβαλλὼν
 Ἐντὶ τοῦ μέσῳ εἶχεν ἀρχίσει γράφων β ὦ

οὐδὲν οὐδαμῶς ὑποπτεῦειν, ἀλλ' ὅλοις ἐστὶ θαρρεῖν φερομένους καὶ
 νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν μέσον τὸ πέλαγος τέμνοντας, οὐ νήσους, οὐ
 σκοπέλους ὑφορωμένους, οὐ δεδιότας ναυάγια, οἷς πολλοῖς περιπί- φ. 140^α
 πτειν ἀνάγκη τοὺς Ἑλλησπόντῳ τε καὶ Αἰγαίῳ καὶ || τῇ τῆδε παρα-
 βαλλομένους θαλάττῃ ἀσφαλέστερόν τε πλεῖν ἄνευ ἀπάσης περιερ- 5
 γίας τὸν Εὐξείνῳ τῶν ὑπὸ πυρσοῖς καὶ λαμπτήρσι καὶ πύργοις ἀλλα-
 χοῦ καταιρόντων. Περὶ πᾶσαν μὲν γὰρ ἑαυτοῦ τὴν ἀκτὴν ὄρμους τε
 καὶ λιμένας αὐτοφυεῖς ἐκ συμμέτρου διαστήματος παρεχόμενος, ὡς
 ἔστιν ἐν οἷς οὐδὲ πείσματος ὄρμούσας δεῖσθαι τὰς ναῦς, εἴσω δὲ τῶν
 ἑκατέρωθεν αἰγιαλῶν αὐτὸ τοῦτο μόνον ὕδωρ καὶ πέλαγος ὑπάρχων 10
 ἀμύθητον ἐφέντας μὲν εἰς αὐτὸ ταῖς χρηστοτέραις βουκολεῖ τῶν ἐλ-
 πίδων· κοῦφον γὰρ αὐταῖς τότε καὶ νύξ ἐπιγενομένη καὶ καταγιγίδες
 καὶ λαίλαπες καὶ τυφῶς προσραγεῖς· ἔξεστι δὲ γε πυθέσθαι τῶν ναυ-
 τικῶν, πᾶν οἰομένων φορητὸν μετὰ γε πελάγους· κατάραντας δὲ λαμ- 15
 πρῶς ὑποδέχεται καὶ φιλοφρόνως διαναπαύει, μεταδιδοῦσα καὶ λιμέ-
 νων καὶ ἀγορῶν καὶ τῆς ἄλλης τρυφῆς· ὁ πολλοῦ δεῖ τῆς ἄλλης ἀπο-
 λαύειν θαλάσσης, ἥνικ' ἂν, νυκτὸς ἀσελήγου ἐπιλαβούσης καὶ πνευμά-
 των ἐναντίων ἀπολαβόντων καὶ κύκλῳ πανταχῇ περικεχυμένων τῶν
 νήσων, ἔστι δ' ὅτε καὶ λαμπρὸν τῆς ἡμέρας διαλαμπούσης, σφοδρό-
 τερον συνωθοῦντος τοῦ πνεύματος, πρηνὴ μεταχειρίσασθαι τὰ ἱστία 20
 καὶ χαλάσαι τὰ λαίφη, λάθοιμεν ἐξοκείλαντες πρὸς τὰς τῶν νήσων ἀ-
 κτὰς καὶ ταῖς πέτραις προσρήξαντες καὶ δύντες κατὰ βυθοῦ.

Τοιοῦτου δὲ τοῦ παντὸς ὄντος Εὐξείνου, τὸ περικλύζον ἡμᾶς ἔτι μέ-
 ρος αὐτοῦ πολλῷ φιλάνθρωπότερόν τε καὶ ἡμερώτερον, ὡς περ ἑαυτὸν
 ἐνταῦθα νικῆσαι ἐρίσαντος καὶ αὐτὸν ἑαυτοῦ βελτίῳ τοῦτο τὸ μέρος 25
 φανῆναι θελήσαντος, ὥστε τοὺς ἐνταῦθα ναυτικοὺς καὶ θαλάττης ἐρ-
 γάτας, || καίτοι λιμένων ὄντων ἡμῖν οὐκ οἶδ' εἴ τις φερόντων τὰ
 δεύτερα, ἔνθεν μὲν τοῦ τοῦ Ἰσσοῦ λιμένος, ἐκεῖθεν δὲ τοῦ Ῥιζοῦντος, φ. 140^β
 οὐδὲν αὐταῖς χρῆσθαι, τὰ πλεῖστα κατ' ἐξουσίαν ἐνθερίζοντάς τε καὶ
 ἐνεαρίζοντας, ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐγχειμάζοντας ὅπου καὶ τύχοι τῶν αἰ- 30
 γιαλῶν, ἐπὶ μιᾷ ἀγκύρας ἢ καὶ πολλακίς ἐνὸς πείσματος πεποιθότας
 καὶ χρωμένους ἀντὶ λιμένων ἀκτῆ πάσῃ καὶ πᾶσιν αἰγιαλοῖς καὶ σφᾶς
 αὐτοὺς καὶ τὰ σκάφη πιστεύοντας ἢ ἂν καὶ βούλοιντο. Ὡς περ γὰρ,
 οἴμαι, τῆς φύσεως εὐφυῶς τε καὶ δεξιῶς τὰ τῆδε πάντα διαθεμένης,
 ἄτε προειδομένης τὴν ἐσομένην ἐνταῦθα πόλιν καὶ ὡς ταῖς τε ἄλλοις 35

Γρ. διαλαμπούσης

19. διαναγασούσης 20. ἱστία 21. ἐξοκείλαντες 22. δύντες 30. ἐν-
 χειμάζοντας

καὶ τῷ ναυτικῷ πλεῖστον διοίσει καὶ τριήρεσι περιέσται καὶ ναυσὶ
κρατήσῃ τῶν κατ' αὐτήν. Οὕτω τῆς ἐνταῦθα θαλάσσης ἢ τε φύσις
καὶ θέσις εὐφυῶς ἔσχεν, ἀντὶ λιμένων μὲν τὰς ἀκτὰς, ἀντὶ δὲ ὄρμων
πεπλουτηκυῖα τοὺς αἰγιαλοὺς, ὃ μόνον ἄπιστον πανταχῇ πιστὸν ἐν-
5 ταῦθ' ἀναφῆνασα καὶ τὰ ἴσα δυνάμενον, οἷς μόνοις ἐνὶ πιπτεῦειν καὶ
θαρρεῖν πανταχῇ, ὡς μηδὲν ἐμποδῶν εἴη τῷ πεπρωμένῳ καὶ οἷς περὶ
αὐτῆς εἴμαρτο, μηδὲ κωλύσῃ μηδὲν αὐτήν θαλάττης πειραῖσθαι καὶ
κυμάτων κατατολμᾶν καὶ ναυτικὸν βίον βιοῦν. Πρὸς δὲ τοῦτο δοκῶ
μοι καὶ τοὺς πρώτους ταύτην οἰκισαμένους ἰδόντας καὶ ταῦτα μν-
10 τευσαμένους περὶ αὐτῆς, ἐνταῦθα φέροντας ἐνιδρῦσαι τοὺς ἐξ ἑαυτῶν,
πολλῶν τῶν ἐν μέσῳ ὑπεριδόντας. Παρ' ἑκάτερα γὰρ λιμένων ἔλλο-
γίμων ὄντων, ὡς ἂν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἀμφοῖν ἔχουσι χρῆσθαι, ἐπίσης
αὐτοὺς ἑκατέρων ἀπέστησαν, πρὸς μὲν τὴν παροῦσαν ἑκάστοτε χρεῖαν
φ. 141^α ἀρκεῖν ἂν οἰόμενοι || τοὺς παρόντας αἰγιαλοὺς, ἐν δὲ τῷ καλοῦντι τῆς
15 ἀνάγκης κατ' ἐξουσίαν ἢ τὸν γε κρείττω καὶ ταῖς παρισταμέναις ὥ-
ραις συμβαίνοντα πληροῦν αὐτοῖς τὴν ἀνάγκην ἢ καὶ ἄμφω τὰς ναῦς
αὐτῶν ὑποδέχασθαι, τοῦ ἐνὸς οὐ χωροῦντος, οὐδ' ἀρκοῦντος τοσῶδε
ναυτικοῦ πλήθει, ὃ πολλοῦ γ' ἔδει αὐτοὺς δύνασθαι, θατέρῳ τῶν λι-
μένων ἐπικειμένης τῆς πόλεως. Τούτου τε γὰρ ἂν ἐστέρητο, οὐ τὸ
20 πλεῖστον τοῦ χρόνου νῦν ὄρμοῦσιν αἱ πλόῃμοι καὶ τοῦ τῶν λιμέ-
νων ἑτέρου δις τοσοῦτον ὅσον τό γε νῦν εἶναι διέχουσα οὐδέποτε ἂν
εἶχεν ὅσον νῦν ἀπολαύειν. Νῦν δ' ἀμφοῖν ἐν τῷ μέσῳ κειμένη, τρι-
πλοῦν ἀνθ' ἀπλοῦ περιβέβληται τὸν λιμένα, τῶν παρ' ἑκάτερα κειμέ-
νων ὡςπερ μεταδιδόντων καὶ τῇ μεταξὺ ἑαυτῶν θαλάσση τῆς οἰκείας
25 φύσεως καὶ τὸ σύμπαν αὐτῆς ἓνα τινα καὶ συνεχῆ διὰ παντὸς ἑαυτοῦ
λιμένα δεικνύοντων. Ἐξ οὗ τί γίνεται; Πᾶσι μὲν συμμίγνυμεν ἔθνεσι,
πᾶσι δὲ συμβάλλομεν γένεσιν, ἅστέα τε καὶ νόον ἀνθρώπων οὐκ ἔστιν
ὄν τινων οὐ γινώσκοντες, τὰ μὲν οἷς αὐτοὶ ναυσὶν ἡμεδαπαῖς πανταχῇ
διαβαίνομεν, τὰ δ' οἷς ἐπήλυδες ἀπανταχόθεν καταίρουσιν, σφώτε-
30 ροί τε καὶ αὐτῶν καὶ βελτίους γινόμεθα, τὰ κάλλιστα πανταχόθεν
συλλέγοντες καὶ τὸ χρήσιμον ἐκλεγόμενοι καὶ πᾶν εἶδος ἐμπορευό-
μενοι γνώσεως. Καίτοι τινὸς ἤκουσα λέγοντος ὡς πλεῖστον ἀπέχειν
αἰγιαλῶν καὶ θαλάττης μέρος εὐδαιμονίας εἶναι ταῖς πόλεσι καὶ πρὸς
ἀρετὴν ἔχειν αὐταῖς συμβαλέσθαι ὡς ἂν ναυτικῆς ἀναρχίας καὶ ἀπει-
35 ροκαλίας ἀπηλλαγμέναις καὶ τῶν παρεπομένων θορύβων καὶ ταρχῆς
καὶ συγχύσεως καὶ τῆς δεινῆς ἀμαθίας. Ἐγὼ δ' εἰ μὲν ἢ τοὺς ναυτι-

καὺς μόνους ἢ πάντας ἐώρων ταῦτα νοσοῦντας ἢ τὴν πολυπειρίαν
 ἄλλως || συλλεγομένην ἀνθρώποις καὶ τὸ εἰδέναι τὴν τ' ἀρετὴν οὐκ ἂν φ. 141^β
 προσγενομένην οὐδ' ὄψασθαι, ἂν μὴ πολλὴν πρότερον ἀλογίαν ἐπιτη-
 δεύσῃ καὶ ἀμιξίαν, μηδενὶ μῆτε συμβάλλων μῆτε διομιλούμενος, σφόδρ'
 ἂν ἐδεοῖεν τὸν λόγον καὶ τὴν θάλατταν ἂν ἐδυεχέρινον καὶ τὰ κύ- 5
 ματα, εἰ δὲ πόλιν μὲν εὖ ἔχειν καὶ διὰ παντὸς ἴκειν ἐπαινουμένου
 μὴ ὡς πλείστοις συμβάλλουσιν, οὐδεὶς ἂν συμφήσαι. Τῶν δ' ἐμπο-
 ρευομένων οἱ πλείστοι κακὰ, καὶ ναυτικούς εἴποις καὶ ἠπειρώτας.
 Ἔστι δὲ γ' ἐς ἀγαθὸν καὶ θαλαττίων ἀπώνασθαι· οὐδὲν γὰρ ἀπώμο-
 τον, τό τε πολλὰ μαθεῖν ἐκ τοῦ πολλὰ παθεῖν περιγίνεται καὶ τὸ ἰδεῖν 10
 τῷ εἰδέναι συμβάλλεται. Ἀρετῆς τε κυρίως οὐκ ἂν τις ἐφίκοιτο οὐδ'
 ἂν ἐπαινείτο κατ' αὐτὴν καὶ θαυμάζοιτο πρὸς ἀξίαν, μὴ πολλῶν ὄντων
 τῶν ἀντικρουόντων περιγινόμενος καὶ κατορθῶν ἐν πολλοῖς σφάλ-
 λουσι, καίτοι καὶ τὸ εἰδέναι μόνον αὐτὸ καὶ γινώσκειν οὐκ οἶδ' εἴ τις 15
 τοῦ κρατίστου μέρους ἐξέλαι τῆς ἀρετῆς. Τί δεῖ τῶν ἀναχωρήσεων
 καὶ προφάσεων τούτων ἢ πῶς ἀξίως δυεχερανοῦσιν ἃ μὴ χρεῶν καὶ
 φέξουσι θάλατταν, καὶ κοῦφον ἂν νομιοῦσιν εἴ τις αὐτῆς στέρηται,
 δέον, ἐγκαλυπτομένους οἷς τούτῳ μέρει τῶν ἄλλων λείπονται, τοῦτο
 μὲν σιγῇ παρελθεῖν, ἐτέρωθεν δὲ τὸν ἔπαινον ἐρανίζεσθαι καὶ συμ-
 πληροῦν τὸ ἐγκώμιον ; 20

Τίς γὰρ καὶ τούτων ἄνευ οὐκ εἶδεν ὅσοις ἀνάγκη τῶν ἐν μεσογείᾳ
 πλεονεκτεῖν τὰς ἐν θαλάττῃ κατωκημένους εὐδαιμονίας τε εἵνεκα καὶ
 πλούτου καὶ ὠνίων ἀφθονίας καὶ τῆς ἄλλης ἐς τὸν βίον παρασκευῆς
 τε καὶ εὐθηνίας, προσέτι δὲ καὶ δυνάμεως καὶ τῆς κατὰ πόλεμόν τε
 καὶ μάχης ἀνδρείας καὶ ἐμπειρίας ; Ταῖς μὲν γε καὶ ἀμφοῖν ἕξουστιν 25
 ἀπολαύειν καὶ θαλαττίοις εἶναι κατ' ἐξουσίαν καὶ γῆν ἀσπάζεσθαι
 καὶ τὰ τῆς χέρσου καλὰ καὶ στρατιὰν ἀγείρειν καὶ ἐπιταφρεύεσθαι
 || καὶ χαράκωμα βάλλεσθαι καὶ πηγνῦναι στρατόπεδον καὶ στόλον δεῖ- φ. 142^α
 σαν συγκροτῆσαι πάντων μάλιστα ῥᾶστα καὶ ἀπὸ τοῦ καταστρώματος
 διαμάχεσθαι καὶ λαίφεσι καὶ κώπαις καὶ πνεύμασι πιστεύειν εἰςπλέ- 30
 οντας, ἐκπλέοντας, διαπλέοντας καὶ πάντοθεν ἰσχυροῖς εἶναι καὶ τῶν
 ἐχθρῶν περιγίνεσθαι. Αἱ δ' οὐδὲν μᾶλλον τῆς ἠπείρου μόνης καὶ τῶν
 ἐκεῖθεν καλῶν κορεννόμεναι θατέρῳ, τάχα δὲ δὴ τῷ πλείστῳ καὶ τῷ
 παντὶ τὸ ἔλαττον ἔχουσι, τῶν ἐκ θαλάττης καλῶν στερισκόμεναι,
 καίτοι, εἰ Πλάτων ἀμφοτεροδέξιον ἀνθρώπον ἐπαινεῖ καὶ θαυμάζει καὶ 35
 τυχόντα μὲν οὕτω τῆς φύσεως μακαρίζει, τοὺς δὲ μὴ τυχόντας προ-

τρέπει πρὸς ἄσκησιν, ὡς τῷ παντί γε διαφέρον μιᾷ τε χειρὶ καὶ ἀμ-
 φοῖν ἔχειν κεχρηῆσθαι, ἥπου τοῦς γε θαλάττης ὅλης εὐφυῶς ἔχοντας
 καὶ ἠπειροῦ ὅσον μιᾶς χειρὸς καὶ ἑνὸς μέλους σώματος τοσοῦτω μέ-
 5 ρει τῆς οἰκουμένης μᾶλλον ἂν καὶ πρὸς πλείω τις χρήσαιτο, τοσοῦ-
 τον ἄρα καὶ μᾶλλον θαυμάσομεν καὶ ζηλώσομεν καὶ τῷ ὄντι νομοιοῦ-
 μεν εὐδαίμονας, τοῦτο δὴ τὸ ἡμέτερον; Τίς γὰρ ἡμῶν ἢ πρὸς γῆν ἢ
 πρὸς θάλατταν εὐφύεστερον ἔχει, τίς δὲ καὶ τῶν παρ' ἀμφοῖν ἐξ ἴσης
 ἡμῖν ἀπολαύειν; Οἷ γε τοῦ Πόντου τὸ μεσαίτατον εἰληχότες καὶ το-
 σοῦτων ἔθνῶν καὶ χωρῶν Γαλατία μὲν καὶ Παμφυλία καὶ Κιλικία καὶ
 10 τοῖς Εὐφρατίοις ἀπόνως συμμίσγομεν ἔθνεσι, πλεοντές τε καὶ τὰ πλεῖ-
 στα πεζεύοντες κἀκείθεν κατ' ἐξουσίαν πόρρω τῶν ἐφῶν τε καὶ με-
 σημβρινῶν ἐλαύνοντες πόλεων, διαβαίνομεν δὲ ῥᾶστά τε καὶ κουφό-
 τατα πρὸς τὴν ἀντιπέρας ἠπειρον καὶ ἀμφοτέραν τὴν Σαρματῶν γῆν
 καὶ Κολχίδα καὶ Ἀλβανίαν καὶ Ἰδηρίαν καὶ ἐκείθεν αὐθις τῶν ἀρ-
 15 κτώων ἐς ὅσον ἓνι ἀπολαύομεν, οὐδὲ τῶν δυσμικῶν τῷ τοσοῦτω δια-
 φ. 142^β στήματι διειργόμενοι. || Ταῖς ναυσὶ γὰρ τὸ τοσοῦτον μῆκος συστέλ-
 λεται, καὶ ῥᾶον καὶ τούτοις συμβάλλομεν, αὐτοὶ τε παρὰ τούτους
 ἰόντες καὶ τοὺς ἐκείθεν ὑποδεχόμενοι, ὥσθ', ὡσπερ τινὸς ἐργαστηρίου
 κοινοῦ ἢ ἐμπορίου τῆς οἰκουμένης ἀπάσης ἡμῖν οὕσης τῆς πόλεως,
 20 τοὺς τε ἀπανταχοῦ τῆς γῆς ἐνταῦθα ἂν ἴδοις πολιτευομένους τὸ πλεῖ-
 στον τοῦ χρόνου καὶ οὐ πολλὰ ἂν κάμοις τὰ γνωριμώτερα τῶν γενῶν
 καὶ γλωσσῶν ἐξετάζων. Ἀρκεῖ γὰρ ἐς τὴν τῆδε ἀγορὰν κατιόντα
 τῶν ἀγοραζόντων πυθέσθαι καὶ αὐτῶν τούτων περὶ ὧν ἂν δέοι μαθεῖν
 καὶ τῶν ἐκασταχοῦ γινομένων καὶ ὧν ἐκάστη φέρει καλῶν οὐκ οἶδ'
 25 εἶ που καλλίω ἢ πλείω ἔστιν εὐρεῖν. Μηδική τε γὰρ ἐσθῆς καὶ αἰγύ-
 πτιος καὶ τὰ Σηρῶν νήματα καὶ κανᾶ τῶν Σινῶν καὶ τὰ Κιλικίων
 ὑφάσματα οὐκ ἐλάττω παρ' ἡμῖν ἢ παρ' οὓς φύονται, καὶ ὅσα ἢ περὶ
 τὸν Φάσιν καὶ Τάναϊν φέρει καὶ τὴν ἐνταῦθα γῆν ἄπασαν πάντα ἂν
 εὐρῆς ἐνταῦθα καὶ ὅσα τῆς ἄλλης γῆς οὐδαμοῦ, ὥστε κἂν τούτοις
 30 ἐκάστην τε ἀνὰ μέρος νικᾶν καὶ πάσας ὁμοῦ τὸ μὲν οἷς τὰ πασῶν
 ἔχει κεκτημένα πλουσίως, ἐκάστης τοῖς οἰκείοις πλεονεκτούσας, τὸ
 δ' οἷς καὶ τὰ παρ' ἑαυτῆς προστίθησι δαψιλῶς καὶ τὰ ἐτέρωθεν ἐπεις-
 άγουσα καὶ τὰ παρ' ἑαυτῆς πλεῖστα φύουσα. Ἐκάστης γοῦν τῆς ἡμέ-
 ρας ὡσπερ ἐν ἑορτῇ τε καὶ πανηγύρει τοὺς μὲν ἴδοις ἂν ἐσιόντας,
 35 τοὺς δ' ἐξιόντας, καὶ οἱ μὲν προσίασιν, οἱ δὲ ἀπίασιν, οἱ μὲν ἐκ θα-

5. τωόντι (καὶ κατωτέρω, ἐνιαχοῦ δὲ τωόντι)

7. ἐξίσης

12. ῥᾶστα τε

18. ὡσπερ τινος

λάττης, οἱ δ' ἐξ ἠπείρου, πλέοντες καὶ πεζεύοντες, ὥστε τὴν μὲν τῆδε
 θάλατταν ὀκνάσιν ἀναγομέναις τε καὶ καταγομέναις ἀεὶ κατακαλύ-
 πτεσθαι καὶ σχεδὸν ναῦν μόνην ὄρασθαι καὶ λαίφη κυρτούμενά τε
 καὶ κοιλαινόμενα, τὴν δ' ἠπειρον πλήθειν || ἀνθρώπων καὶ φορτηγῶν φ. 143^α
 ζῶων, ἐμπόρων ἄλλοθεν ἄλλων προσιόντων καὶ ἀπιόντων καὶ παντο- 5
 δαπὰ φερόντων τε καὶ λαμβανόντων ὧνικα πάντων, τῶν μὲν πρὸς
 χρεῖαν καὶ τὴν ἀναγκαίαν ἀνθρώποις ζωὴν, τῶν δὲ πρὸς τρυφὴν καὶ
 διαγωγὴν καὶ ῥαστώνην καὶ ὅσα πόλεων εὐτυχίαν καὶ περιουσίαν εὐ-
 δαιμονίας κατηγορεῖ.

Ἄλλ' οὕτω μὲν τῆς κατὰ γῆν τε καὶ θάλατταν εἴληχε θέσεως, καὶ 10
 οὕτως ἐν καλῷ καὶ τούτων ἀμφοῖν κεῖται καὶ δεξιῶς ἔχει πρὸς ἀμ-
 φοτέρας. Τῆς γε μὴν τῶν ὥρων ἀρμονίας καὶ κράσεως εἵνεκα καὶ ὡς
 ἐνταῦθα τῷ ὄντι κυρίως καὶ ἀληθῶς ἔξεστιν αὐτὰς διαιρεῖν ἐκάστη τε
 τούτων ἕκαστον μέρος ἀπονέμειν οἰκείως τοῦ χρόνου, τούτων μὲν οὖν
 οὐδεὶς ἐρίσας ἡμῖν ἀμφισδητήσιμον γοῦν ἑαυτῷ καταστήσει τὴν ἡτ- 15
 ταν, οὐδ' ἔστιν ἥτις τῶν πόλεων τὰ ἐντεῦθεν βραβεῖα ἀποίσειται, μᾶλ-
 λον δ' οὐκ ἔστιν ἥτις οὐ παραχωρήσει τῇ ἡμετέρᾳ καὶ τοῖς δευτε-
 ρεῖοις ἀγαπήσει καὶ στέρξει νικωμένη τῆς Τραπεζοῦντος, ὥσπερ ἄλλη
 νικήσασα. Μόνη γὰρ ἢ παρ' ἡμῖν κατὰ φύσιν τε καὶ λόγον καὶ τὸ
 εἰκὸς ἢ κομιδῇ σὺν ὀλίγαις ἡμέρων ἔτυχε τῶν ὥρων καὶ συμμέτρου 20
 τῆς ἐνεργείας ἐκάστων καὶ ὄντως ὥραίων καὶ αὐτὸ τοῦτο ὃ κέκλην-
 ται. Καὶ μαρτυρήσουσιν ἄνδρες ἀστρονόμοι καὶ οἱ παιδεύοντες τὰ
 μετέωρα καὶ οὐράνια, ὀγδοήκοντα μὲν μοιρῶν τὸ σύμπαν τῆς καθ'
 ἡμᾶς οἰκουμένης πλάτος καὶ ἀπὸ τῆς διακεκαυμένης μέχρι τῆς κατε-
 ψυγμένης ζώνης τιθέμενοι, ὑπὸ δὲ τεσσαρακοστὸν τρίτον παράλληλον 25
 τὴν Τραπεζοῦντα κεῖσθαι διδάσκοντες καὶ τὸ μέσον τοῦ καθόλου πλά-
 τους μαρτυροῦντες ἐπέχειν. "Ὡστ' ἴσον τοῦ σφοδροῦ καύματος καὶ
 φύχους ἀπέχουσα οὔτε τοῦ χειμῶνος οὔτε τοῦ θέρους παρὰ τὴν ἐπ-
 ωνουμίαν τετύχηκεν ἢ τῷ φύχει πλέον τοῦ δέοντος ἢ τῷ || καύματι φ. 143^β
 χρωμένη μᾶλλον ἢ χρῆν, ὡς ἢ χειμῶνα τὸ θέρος ἢ θέρους ὥραν εἶναι 30
 τὴν τοῦ χειμῶνος αὐτῇ, ὃ τῶν πόλεων αἱ πολλαὶ πάσχουσι καὶ ὅσαι
 πρὸς βορρᾶν μᾶλλον ἢ πρὸς νότον τὴν οἴκησιν ἔλαχον, ἔπου τῷ μᾶλ-
 λον καὶ ἡττον τὰς ὥρας ἔξεστι διαιρεῖν καὶ τούτοις ἀμυδρῶς τε καὶ
 σκιωδῶς καταχρωμένους ταῖς κλήσεσιν, οὐ κυρίας τὰς ὀνομασίας
 προσφέροντας. Ταῖς μὲν γὰρ ὀμβροῖς ἀεὶ καὶ χιόσι καὶ πηγαιῶν 35
 γνυμέναις οὐ τοῦ χειμῶνος μόνον ἀνάγκη ῥιγοῦν καὶ τρόπον δεσμίων
 ταῖς οἰκίαις ἐνεῖρχθαι τοὺς ἐν αὐτῇ, πεδητῶν βίον βιοῦντας καὶ ταῖς
 ἀγοραῖς ἢ οὐδ' ὀλίγα συμβάλλοντας ἢ μόνον φανέντας εὐθὺς ὡς εἰς

χηραμούς φεύγοντας τὰς οἰκίας ἐνδεδικέναι, ἀλλὰ καὶ μέσου τοῦ θέ-
 ρους ζητεῖν ὃ περιβάλλονται καὶ ὅθεν ἂν ἀλέαν πορίσωνται καὶ τὸ
 ψῦχος ἀμύνωνται· ταῖς δ' αὖ ἐκ τοῦ ἐναντίου θέρμη καὶ καύματι καὶ
 ταῖς ἡλιακαῖς φλεγομέναις ἀκτίσι θέρος εἶναι καὶ τὸν χειμῶνα καὶ
 5 μέσου Ποσειδεῶνος τηχομένους τοὺς ἐνοικοῦντας καὶ ζητοῦντας ὅθεν
 ἂν ἀναψύξωσιν. Ὡς τε τοὺς ὁποτέραν αὐτῶν ἐκάστοτε ἐγκωμιάζοντας
 τὰ πλείω χαριζομένους ἢ ἀληθεύοντας ἐν ταῖς περὶ τούτων λόγους
 ἔστιν εὑρεῖν οὐ σκοποῦντας ὃ τι ἂν ἀληθεύσαιεν, ἀλλ' ὃ τι χαρίζαιτο
 καὶ μὴ τύχοι τὰκριβέες οὕτως ἔχον, μόνοις δ' ἡμῖν καὶ ὅσοι τὸν
 10 ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας λόγον παιοῦνται ταύτην οὐκ ἔστιν ἐπενεγκεῖν τὴν
 αἰτίαν, οὐδὲ γράψαιτ' ἂν τις ἡμᾶς ψεύδους οὐδὲ τούτῳ τῷ μέρει. Χο-
 ρεῖαν γὰρ ὑπὲρ ἡμᾶς αἱ ὥραι περιελίττουσιν ἐναρμόνιον, ἐκάστης τῆ
 γείτοني μεταδιδούσης καὶ μεταλαμβανούσης τῶν παρ' ἀλλήλων, ὡς
 τὸν τε χειμῶνα μετέχειν ἀλέας καὶ τὴν θέρειον ὥραν συμμέτρως ψυ-
 15 χραίνεσθαι, κίρναμένων ἀλλήλοις τοῦ ψύχους τε καὶ τοῦ καύματος
 παρ' ἐκατέρας τὰς ὥρας || καὶ τὴν καλλίστην οὕτως ἄρμονίαν ἀποτε-
 φ. 144^α λούντων, ὡς αὐτάς τε ταύτας καὶ τὰς μεταξὺ τούτων ὥρας τὰ τε οἰ-
 κεία τηρεῖν ἀσυγχύτως καὶ τὰ παρ' ἀλλήλων φιλοφρόνως εἰσδέχεσθαι,
 οὔτε πλεονεκτούσας ἀλλήλαις, οὔτε τοῦτο πασχούσας, ἐπίσης τε τὴν
 20 παντελῆ ἀμιξίαν ἀλλήλων καὶ τὴν παντάπασιν ἔνωσίν τε καὶ μίξιν
 ἀποστρεφομένας καὶ σύγχυσιν, ἐξ ὧν ὑγιεινοῖς μὲν εἶναι καὶ καλῶς
 κεκραμένοις τὰ σώματα περιγίνεται, αὐτῇ δὲ τῇ γῆ πρὸς τε καρπῶν
 ἀφθόνουσ εὔ μάλα παρεσκευάσθαι γονὰς καὶ πρὸς τὰς τῶν ὡραίων
 προβολὰς εὔ ἔχειν, νικίωντων κἀνταῦθα μάλιστα καὶ παρὰ τὴν ἐπω-
 25 νυμίαν εἴπερ που τῆς γῆς. Ἀκρόδρυα γὰρ πάντα καὶ βάλανος ἅπας
 καὶ ὀπωρῶν ποικιλία, καὶ κάλλει καὶ πλήθει διαφερουσῶν, οὔτε πλείω
 οὔτε καλλίω παρ' ἄλλοις· λέγω δὲ οὐχ ὡς εἰπεῖν πλείστα, οὐδ' εἵνεκα
 λόγου, ἀλλ' ὄντως πλείστα καὶ ἀριθμὸν ὑπερβάλλοντα. Οὕτω κατάκρη-
 πος ἡμῖν ἢ χώρα καὶ πλήρης ἀρίστου παντὸς, καὶ οὐδ' ἔστιν εὑρεῖν
 30 αὐτῆς ὃ μὴ ἐν τι τῶν πάντων προάγει, μηδὲ χορηγεῖ τὴν ἀναγκαίαν
 συντέλειαν. Οὔτε γὰρ διὰ πάσης ἑαυτῆς ἀνέστηκεν, ἀποκορυφουμένη
 καὶ ὑψουμένη πρὸς ὄρη, οὔτ' αὖ ὄλη δι' ὄλης ἐξήπλωται εἰς πεδιά-
 δας, ὡς ταῖςδε μὲν ἐξαρκεῖν, ἔστι δ' ὧν καὶ ἀπάδειν, μιᾶς φύσεως γῆς
 οὐκ ἐχούσης ἐπιτηδεῖως διακείσθαι πρὸς πάντα, ἀλλ' ὁμοίως εἰς ὄρη
 35 μερίζομένης καὶ πεδιάδας, τὰ πλείστα μὲν τὰ αὐτὰ γεννώσι τε καὶ
 προφέρουσι καὶ ταῖς αὐτοῖς ἡμᾶς δεξιοῦνται, ἕσα δὲ ἢ ἑτέρα φέρειν

οὐκ ἔχει, ταῦτα θάτερον ἐπιδαφιλεύεται μέρος, παρέχον πλουσίως ὦν
 ἄλλοθεν ἀπολαύειν οὐκ ἔνι. Τὰ μὲν γὰρ τὸν πάντων καρπῶν ἡμερώ-
 τατον φύει, καὶ τοῦτον τῶν ἀπανταχοῦ κάλλιστον. Οὕτως ἐριβόλαξ φ. 144^β
 ἡμῖν ἢ γῆ καὶ πίειρα, ὥστε, πολλοῦ πάντοθεν ἐπεισαγομένου σίτου
 διαποντίου τε καὶ χερσαίου, ἅτε πληθούσης τε ἀνθρώπων τῆς ἡμετέ- 5
 ρας καὶ πολλῆς ἐπεισάκτου δεομένης τροφῆς, οὐδεὶς τῶν ἀπανταχοῦ
 τῶ παρ' ἡμῖν οὐδ' ἐγγύς ἂν ἦκοι ποτέ. Τὰ δ' ἄλλοισιν ἀνεῖται καὶ δέν-
 δροισι, τοῖς μὲν καρποφόροις, τοῖς δ' ἄλλῃν οὐκ ἐλάττω συντέλειαν χο-
 ρηγοῦσιν ἡμῖν οἷς ὑλοτομεῖν τε καὶ ὄρυτομεῖν τοῖς ἐνταῦθα παρέχουσιν,
 ἐξ ὧν νεῶς τε ἰδρύομεν καὶ συσκευάζομεν οἴκους, ἐς δύο καὶ τρεῖς 10
 ὁρόφους ἀνάγοντες καὶ κάλλους οὐδὲν ἀπολείποντες, καὶ πῆγνυμεν
 ναῦς μακράς τε καὶ φορτηγούς, ἐς τὴν πόλεμον καὶ εἰρήνην ὁμοίως τὰ
 μέγιστα τε καὶ ἀναγκαιότατα συντελούσας, ὥστε καὶ δι' ὁμαλῆς ἔξε-
 σσι τῆς ὁδοῦ καὶ φιλῆς διέναι, τὸν προκείμενον δρόμον ἀνύοντας, καὶ
 ὑπὸ σκιαῖς καὶ δένδροις ἀνάπαυλαν ἴσχειν καὶ καταψύχεσθαι, τὴν ἐκ 15
 τοῦ καύματος θεραπεύοντας φλόγα τοῖς τ' ἀνέχουσι τῶν ὁρῶν καὶ
 τοῖς παρ' αὐτῶν πνεύμασι τὴν ἐκ τῶν πεδίων ἀποκρουομένους ἀλέαν
 καὶ ἀποψύχοντας τὸν ἐντεῦθεν ἰδρώτα. Οὐ γὰρ δὴ τὸ μὲν τῆς χώρας
 πεδιάς μόνον καὶ ὄλον ὕπτιον, τὸ δ' ἀνέστηκεν εἰς ὄρη τε καὶ βουνούς,
 ὡς ἐκάτερον ἐκατέρου κεχωρίσθαι παντάπασι, ἀλλ' ἔστι μὲν εὐρεῖν 20
 ἐνταῦθα καὶ τοῦτο, ἔστι δὲ καὶ πεδία μετὰ γηλόφων ἰδεῖν καὶ βουνῶν
 οὐ μάλα τοι μετεώρων ἐντυχεῖν τε καὶ ὄρεσι λιβάδας ἐφ' ἑαυτῶν
 καὶ πεδία προτεινομένοις οὐ μάλα στενὰ, οὐδὲ σμικραῖς ὄροις περι-
 γραφόμενα, ὡς πανταχοῦ τὸ ἴσον τηρεῖσθαι καὶ μέτριον ἀμφεῖν ὁμοίως,
 ἀνὰ μέρος τὴν ἡμετέραν κοσμοῦντων, ὡς μήτ' ἐνθα χρῆν ἐκτετάσθαι 25
 τὸν χῶρον || εἰς πεδιάδας ἀποκεκορυφῶσθαι πρὸς ὄρη, μηδ' ὅπου τῶν φ. 145^α
 ὁρῶν ἔδει τὰ πεδία παρεμπεσεῖν, ἀλλὰ τὸν προσήκοντα τηρεῖν ἐκά-
 τερα τόπον καὶ ὅς ἑαυτοῖς τε καὶ τοῖς ἐνταῦθα καταψυκτομένοις ἔμελλε
 συνοῖσειν. Πεδία γὰρ ἐκδέχονται ὄρη καὶ βουνούς τὰ πεδία καὶ συμ-
 φυεὲς ἐν οἷον διὰ παντὸς ἑαυτοῦ καὶ πεδίοις τισὶ σύμμικτον ὄρος 30
 ἀποκαθίσταται μέχρις ἂν εἰς τὸν Ἀντίταυρον ἦκοι, τὸν ὁρῶν ἄριστον
 ἡμῖν τε σωτήριον, ὅς, ἀπὸ τοῦ Ταύρου ὄρους μέχρις Εὐφράτου καὶ
 τῶν Καυκασίων διήκων ὁρέων, μεγέθει τε μέγιστος καὶ μήκει μήκι-
 στος πεφυκώς, τὴν ἡμετέραν τῆς Ἀρμενίας ὀρίζει γῆς καὶ Κιλικίων

2. ταμὲν 3. ἐριβόλαξ 15. Τοῦ καταψύχεσθαι προηγείται ἀναπαύεσθαι
 διὰ γεγραμμένον διὰ γραμμῆς κάτωθεν 22. ὄρεσι ἐξ ὄρεσιν λιβάδας πρὸς-
 θετον ἄνωθεν 34. Ἀρμενίας

καὶ ἤς νῦν ἄρχουσι βάρβαροι πάσης. Ἔδει γὰρ δὴ τοὺς τοσοῦτω φωνῆς τε καὶ γλώττης καὶ τῶν ἑλληνικῶν ἠλλοτριωμένους ἠθῶν μὴ ποταμοῖς τισιν εὖ μάλα διαβατοῖς, καὶ Ἰνδὸς καὶ Γάγγης ὧν τύχοι, καὶ φάραγγιν ἀποτόμοις, οὐδ' αὐτοῖς ἀπεράτοις, καὶ οὐκ οἶδ' οἷς τισι
5 λήροις ἐτέροις, ἀλλ' οὕτως ἔλλογίμοις ἡμῶν καὶ μεγίστοις ὄροις διείργεσθαι, πόρρωθεν καὶ τοῖς ἀγνοοῦσι παρεχομένοις τεκμήρασθαι ὅσον ἡμῶν τε κακείνων τὸ μέσον καὶ ὡς πλεῖστον ἀλλήλων διέστημεν παιδεία τε καὶ τοῖς κατὰ φρόνησιν ἀγαθοῖς καὶ ἃ κοσμεῖ μόνα τὸν ἄνθρωπον. Πρὸς γὰρ δὴ τῷ τοσοῦτον ἡμῶν τε κακείνων μεταξὺ κεί-
10 σθαι ἔτι καὶ δεινῶς ἄδοκτον ἢ μάλιστα δύσδοκτον ἑαυτὸν παρεχόμενος ἀποτόμους τε καὶ κρημνώδεις ἔχει καὶ μάλα στενάς τὰς εἰσόδους τε καὶ διόδους καὶ οὐ πᾶνυ τοι περασίμους, καὶ ταύτας οὐ δύο καὶ τρεῖς οὐδὲ τέτταρας, οὐδ' ἐκάστην ὀλιγομήκη καὶ βραχὺ τὸ φαραγγῶδες καὶ ἀπότομον ἔχουσιν, ἀλλ' ἐς μὲν ὅσον ἐνήην πλεῖστον ῥα-
φ. 145^β γάσι τε καὶ κρημνοῖς καὶ στενοπόροις || μηκυνομένην ὁδοῖς, ἐς ἀρι-
16 θμὸν δὲ τὰς πάσας ἀποπερατουμένας ἱκανὸν καὶ ὑπὲρ ὃν οὐκ ἐχρήν ἐκτετάσθαι. Οὐ γὰρ κατὰ τὰς ἐν Ἑλλάδι Πύλας ἡμῖν ὁ Ἀντίταυρος τὰς εἰσόδους παρέχεται, ἐνί τινι τόπῳ μόνον ὠχυρωμένας καὶ τοῦτω δ' ἑλλιπῶς· δι' ἐτέρας γὰρ ἐστὶν ἀκινδύνως ἄνωθεν εἰσιέναι, καὶ μὲν
20 δὴ καὶ εἰσίσαι Πέρσαι καὶ ὁ μετὰ Ξέρξου στρατὸς, καὶ Λεωνίδην καὶ τοὺς τριακοσίους μετὰ τῶν σὺν αὐτοῖς συνεπάτησαν, οὐδὲν πλέον τοῦ καλῶς ἀποθανεῖν ἐπιδείξασθαι δυναθέντας. Οὐδὲ Θυρέαν μιμεῖται τὴν διαιρέτιν γῆς τῆς λακωνικῆς καὶ τῆς ἀργολικῆς μοίρας, ἣν διαβῆναι κοῦφον καὶ μικροῦ πόνου καὶ μερίμνης ὀλίγης. Οὐδὲν δὲ πρὸς ταύ-
25 τας ἢ τε δι' Ἀλπεων ἐξ Ἰταλίας ἐς τὴν Κελτῶν γῆν διάβασις καὶ Κιλικῖοι πύλαι, ἐς τε Συρίαν ἀπάγουσαι καὶ τὴν Αἴγυπτον, νικᾶσθαι δὲ τὰς ἀπανταχοῦ πάσας τῶν παρ' ἡμῖν πλήθει τε καὶ δεινότητι, ὡς μέγαν ὄρον τόδε τὸ ὄρος ἐστάναι τοῖς ἐκατέρωθεν ἑαυτοῦ οἷς τε πρὸς τοσοῦτον ἐκτέταται μέγεθος καὶ οἷς οὕτω δύσδοκτον παρέχεται ἑαυτὸν,
30 ὥστ' ἐπὶ μὲν ἀνακωχῆς καὶ εἰρήνης κατ' ἐμπορίαν ἀλλήλοις συμμίσγοντας ἔξεστιν ἀσφαλῶς διέναι, οὐδὲν δεδιότας, ἐπὶ δὲ πολέμου καὶ μάχης, δεῖσαν ἐπελθεῖν στρατιᾶν, ἢ οὐδ' ἂν οὐδ' ὄλωσιν εἰσέλθοι, εὐαριθμήτοις τισὶ τῶν εἰσόδων φυλαττομένων ἀνδράσιν, ἢ εἰσελθοῦσα κακῶς ἀπαλλάξει καὶ γνώσεται καθ' ἑαυτῆς ὀρμηθεῖσα καὶ τὸ ξίφος
35 ὠθήσασα. Οὕτως ἡμῖν καὶ ὄρος καὶ τεῖχος καθέστηκεν ὁ Ἀντίταυρος καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἡμᾶς γῆς διαιρῶν μέσος ἔστηκεν ἡμῖν ἀκλινῆς οἶόν

τις διαλλακτῆς καὶ ταμίαις καὶ διανομεῦς ἑκατέρας ἀρχῆς καὶ ἡγεμονίας, οὐκ ἔων || οὐδέτερον μέρος ἐπιβουλεύειν θητέρῳ καὶ τῆς ἀλλήλων γῆς ἐπιβαίνειν ἀκόντων. φ. 146^α

Ἐπὶ δὴ τῆς τοιαύτης μὲν γῆς, τοιαύτης δὲ χώρας, οὕτω δὲ κύκλῳ διειλημμένης ὄρεσι καὶ βουνοῖς καὶ πεδίοις καὶ τῇ πασῶν ἡμερωτάτῃ 5 καὶ φιλανθρωποτάτῃ θαλάσση τὴν οἴκησιν οἱ πατέρες λαχόντες ἡμῶν, τὸ ταύτης αὖ κάλλιστον καὶ ἀσφαλέστατον ἐκλεξάμενοι τείχεσι περιέλαβον. Γήλοφος γάρ τις οὐ μάλα μετέωρος ἐξανέχει τῆς γῆς, φάραγξί τισιν ἑκατέρωθεν ὠχυρωμένος βαθείαις καὶ τῆς ἄλλης διειργόμενος γῆς ὡςπερ τισὶ τάφροις καὶ πολλῷ τῷ μέσῳ τάφρων ἀμείνοσι. Διὰ 10 δὲ τούτων καὶ ποταμοὶ τινες ἀέναιοι πρὸς θάλατταν ἐκδιδοῦσι, χειμῶνος μὲν καὶ σφοδρότερον ῥέοντες ἑαυτῶν καὶ τὸ ῥεῦμα πληθύνοντες, οὐδ' ἕαρος δ' ἀπολείποντες, οὐδὲ μέσου τοῦ θέρους αὐτοῦ, ὡς καὶ πολλῇν οὐ μόνον ἀσφάλειαν τοῖς ἐντὸς ἑαυτῶν χορηγεῖν, ἀλλὰ καὶ ψυχαγωγίαν ἱκανὴν καὶ χρεῖαν αὐτοῖς ἀποπληροῦν οὐκ εὐκαταφρόνητον. Ῥύμματά 15 τε γὰρ καὶ καθάρματα πάντα δι' αὐτῶν ἔνεστιν ἀπόνως καὶ κούφως ποιεῖσθαι, δι' αὐτῆς ὡς εἰπεῖν τῆς ἐκάστου οἰκήματος θύρας διόντος τοῦ ῥεύματος. Ὁ δὲ γήλοφος οὗτος, ἀπὸ θαλάττης ἀρξάμενος, ἡρέμα μὲν καὶ κατὰ μικρὸν ἐπὶ τὸ ἀναντες ἄνεισι καὶ τιμᾶ τὸ μετέωρον, προῖὼν δ' εἰς ὕψος ἀποκαθίσταται σύμμετρον, ἑκατέρωθεν 20 ὡςπερ τῆς παρ' ἑκάτερα φαραγγώδους μᾶλλον ἀποχωρῶν γῆς καὶ πρὸς ἑαυτὸν συσφιγγόμενος καὶ κρημνώδῃ μὲν τὰ παρ' ἑκάτερα ἑαυτοῦ λείπων καὶ ἀποκαθιστὰς, ἑαυτὸν δ' ὡςπερ στρογγύλλων εἰς μετέωρόν τινα καὶ ἐπίπεδον χῶρον καὶ ὡς ἐνῆν ἄριστόν τε πρὸς οἴκησιν καὶ πρὸς τὰς τῶν ὠρῶν κράσεις εὐαρμοστότατον. Ἐπὶ δὴ τούτου τὴν 25 πάλαι μὲν πόλιν, νυνὶ δὲ ἀκρόπολιν || ᾠκησαν δομησάμενοι, τῇ σφῶν φ. 146^β τε ἀρετῇ μᾶλλον ἢ τῇ θέσει τοῦ τόπου πεπιστευκότες καὶ τειχῶν ἐχυρότητι, καίτοι καὶ τείχη περιεβάλλοντο καρτερὰ πύργων τε εἴνεκα καὶ τῆς στεφάνης αὐτῶν καὶ ἐπάλλξεων καὶ πάσης τῆς τῆδε παρασκευῆς, οὐδενὸς εἶχον τὰ δευτέρα. Ἐδύναντο μὲν γὰρ ἀντ' ἄλλου τινὸς ἐρύματος σφῶν αὐτῶν τὰ δόρατα προβαλέσθαι καὶ τείχεσι χρῆσθαι 30 τοῖς ὅπλοις ὡς πάλαι ποτὲ Λάκωνες, ὡς δὲ μηδὲν αὐτοῖς πρὸς ἀσφάλειαν φέρον ἀπειλή, μηδὲ τοῦτο γοῦν τὸ μέρος τῆς κατ' αὐτάρκειαν εὐδαιμονίας ἐλλίποιν, καὶ τοῦτο καλῶς ποιοῦντες προσεπορίσαντο. Ἐντεῦθεν Ἑλληγες ἀνθρωποὶ καὶ τὴν Ἑλλήνων φωνὴν τε καὶ 35 γλῶτταν προῖέμενοι καὶ τιμῶντες ἐλευθερίας τε καὶ ἰσονομίας ἀντι-

ποιούμενοι μόνοι μέσον ἴκουν βρδάρων, κύκλω περιεχυμένων ἐς
 πλῆθος, καὶ τῆς Περσῶν ἀρχῆς τε καὶ δυναστείας, πολλὰ μὲν δυνα-
 μένων, πάντα δὲ καταδουλωσασμένων, πλείω δὲ περιεζωσμένων ἀρχὴν
 5 τε καὶ ἐξουσίαν καὶ γῆς ὡς εἶπεῖν ἡγουμένων ἀπάσης. Ἄρτι γοῦν
 συνωκισμένοι καὶ οἷα εἰκὸς τὸν τε ἀριθμὸν ὄντες οὐ πάνυ πολλοὶ τὴν
 τε ἰσχὺν ἀσθενεῖς, ὅμως εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἔδειξαν Ἕλληνας ὄντες, γέ-
 νος ἀδέσποτον καὶ ἀδούλωτον καὶ μόνον ἐλεύθερον τὴν τε ψυχὴν τὰ
 τε σώματα, Σινωπεῖς τε καὶ Μιλησίους καὶ ἔτι πρότερον Ἀθηναίους
 10 τοὺς σφῶν πατέρας μιμούμενοι, τοὺς μὲν οἷας ἴσμεν ἀποκρίσεις ἐπιόν-
 των αὐτοῖς τῶν βρδάρων ἀποκεκριμένους ἔργα τε διὰ πάντων ἐπι-
 δεξαμένους τίνος οὐκ ἄξια, τοὺς δ' ἐν μέσοις μὲν τοῖς βρδάροις
 οἰκούντας, οὐδὲν δ' ἐπιστρεφομένους αὐτῶν, ἀλλ' ἐς ὅσον ἐξῆν ὑπὲρ
 φ. 147^α ἐλευθερίας τοῖς || τῆς οἰκουμένης δεσπόταις ἀνταίροντας καὶ μετέ-
 χοντας ἰσοπολιτείας αὐτοῖς, οὐδὲν οὐ τοῦ φρονήματος, οὐ τοῦ τῆς ψυ-
 15 χῆς ἐφεῖσαν ἐμβριθοῦς καὶ γενναίου, οὐδ' ἀνάξιον οὐδὲν τῶν προγόνων
 καὶ τῆς ἐλληνικῆς ἐπεδείξαντο δόξης, ἀλλ' ὡς περ οὐ γῆς μᾶλλον ἢ
 τῆς ἐκείνων ἐκπεμφθέντες ἀρετῆς κληρονόμοι πρὸς αὐτοὺς τε διεπράτ-
 τοντο πᾶν ἀναφέροντες κἀκείνοις καὶ τύπον ποιούμενοι καὶ παράδει-
 γμα, διεγίγνοντο φύσει τοῖς βρδάροις ὄντες πολέμιοι καὶ ἀσύμβατοι
 20 καὶ μεγίστοις αὐτῶν ὄροις φωνῇ τε καὶ ψυχῇ διστάμενοι καὶ κοι-
 νὸν οὐδὲν αὐτοῖς ἔχοντες. Πολέμου τε γοῦν νόμῳ κατ' αὐτῶν ἐπιόν-
 τες ἰσχυρῶς ἀπεκρούοντο, λόγοις τε φιλανθρώποις παράγειν καὶ ὑπο-
 σχέςσει τὴν αὐτῶν ὑφελέσθαι πειρωμένους ἐλευθερίαν οὐ παρεδέ-
 χοντο, ἀλλ' ἐς ὅσον πλείστον ἐνῆν διετέλεσαν καὶ ψυχὰς καὶ τὰ σώ-
 25 ματα τηροῦντες ἐλεύθερα. Καίτοι τοσάκις εἰκὸς ἦν αὐτοὺς προσβα-
 λεῖν καὶ μετὰ πάσης ἐπιέναι στρατείας τὰ κύκλω πάντα καταδουλω-
 σασμένους ἀνθρώπους καὶ καταστησασμένους ὑποχείρια σφίσι, μόνην δὲ
 μίαν ταυτηνὴ πόλιν ὀρώοντας ἀφημιάζουσιν καὶ νόμοις καὶ τρόποις καὶ
 ἤθεσι διαφέρουσι κεκρημένην καὶ ἀλλοτρίαν οὐ φωνὴν μόνον προῖε-
 30 μένην, ἀλλὰ καὶ δεσποτεῖαν ἐπικεκλημένην ἐτέραν καὶ τελοῦσαν εἰς
 Ἕλληνας. Ὡν οὐκ εἰ μὴ πασῶν περιγεγενημένη διατετέλεκε δεινὸν
 ἡγεῖσθαι δεῖ καὶ ἐπίψογον, δειλίας καὶ ἀνανδρίας ποιουμένους τεκμή-
 ριον, ἀλλ' ὅτι τῶν πλείστων ἐκράτησε κἀπὶ τοσοῦτον ἀντέσχε, μόνην
 πρὸς τοσοῦτους καὶ τηλικούτους ἀνταίρουσα, καὶ θαυμασόμεθα καὶ
 35 ζηλώσομεν καὶ τὴν αἰτίαν ἀνοίσομεν εἰς τὴν κατὰ ψυχὴν τῶν ἐνοι-
 κούντων ἀνδρείαν καὶ γενναιότητα καὶ τὸ τοῦ φρονήματος ἀκλινές
 φ. 147^β καὶ ἀήττητον, || ὧν οὕτως ὡς πλείστον αὐτοῖς περιτὴν ὡς πλείσταις ἀν-

ὄρων γενεαῖς καὶ χρόνῳ κρείττονι μνήμης ἐν ἐλευθερίᾳ διαρκέσαι τῇ
 ὄντως καὶ πάντων τῶν κύκλῳ περιεχυμένων ἐχθρῶν, πλειόνων τε
 καὶ ἐλαττόνων, μειόνων τε καὶ μειζόνων, καὶ τῶν ἐκεῖθεν ἐγειρομέ-
 νων πολέμων οὕτως ὑπερορᾶν καὶ ἐν οὐδενὶ τίθεσθαι καὶ πολλῶ περι-
 γενέσθαι τῷ κρείττονι, ὡς μὴ τὰ καθ' αὐτοὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ 5
 πρὸς ἐτέρους κατ' ἐξουσίαν ὡς ἐβούλοντο διοικεῖν, τῶν ἔθνων καὶ γε-
 νῶν, εἷς ἂν ἐκάστοτε τὸ παραστὰν τῆς χρείας καλέσειε, συμμαχοῦν-
 τες, κἄν προσκρούειν τισὶν ἔμελλον, καὶ τούτοις αὐτοῖς ταῖς δυνατω-
 τάτοις ἀνθρώπων οὐδὲν ἐπιστρεφόμενοι οὐδὲ πολὺν τινα ποιούμενοι
 λόγον. Τοὺς γοῦν μετὰ Κλεάρχου μυρίους Κύρῳ τῷ νέῳ κατ' Ἄρτο- 10
 ξέρξου τοῦ τῆς Παρυσάτιδος συμμαχοῦντας καὶ τὴν Περσῶν ἀρχὴν τε
 καὶ βασιλείαν αὐτῷ συγκατακτιωμένους, ἐπεὶπερ αὐτῷ μὲν δυστυχὲς
 τὸ τοῦ πολέμου τέλος ἀπήντησεν, οὔτε τῆς ἀρχῆς ἐπιλαβομένῳ καὶ
 προσαπολωλεκότι τὸ ζῆν, οἷδ' ἐν τῷ καθ' αὐτοὺς μέρει καὶ ἤπερ ἐτά-
 χθησαν κατορθοῦντας ὅμως ἐπαύσαντο τὸν θάνατον Κύρου πυθόμε- 15
 νοι, ἀπαιτούμενοί τε σφᾶς αὐτοὺς καὶ τὰ ὄπλα φέροντας παραδοῦναι
 οὐδ' ἄκροις ὡσὶν ὑπεδέξαντο, καίτοι μυριάσιν ἐνενήκοντα στρατοῦ
 κατειργόμενοι, πολλὰ δὲ τὰ μὲν ἔδρασαν, τὰ δ' ἔπαθον, πόρρω μὲν
 τῆς Ἀσίας ἀναβεδηκότες καὶ αὐ κατιόντες ἐκεῖθεν, διὰ δὲ τῆς ἄλλο-
 τρίας καὶ πολεμίας ἰόντες καὶ πᾶν τὸ ἀντιπίπτον τὸ μὲν συγκόπτον- 20
 τες, ἔστι δ' ὑφ' οὗ τοῦτο πάσχοντες. Παραμυθία δ' ἦν αὐτοῖς οὐδε-
 μία καὶ τῶν κακῶν ἀποφυγὴ καὶ μετρία πόλεων τέ τινη προσιέναι κἄν-
 ταῦθα τὸν πολὺν διαναπαύσασθαι || πόνον, οὔτ' αὐτοῖς εἶχεν ἀσφάλειαν φ. 148^α
 τοὺς τε δεξομένους οὐκ ἦν εὐρεῖν· ἐδεδίδεσαν γὰρ ἅπαντες Πέρσας καὶ
 τὴν Περσῶν ἀρχὴν, οὕτω κορυφωθεῖσαν. Ἔδει δ' ὅμως διόδου καὶ τι- 25
 νος ἀναπαύλης αὐτοῖς· ἦδη γὰρ ἀπειρήκασιν πολλὰ κεκμηκότες, καὶ
 οὐκ ἦν ἐπὶ πλέον ἀντέχειν, εἰ μὴ τις ἐξ ὑπογυίου τῶν περιστάσεων
 αὐτοὺς ἀνακωχὴ κακῶν ἀπαντήσῃ. Τότε δὴ μόνη καὶ πρώτη τού-
 τους ἢ ἡμετέρα λαμπρῶς ὑποδέχεται καὶ φιλοφρόνως διαναπαύει
 καὶ παραμυθεῖται καὶ ἀναψύχει, μεταδιδούσα καὶ ἀγορᾶς καὶ ὠνίων 30
 καὶ δεξαμένη συνοίκους καὶ τραπέζης αὐτοῖς κοινωνήσασα καὶ ἄλῶν
 καὶ πάντων ὧν εἶχε καλῶν, οὐ τὰς ἀπειλάς, οὐ τὸν ἐπηρτημένον κίν-
 δυνον ὑπολογισαμένη, οὐδ' ὡς ἀνάγκη τούτοις προσκρούειν, οὕς οὐκ
 ἀνὴρ, οὐ πόλις, οὐ γένος οὐδὲν ὑφίσταται, ὑποχωρεῖ δὲ πάντα καὶ
 συναπάγεται ῥᾶον ἢ ψηφίδες κατὰ κυμάτων φερόμεναι καὶ χειμάρ- 35
 ρου ῥευμάτων.

14. κέρα καὶ 17. ἐνενήκοντα 20. ἀντιπίπτον 22. τινη 27. ἐπιπλέον
 35. ψηφίδες

Ἡ τε γὰρ γενναιότης καὶ τὸ ἐν πολέμοις ἀήττητον ἢ τε φιλανθρω-
 πία καὶ ἡμερότης καὶ τὸ μὴ πρὸς αὐτῶν εἶναι παριδεῖν τε καὶ ἀπώ-
 σασθαι ἰκέτας ἀνθρώπους ταύτου γένους καὶ τῆς αὐτῆς φωνῆς τε καὶ
 γλώττης, ἐλευθερίας ἀθλητὰς καὶ γενναίους προβόλους, ταῦτ' οὖν παρ'
 5 οὐδὲν ἔπειθον τὴν βαρβαρικὴν ὀμότητα τίθεσθαι καὶ διαπτύειν τὰς
 ἀπειλὰς καὶ δεδιπτομένων καταγελαῖν, εἴτε γοῦν ἦττους αὐτοὺς τῶν
 βρβάρων ἤδεσαν ὄντας καὶ διὰ τοῦτο πεισομένους ἂν ὑπ' αὐτῶν ὄσα
 τοὺς ὡς κέντρα λακτίζοντας ἔδει, ὅμως ἀνθείλοντο τῆς τῶν ἰκετῶν
 σωτηρίας τὴν ἰδίαν οἱ πολῖται ζημίαν καὶ τῆς ἰκεσίου θεοῦ θερα-
 φ. 148^β πείας οὐδὲν ἔθεντο πρότερον, μέγιστον ἂν εἶεν ἐξενηνοχότες || καὶ σα-
 11 φέστατον δεῖγμα φιλανθρωπίας τε καὶ μεγαλοψυχίας καὶ τελειώτατον
 ὄρον ἀγάπης σφᾶς αὐτοὺς ὑπὲρ τοῦ σῶσαι τοὺς φίλους προέμενοι καὶ
 θάνατον εὐκλεᾶ ζωῆς εὐκλεοῦς ἀνθελόμενοι. Ἐἴτ' ἀξιόμαχον ἰσχὺν
 15 ἀνδρείᾳ ὡς κούφως πᾶν ὄσοντες καὶ μετὰ πολλῆς τῆς βρασιώνης
 τὸν ἐπιόντα ἀγωνισόμενοι πόλεμον, πῶς οὐ διὰ παντὸς ἂν ἦκοιεν
 θάυματος καὶ εἰς ἔσχατον εἶεν ἀναδραμόντες ἀνδρείας καὶ γενναιό-
 τητος, οὕτως ὀλίγοι πρὸς τοσοῦτους καὶ τηλικούτους ἀνταίροντες
 20 καὶ δεινὸν ἐντεῦθεν οὐδὲν οὐχ ὅσον οὐ προσδοκῶντες, ἀλλ' οὐδὲ
 πᾶσχοιτες, τοῦ καιροῦ παραστάντος. Ἄσμενοι οὖν διὰ ταῦτα τοὺς
 πρόσφυγας ὑποδεδεγμένοι καὶ μεταδόντες ὄσων εἰκὸς, τῆς τε πρὸς
 τὸ παρὸν ἀσφαλείας αὐτῶν προϋνοήσαντο, εἴσω τειχῶν αὐτοὺς ποιη-
 σάμενοι, καὶ τῆς μετέπειτα σωτηρίας ἐφρόντιζαν, καὶ ὅπως ἂν ἀσφα-
 λέστατα διὰ φιλίων καὶ ἑλληνίδων βαδίζοιεν πόλεον, μηκέτι δεδιό-
 25 τες βρβάρους καὶ τὸν ἐκεῖθεν ὑποπτεύοντες κίνδυνον, διεπράξαντο.
 Ὁ γοῦν αὐταῖς καὶ Κλεάρχῳ ἄνω τε συναναβάς τῆς Ἀσίας καὶ πάλιν
 συνεπανιῶν κατελθοῦσι Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ἀνὴρ οὐ σοφίαν μόνον
 καὶ λόγον εὐδόκιμος, ἀλλ' οὐδὲν ἦττον τὴν πολιτικὴν ἀριςτος ἐπιστή-
 μην καὶ τὰ πολεμικὰ κράτιστος, στρατηγῶν μὲν αὐτῶν ἐν τῷ μέρει,
 30 τοῦ Κλεάρχου θανόντος, τὰ πλείω δ' ἔμωσ ὧν κατειργάσαντο ἔχων
 εἰς ἑαυτὸν ἀναφέρειν τὰς οἰκείας βουλάς, οἷόν τις ἄρχων ἀρχόντων
 ὑπάρχων καὶ στρατηγὸς τῶν ἀγόντων, οὗτος τοίνυν, τὰ καθ' ἑαυτοὺς
 τε καὶ Κύρον συγγράφων καὶ τὴν στρατείαν ἐκεῖνην, τῆς ἡμετέρας
 φ. 149^α τὰ κάλλιστα μαρτυρεῖ, θαλάσσιόν τε καὶ ἑλληνίδα καὶ μόνην σφίσειν
 35 || ἀναφανείσαν φίλιον ὀνομάζων, ὡς ἀνεὶ βοῶν καὶ διαμαρτυρόμενος

3 (καὶ κατωτέρω πανταχοῦ). ταυτοῦ
 9 (καὶ κατωτέρω πανταχοῦ). πολῖται

7 (καὶ κατωτέρω). διατοῦτο
 20 (καὶ κατωτέρω). διαταῦτα

ὡς ἐν οἰκουμένην τοσχύτη καὶ τοσοῦτω γῆς μέρει, ἦν διήλθον καὶ δι' ἧς διόντες πολλὰ τὰ μὲν ἔπαθον, τὰ δ' ἔδρασαν, μόνην ἐλευθέραν καὶ κυρίαν ἑαυτῆς ἐθεάσαντο ταυτηνί, τῶν ἄλλων ἀπάντων δεδουλωμένων. Τοὺς γὰρ βασιλέως ἐχθροὺς οὐκ ἦν οὐδέστι χρήσασθαι φίλοις τῶν πολὺν τινα λόγον ποιουμένων τοῦ βασιλέως. Ἄμυ τε γὰρ ἂν αὐ- 5 τοῖς ἦσαν φίλοι καὶ τοῦ βασιλέως ἐχθροί, ὥστε πρὶν πρὸς αὐτοὺς ἐπιδείξασθαι τὰ τῶν φίλων πρὸς ἐκεῖνον ἀκήρυκτον ἐχρῆν πόλεμον ἀναρριπίσαι καὶ μάχην, τοῦτο δ' ἂν ὄσης εἴη δυνάμει καὶ ὡς ἀνδρῶν ἐλευθέρων καὶ τὰς ψυχὰς ἀηττήτων οὐδεὶς ὅς ἀγνοεῖ. Δεξάμενοι γοῦν αὐτοὺς ἐπὶ τῆς αὐτῆς οἱ πατέρες ἡμῶν πόλει καὶ τὴν Περσῶν ἔ- 10 χθραν ἐν δευτέρῳ θέμενοι τοῦ πρὸς αὐτοὺς γιγνομένου, μέχρι Σινώπης διαδοῆναι ἐποίησαν, ἐκεῖτε καταγαγόντες αὐτοὺς, οὐ λοιπὸν ἦν οὐδὲν δέος οὐδ' ὑποψία περσικοῦ φόβου καὶ τῶν ἐκεῖθεν ἐπηρητημένων κινδύνων. Καίτοι, εἰ θαυμάζομεν Ἀθηναίους, Ἡρακλείδας οὐ μόνον ὑποδεξαμένους, Εὐρυσθέως ἐλάσχαντος, ἀλλ' ἔς τε τὸ παρὸν μεταδόντας 15 πολιτείας καὶ τῆς ἄλλης παραμυθίας καὶ, τοῦ καιροῦ παρασχόντος, εἰς τὴν γῆν τὴν πατρῶν καταγαγόντας καὶ τὴν ἐκ γένους καὶ πατρὸς αὐταῖς προσήκουσαν ἀπιδόντας ἡγεμονίαν, πῶς ἂν τις οὐχὶ θαυμάσεται τὰ ἡμέτερα καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ὑμνήσει καὶ ζηλώσει τὴν γενναιότητα; Οὔτε γὰρ τῶν ἐκ Περσῶν ὑπεριδεῖν ἀπειλῶν τοσοῦτο 20 δυναμένων, οὔτε τοῦ σφίσι συμφέροντος ἦν ἀμελήσαι, μὴ γενναιότητι καὶ φιλανθρωπίᾳ διενεγκόντας. Ὅσον γοῦν ἐνὸς ἀνδρὸς Εὐρυσθέως καὶ γῆς ὀλίγης τυράννου μικρὰ δυναμένου τὰ Περσῶν ἔθνη δεινότερά τε καὶ φοδερώτερα, τοσοῦτο μείζον ἐροῦμεν ἐξενιγνοχένοι || καὶ ἐναρ- φ. 149^β γέστερον πάντων ἀγαθῶν δεῖγμα τοὺς ἀνηρημένους τὸν πρὸς τοὺς 25 δεινότερους τῶν ἀντιπάλων ἀγῶνα. Τὸ γὰρ τῶν πολεμίων εὐδόκιμον θατέρους, πάντως δὲ τοῖς νικῶσιν οὐκ ὀλίγα πρὸς εὐκλειαν συλλαμβάνεται καὶ ἡ τῶν ἀνταγωνιστῶν γενναιότης ἐς δόξαν τοῖς κρατήσασι φέρει. Ὡστε, εἴτ' οἴκοθεν ἢ πόλις ἡμῖν, μηδενὸς προδιδάξαντος, ἐπὶ τὰ τῶν πράξεων κάλλιστα τὴν ῥοπὴν ἔσχε, τοσοῦτο διήνεγκεν, εἴτ' 30 Ἀθηναίους καὶ τὰς αὐτῶν πράξεις ζηλοῦσα πρὸς τοῦθ' ὥρμησε, τοσοῦτον ὑπερεβάλετο. Οὕτως ἄνωθεν ἐλληνικοῦ τε φρονήματος ἔμπλεως ἦν καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἐτίμα, τὴν δουλείαν καὶ μέχρι τῆς κλήσεως ὡς ἐνὸν ἀποστρέφομένη καὶ δυσχεραίνουσα, ἐπεὶ τοι τὸ χεῖροσιν ἑαυτῶν ἀναγκάζεσθαι δουλεύειν τινὰς καὶ συνειδέναι σφίσι τὰς ψυχὰς 35 πολλῶ κρείττοσιν οὔσιν ἢ ὑφ' ὧν ἄρχονται τίνος οὐκ ἂν καταβάλοι ψυχὴν ἢ πῶς ἂν τις οὐ δεύτερα πάντα κακὰ θεῖτο καὶ πρὸς ἐν μόνον

ἀγωνίσαιτο τοῦτο, τῆς μεγίστης συμφορᾶς ταυτησὶν ἀπηλλάχθαι; Τὸν γὰρ ἐλεύθερον ἄνδρα καὶ πόλιν ἢ τοῖς ἀμείνοσιν ὑπείκειν ἀνάγκη καὶ δουλεύειν τοῖς κρείττοσιν, ἀγομένους ὑπ' ἐκείνων ἐπὶ τὰ σφίσι συμφέροντα καὶ ἐφ' ἅπερ οὐκ ἂν αὐτοὶ οἴκοθεν ἵχθησαν· οὗτος γὰρ
 5 δὴ νόμος ἀρχῆς ἄριστος καὶ δουλεία ἐλευθερία ἀντίρροπος, ἔστι δ' ὅτε καὶ κρείττων, ὅταν μὴ σφίσι τινὲς ἐξαρκοῖεν μηδὲ δύναιντο μηδενὸς παραδείξαντος ἐφικνεῖσθαι τῶν ἀρετῶν· ἢ τοῦτο οὐκ ἔχοντας οὐδὲ τοιούτων δεσποτῶν εὐποροῦντας ζῆν καθ' αὐτοὺς ὡς γ' ἐκ τῶν ἐνό-
 10 τῶν αἰρουμένων· τὰ βέλτιστα καὶ ἃ ἂν τις διὰ πάντων ἐλευθερίαν αὐτοῖς μαρτυρήσειεν. Ἐπὶ δὴ τοιούτοις καὶ οἱ ἡμέτεροι σαλεύοντες λο-
 φ. 150^α γισμῶν καὶ ταύτης τῆς δόξης, || ὡςτ' ἐφ' ὅσον μὲν ἐνήν καὶ ψυχᾶς καὶ σώματα διετέλεσαν ἐλεύθεροι ὄντες, μετ' ἐλευθερίας τῆς ὄντως πολι-
 15 τεύομενοι καὶ τὰ καθ' αὐτοὺς διοικοῦντες, μόγις δέ ποτε καὶ τοῦτ' ἐπ' ὀλίγον τοῖς σώμασιν εἴξαντες, ταῖς ψυχαῖς οὐχ ὠμολόγησαν οὐδ' ἐγγύς, οὐδ' ἐδουλώθησαν τὰ φρονήματα τῷ μεγίστῳ ἑαυτῶν καὶ κυ-
 ριωτάτῳ τὸ ἀρχικὸν τηροῦντες καὶ τὴν ἡγεμονίαν καὶ τὸ διὰ πάντων ἐλεύθερον. Δυσὶν γὰρ δὴ τοῦτοιν, σώμασι καὶ ψυχαῖς, δεδουλωμένων
 τῶν ἀνθρώπων ἀνθρώποις, τοὺς μὲν τὰς ψυχᾶς καταβεδλημένους καὶ
 20 γνώμῃς ταπεινωθέντας ἐλευθέρους οὐκ ἂν ὀνομάσαιμι, κἂν σώμασιν ἄρχοιεν, τῷ τιμωτάτῳ ἑαυτῶν ὑπακούοντας ἄλλων. Ἄν δέ τις ἐς μὲν ὅσον ἐστὶν ἐφικτὸν ὑπερέχη τῶν ἐναντίων καὶ ἀμφοτέροις, ἀνάγκης δὲ συνωθούσης προδιδοίη τὰ τῆς ἐλάττονος μοίρας ὑπὸ τοῦ σῶσαι τὸ κρείττον, τοῦτον τῷ ὄντι ἐλεύθερον οὐκ ἂν αἰσχυνοίμην ἀποφαινόμενος
 25 καὶ ἄρχειν, δουλείαν ὑποκρινόμενον, καὶ δεσπόζειν ἐν ᾧ δοκεῖ πρὸς ἄλλων τινῶν ἄρχεσθαι. Τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὡς τὸν μὲν γνώμῃ ταπεινωθέντα καὶ σώματι δουλεύειν ἀνάγκη, ἅτε τοῦ μὲν ἐπομένου, τῆς δὲ ψυχῆς ἀγούσης ἐκ τρόπου παντὸς, τῇ δὲ τοῦ φρονήματος ἐμβριθείᾳ καὶ τῷ ἀταπεινώτῳ τῆς γνώμης καὶ τὰ σώματα συνεξάίρεται καὶ
 30 συμμετέχει τῆς ἐλευθερίας πρὸς τε τὴν παρεστῶσαν ὥραν τοῦ χρόνου καὶ τῶν πραγμάτων διδόντων ἐς ὕστερον τελεώτερον, ὡς ἔργοις αὐ-
 τῆς καὶ πράγμασιν οἱ ἡμέτεροι ἔδειξαν, οὐ μετὰ πολὺ τῆς κοινῆς δεσπόταις. Ῥωμαῖοις καὶ τῇ ἀρίστη καὶ δικαιοτάτῃ Ῥωμαίων προστε-
 35 τάγησαν, Μιθριδάτου φημί καὶ τῶν ἐξ ἐκείνων ποντικῶν βασιλέων.

20. ὀνομάσαιμι^{αι}21. ὑπακούοντες^{ας}

22. μὲν ἐστὶν

31. ἐοῦστερον

32. μεταπολὺ

Πρὸς γὰρ δὴ τούτους καὶ τοὺς ἐκ τούτου τοῦ γένους βασιλεῖς, || ἐπὶ φ. 150^β
 μέγα ἠρμένους, ὡς οὐκ ἦν ἔτι ἀντέχειν τὸ μὲν οἷς πολλὰ κεκμήκασι
 πρότερον ἠγωνισμένοι πρὸς τε Πέρσας καὶ τοὺς ἄλλους βαρβάρους
 καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀπὸ Μιθριδάτου, τὸ δ' οἷς αὐτοὺς ἔπειτα εἰς μέγιστον
 ἐπιδεδωκότας συνεῖδον καὶ πολλῆς ἄλλης ἐλληνικῆς γῆς ἐπιλαβομέ- 5
 νους, ἐσπέσαντο αὐτοῖς καὶ ὑπήκουον, ἀναξιοπαθοῦντες ὅμως καὶ
 ταῖς ψυχαῖς δυσχεραίνοντες καὶ ἀνάξιον κρίνοντες ὅτι σώμασι γούν,
 τῷ χείρονι ἑαυτῶν, οἷς μὴ χρεῶν ἔδει ὑπεῖκειν. Τὴν γὰρ ἐν Πόντῳ
 καὶ Γαλατίᾳ Μιθριδάτου τοῦ Ἀριοβαρζάνου ἡγεμονίαν, ταπεινὴν ἐν
 ταῖς ἄνω καιροῖς οὕσαν ἀπὸ μικροῦ τέ τινος ἀρξαμένην, ὅμως ὑπώ- 10
 πτευεν ὁ τῶν Ἀλεξάνδρου διαδόχων μέγιστος καὶ πρεσβύτατος Ἀντί-
 γονος, ὁ βασιλεὺς τῆς Συρίας καὶ τῆς Ἀσίας τοῦ πλείστου, ἔκ τε τῶν
 πραγμάτων αὐτῶν τεκμηριόμενος ἐς ὅσον ὄγκου τε καὶ μεγέθους προ-
 βήσεται καὶ πόσης γῆς ἐπιλήψεται ἔκ τε τινος ἐνυπνίου διαταραχθεὶς
 οὐ μετρίως. Νομίσας οὖν, Μιθριδάτου θανόντος, παραλύσεσθαι τε τὴν 15
 βασιλείαν αὐτῷ καὶ μέρος τῆς ἰδίας ἀρχῆς γενήσεσθαι τελεώτερον,
 βουλὴν βουλεύεται πονηρὰν μᾶλλον ἢ σοφὴν, ἀδόκητον αὐτῷ καὶ ἀί-
 φνίδιον ἐπιστῆσαι τὸν θάνατον. Ἐπεὶ δὴ ξύμμαχον ὄντα κἂν ταῖς φί-
 λαις τελοῦντα καλῶς οὐκ εἶχεν ἐκ τοῦ προφανοῦς ἀνελεῖν, εὐπροσώ-
 που μὴ δραξαμένῳ προφάσεως, δόλῳ μετελθεῖν αὐτὸν ἐδοκίμασε παρ- 20
 ὄντα τε καὶ κατὰ συμμαχίαν αὐτῷ συνεπόμενον, καὶ, τῷ υἱῷ Δημη-
 τρίῳ τὸ ἀπόρρητον κοινωσάμενος, ὅρκους αὐτὸν προκατεῖληφε παρ'
 ἑαυτῷ τηρεῖν ἀνέκφορον τὸ μυστήριον μηδενί τε τὸ παράπαν εἰπεῖν
 μηδὲ ἓν. Τὸν δὲ φίλιᾳ τε προκατειλημμένον τάνθρωπος καὶ ἅμα παθόντα
 τὴν ψυχὴν ὡς ἀδίκως πεισομένου τάνθρώπου εὐρεῖν ὅπως Μιθριδά- 25
 την τε ρύσεται τοῦ κινδύνου καὶ κρείττων αὐτὸς ἐπιτοκίας φανήσε-
 ται, || τὰ ὁμωμοσμένα τηρήσας ὡς ἐνὸν ἔμπεδα· ἀπολαβῶν γὰρ αὐ- φ. 151^α
 τὸν κατὰ μόνας, ὡς ἐγεγόνεισαν καθ' αὐτοὺς, γράφει μὲν αὐτὸς κατὰ
 γῆς τῆς λόγχης τῷ στύρακι, ὀρώντος ἐκείνου, Φεῦγε, Μιθριδάτα, ὁ
 δ' εὐθὺς συναισθόμενος ἀπέδρα τε νυκτὸς εἰς Καππαδοκίαν καὶ τὸν 30
 ἐπηρητημένον αὐτῷ διέφυγε κίνδυνον. Ἐκ τούτου τῆς τε φιλίας Ἀντι-
 γόνου ἀφίσταται καὶ διατέλει διάφορός τε τῶν αὐτῷ καὶ πολέμιος καὶ
 τὴν ἀρχὴν ἑαυτοῦ οὐ συνέχων μόνον καὶ συντηρῶν, ἀλλὰ καὶ προς-
 αύξων οὐ μικραῖς ταῖς προσθήκαις. Πολλῆς τε γὰρ καὶ ἀγαθῆς ἐκρά-

5. ἐπίδοτας ἐν τῷ κειμένῳ διαγεγραμμένον διὰ γραμμῆς κάτωθεν, ἐν δὲ τῇ
 ᾧα Γρ. ἐπιδεδωκότας 9. μιθριδάτου ·/. ἐν τῷ κειμένῳ, ἐν δὲ τῇ ᾧα · . τοῦ
 ἀριοβαρζάνου 23. τοπαράταν 24. μηδέεν

τῆσε χώρας καὶ πολλὴν περιεβάλετο δύναμιν, πολλὰ τῶν τότε μὲν ὑπὸ
 Μακεδόνας, ὕστερον δὲ γενομένων ὑπὸ Ῥωμαίους τότε μὲν αὐτοὺς,
 ἔπειθ' οἱ μετ' ἐκείνου δουλώσαντες. Ἀσίαν τε γὰρ Ῥωμαίων καὶ Βι-
 θυνίαν καὶ Καππαδοκίαν καὶ Παφλαγονίαν ἀφείλον ἤρχον τε Πόντου
 5 τε καὶ Βρεσπόρου καὶ μέχρι τῶν ὑπὲρ τὴν Μαιώτιν ἀοικήτων, οὐδε-
 νὸς παρενοχλοῦντος. Ἐπεὶ δ' οὐδὲν αὐτοῖς ὤριζε τὴν πλεονεξίαν,
 ἀλλ' ἀεὶ τι ἐπικτώμενοι κάπῃ τῆς ἀντιπέρας ἠπείρου διέβησαν, Θρά-
 κην τε καὶ Μακεδονίαν ἐπὶ στρατῷ πολλῷ προσαγόμενοι καὶ μεγάλῃ
 συμπάσης τε θαλάσσης ἐπικρατοῦντες καὶ τὰς Κυκλάδας καταδου-
 10 λούμενοι νήσους καὶ τὴν Εὐβοίαν ἔχοντες ἤδη ἔκ τε Ἀθηνῶν ὀρμώ-
 μενοι, τὰ μέχρι τῆς Θετταλίας ἔθνη τῆς Ἑλλάδος ἀφίστων, ἤγειραν
 μὲν καθ' ἑαυτῶν τοὺς Ῥωμαίους, κατὰ δὲ τῆς οἰκείας ἤδη κεφαλῆς
 ἔγνωσαν πᾶν μηχανώμενοι, ἢ τε πλεονεξία προσαπώλεσεν αὐτοῖς καὶ
 τὰρχαῖα, καὶ τὸ κεφάλαιον αὐτὸ ζημιώσασα, ὥσπερ τοὺς ἐπὶ τόκῃς
 15 μεγάλοις δανείζοντας, καὶ εἰς τοῦναντίον αὐτοῖς ἢ ἐδούλοντο περιέστη
 τὰ πράγματα. Μάριός τε γὰρ καὶ μετ' ἐκείνον ὁ Σύλλας πολλάκις
 Μιθριδάτῃ τε τῷ ἀπὸ τοῦ πρώτου ὀγδόου καὶ τοῖς ἐκείνου συρρά-
 φ. 151^β ξαντες στρατηγοῖς πόλεμον, || οὐ τῆς εὐρωπαϊκῆς γῆς διεώσαντο μόν-
 20 ον, ἀλλὰ καὶ Λούκουλος μετὰ τούτους τῶν ἀσιανῶν ἐθνῶν αὐτὸν
 οὐκ ὀλίγα ἀφείλετο. Ἐπεὶ δὲ τὸ πεπρωμένον ἀπήτει καὶ ἡ μείρα τὴν
 Ῥωμαίων ἡγεμονίαν ἠνάγκαζεν εἰς τὰ γῆς ἔσχατα ἐκτετάσθαι καὶ
 τούτοις ὀρίσθαι σχεδὸν πέρασι, Πομπήιον Μάγνον ἀνέστησε, προθυμό-
 25 τερον μὲν τοῦ κατ' αὐτῶν ἡμμένον πολέμου, μετὰ λαμπροτέρας δὲ
 καὶ εὐδαιμονοστερίας τῆς τύχης ὀρμώμενον. Ὅς Μιθριδάτῃ συμβαλῶν
 καὶ ἠττήσας, εἶτα φυγόντα μεταδιώκει, καὶ, μέχρι Κασπίων πυλῶν
 ἀνελθῶν, κρατεῖ μὲν τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐθνῶν, Σύρων τε καὶ Κιλί-
 30 κων καὶ Παφλαγόνων καὶ τῶν ἐν Μεσοποταμίᾳ τε καὶ Φοινίκῃ καὶ
 Παλαιστίνῃ κατωκημένων καὶ Ἰουδαίᾳ καὶ Ἀραβίᾳ, δουλεῖ δὲ Ῥω-
 μαίοις Καππαδοκίαν, Μοισίαν, Κολχίδα, Ἰθηρίαν, Ἀλβανίαν, Ἀρμε-
 νίαν καὶ τὰ μέχρι Μαιώτιδος. Μιθριδάτῃ δ' οὐ τὴν ἀρχὴν μόνην,
 ἀλλὰ καὶ τὴν ζωὴν αὐτὴν ἀφελόμενος, λαμπρὸς λαμπρῶς ἐπανήλθε
 τῷ δήμῳ Ῥωμαίων εὐφημίαις τε καὶ θριάμβοις καὶ πᾶσι τιμῶν κατα-
 στεφόμενος εἶδεν. Ἐντεῦθεν ἡ ἡμετέρα ἄσμενός τε ἦν ἐκ πολλοῦ
 35 ἐπίδοξον εἶχεν ἐλευθερίας εἶδεν ἡμέραν, καὶ τοῖς οἰκουμένης δεσπόταις
 εὐθύς προσχωρήσασα Ῥωμαίοις καὶ τῇ κείνων ἡγεμονίᾳ ἑαυτὴν τε

4. ἤρχον τε 29. ἀραβία κολχίδα ἐκ τοῦ κολχίδα 29-30. ἀρμε-
 νίαν 35. (καὶ κατωτέρω). κείνων

καὶ τοὺς ἰδίους τροφίμους ἐνέδωκε φέρουσα, πολλὰ μὲν συνησθέντας σφίσιν αὐταῖς ἀνθ' ὧν τῆς βαρβαρικῆς ἐπιστασίας εὐτυχῶς ἀπηλλάγησαν, πολλὴν δὲ τῷ ἐλευθερίῳ θεῷ χάριν ὁμολογήσαντας τῆς ἐς τὸ κρεῖττον αὐτῶν τε καὶ τοῦ ξύμπαντος ἐπιδόσεως. Τὸ δ' ἦν Ῥωμαῖοις ὑποταγῆναι, ἐλληνικῆς τε γῆς οὐ μόνον ἡγουμένοις ἀπάσης, ἀλλὰ καὶ 5 μόνους ἀξίως καὶ ὄντως ἄρχουσι, κηδεμονικὴν τε καὶ || πατρικὴν τὴν φ. 152^α ἐς τοὺς ὑπηκόους ἐπιδεικνυμένοις εὐνοίαν καὶ τὸ κείνοις συμφέρον ἐκ παντὸς τρόπου μηχανωμένοις, ὅπερ ἐστὶν ἀληθῶς ἄρχοντος καὶ ἡγεμόνος τῷ ὄντι. Οὐ γὰρ δυνάμει γε μόνον καὶ περιουσίᾳ καὶ πλούτου καὶ στρατιᾶς κατεῖχον ὑπήκοα πάντα ἔθνη καὶ πᾶν γένος ἀνθρώπων, ἀλλ' οὐδὲν ἦττον τῷ τε νομίμως ἄρχειν καὶ δικαίως αὐτοὺς ἐπήγοντο καὶ οἷς ὡς πρὸς παῖδας πατήρ ὡς ἡπίος προσεφέροντο. Ἐντεῦθεν γὰρ αὐταῖς καὶ παραμόνιμον τὸ τῆς ἀρχῆς διατετέλεκε γεόμενον πρόσχημα, ἅτε συνεχόμενόν τε εὐνοία καὶ φιλία συνδούμενον, καὶ μόνου τοῦ χρόνου κρεῖττους ἐγένοντο, τοσούτου μὲν ἤδη τοῦ ἀπ' 15 ἐκείνου παραρρυέντος, οὐδὲν δ' αὐταῖς τὴν τε εὐδαιμονίαν καὶ τὴν ἡγεμονίαν λυμνηαμένου, ἀλλ' ἄτρεπτόν τε καὶ ἀκίνητον σχοῦσιν, ἐφ' ὅσον εἰκὸς, τὸ κατὰ πάντων κράτος καὶ τὴν ἀρχὴν τὴν βασιλείον. Οἷς πολλῆς γῆς καὶ πλειόνων ἐθνῶν δηλωθέντων τὸ μέγιστόν τε καὶ κάλλιστον ἦν τὸ καὶ τὴν Ἑλλάδα τοὺς δεσπότας γνωρίσαι καὶ ζῆν 20 ὑπὸ τούτους ἐλέσθαι τοὺς ἀπανταχῆ γῆς τὴν Ἑλλήνων τιμῶντας φωνήν. Πατρικὴν τε γὰρ βασιλείαν καὶ νόμιμον καὶ σοφῶν ἐπιστασίαν ἀνδρῶν πόσων οὐκ ἂν τις ἐλευθεριῶν ἄσμενος πρίαιτο; Ἐντεῦθεν Ῥωμαῖοι μὲν ἦρχον, ὑπήκουε δὲ καὶ ἡ ἡμετέρα καὶ ἦγετο μετὰ γε τῶν ἄλλων Ἑλλήνων καὶ τῆς Ἀθηνῶν πόλεως καὶ μητρὸς Ἀττικῆς 25 καὶ σχῆμα μὲν εἶχον ὑπακουόντων, τιμῶν δ' εἵνεκα καὶ εὐνοίας καὶ ἧς ἐφύλαττον εἰς αὐτοὺς αἰδοῦς οἱ σφῶν ἄρχοντες συνάρχοντες μᾶλλον ἐδείκνυντο, ὡς περ τις νεώτερος ἀδελφῷ πρεσβυτέρῳ συμβασιλεύων ἢ, ἵνα φῶ τάλιθέστερον, ὡς εὐ μὲν καὶ γνώσεώς τις καὶ φωνῆς ἦκων καὶ πείρας τῆς ἐς τὸν βίον, || γήρα δ' ἄλλως ἐξημδλωμένος τὸ δύνασθαι φ. 152^β πράττειν ἀδελφῷ Ῥωμαλέῳ μὲν καὶ θαρροῦντι καὶ πολεμικῆς ἐπιστήμης 31 ἱκανῶς ἔχοντι, δεομένῳ δὲ λόγων καὶ συμβουλίας συμπαρομαρτῶν τε καὶ συνεπόμενος. Τὴν τε γὰρ φωνὴν Ἑλλησιν ἐς τὸ ἀκριδέστατόν τε καὶ καθαρώτατον ἐξησχημένην Ῥωμαῖοι ἠπίσταντο τὴν τε γνῶσιν καὶ φρόνησιν καὶ τὸ περιὸν τῆς σοφίας αὐτά τ' ἐδείκνυ τὰ πράγματα καὶ 35 ὅσα φθάσαντες διεπράξαντο, ὥστ' οὕτε βουλευέσθαι συνετωτέρους ἄλ-

7. κείνοις 8. ὅπερ ἐστίν 28. ὡς περ 30. ἐξημβλημένος 31. Ῥωμαλαῖοι

λους ἤδεσαν ὄντας ἢ μείζους τε καὶ καλλίους ἐξ ὧν ἔπραξαν ἀφορ-
 μὰς ἔχοντας, οὔτε, λόγον ἀποτεῖναι δεῖσαν σαφόν τε καὶ πιθανόν, προ-
 ἤγον ἐτέρους, τῶν δευτερείων Ἑλλήνας ἀξιοῦντες, ἀλλ' ὡς ἂν μόνους
 ἀξίους λόγοις κεκοσμημένους καὶ μόνους τὴν ἀνθρώπῳ προσήκουσαν
 5 φωνὴν ἀφιέντας, ἅτε καὶ φύσεως ἀνθρώπων ἦγοντας ἐπὶ πλεῖστον
 καὶ τῷ ὄντι λογικοὺς ὄντας αὐτοὺς, προῆγόν τε τῶν ἄλλων ἀπάντων
 καὶ τιμῶν τῶν μεγίστων ἠξίουσαν καὶ σφῶν αὐτῶν ὁμολογοῦντες αὐτοὺς
 τῷ παντὶ διαφέρειν γλῶτταν τε τὴν αὐτῶν καὶ σοφίαν ἄγοντες περὶ
 πλεῖστου καὶ σπουδάζοντες ἕκαστος ὅστις αὐτὴν ἐξησκηκῶς ἀκριδέ-
 10 στερον φθάσει. Οὕτως ἤγον Ἑλληνες μᾶλλον τοὺς ἄγοντας ἢ ὑπ' αὐ-
 τῶν ἤγοντο, καὶ τοιοῦτον αὐταῖς ἦν τὸ σχῆμα τῆς συμμαχίας.

Τούτῳ δὴ καὶ ἡ πόλις ἡμῖν τῷ τρόπῳ Ῥωμαίοις εἴξασα καὶ τῇ
 κείνων ἡγεμονίᾳ τῆς γινομένης μὲν αὐτῇ τιμῆς τε καὶ θεραπείας ἐ-
 κείθεν ἀπήλαυε, τὴν δὲ προσήκουσαν αὐτῆς αἰδῶ τε καὶ πίστιν καὶ
 15 εὐνοίαν αὐτῇ τοῖς ἄρχουσιν οὐ μόνον ἐφύλαττεν, ἀλλὰ καὶ ἐς τόδε τη-
 ροῦσα διατελεῖ ὑφ' οὗς εὐχετο τελέσαι δεσπότης καὶ οὗς ἐξ ἀρχῆς ἔ-
 φ. 153^α γνω οὐδενός τε || τῶν ἄλλων ἀλλάξασα καὶ διατελοῦσ' αὐτοῖς εὐνοῦς
 οὔσα τὸν πάντα αἰῶνα. Ἐνιαυτοὶ γὰρ ἤδη πρὸς τοῖς πεντακοσίοις
 παρῳχήκεσαν χίλιοι Ῥωμαίοις ὑποταγείσης, καὶ πολλὰ μὲν ἔφυσαν
 20 ἐν τῷ μέσῳ, πλείω δὲ κέκρυπται, ἃ τῷ μακρῷ χρόνῳ προσήκειν ἔφη
 τις ἔργα, καὶ ὅπως ἄτρεπτος ἡ πόλις ἡμῖν οὕσα διαμένει καὶ ἀμετά-
 βλητος, οὗς ἡγεμόνος εἶλετο στέργουσα καὶ τὴν γινομένην αὐταῖς
 ἀποδιδούσα πειθῶ. Καίτοι τὸ μὲν τῆς ἀρχῆς εἶδος μετεδλήθη Ῥω-
 μαίοις· δικτάτωρες γὰρ ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις καὶ ὑπατοὶ καὶ γερουσίαι
 25 καὶ στρατηγοὶ τὰ Ῥωμαίων ἤγον καὶ ἔφερον, εἶτα μονάρχης αὐτῶν
 ἐπελάθετο καὶ τὸ βασιλείας εἶδος ἐς τὸν ὀπισθεν χρόνον παρέπεμψε,
 καὶ τοῦτο τὸ σχῆμα τοῦ δήμου Ῥωμαίων καὶ τῶν αὐτοῖς ὑπηκόων
 ἐς τόδε προῖσταται, μεταβάσης τῆς βασιλείας ἐς τὸ Βυζάντιον καὶ τὴν
 ἐφ' ἂν ἀπόμοιραν. Ἡ ἡμετέρα δ' ἐν πᾶσί τε τοῖς καιροῖς καὶ παντοί-
 30 αῖς μεταβολαῖς ἢ αὐτῇ πρὸς αὐτοὺς μένει, τὸ Ῥωμαίοις ὑπέειπεν
 προὔργου παντὸς εἶναι κρίνουσα καὶ μόνοις χρῆσθαι δεσπότης αὐ-
 τοὺς ἀξιοῦσα, δυοῖν τε τοῦτο τοῖν καλλίστοις ἐξάγουσα δείγμα τοῦ τε
 τῇ Ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ μηδεμίαν ἐτέραν ἀξίαν εἶναι παραβεβλησθαι
 φιλάνθρωπιᾶς τε εἵνεκα καὶ ἡμερότητος. Οὐ γὰρ ἂν αὐταῖς οὕτως
 35 εὐνόει τοῦ τε σφόδρα μέλειν αὐτῇ οἷς κρίνασα ὁμολογήσει καὶ ὑπ-
 ακούσει ἀνδρείας τε περιεῖναι καὶ ῥώμης, ὑφ' ὧν τοῖς μὲν ὡς ἀξίοις

5 (καὶ κατωτέρω) ἐπιπλεῖστον

6. προῆγον

8. γλῶτταν τὲ

21. τίς

29. πᾶσι τὲ

35. μέλλειν

ὑπεῖκε, πολλῶν δ' ἄλλων ἐθνῶν ἐπιόντων περιεγίγνετο, καὶ μάλιστα
 τῶν νῦν ἐπικρατούντων βαρβάρων, οἵ, τὰ κύκλῳ πάντα καταστρεψά-
 μενοι καὶ περὶ τὴν ἡμετέραν κατασκημένοι, πολλάκις μὲν ἐπέδαλον, || φ. 153^β
 τοσαυτάκις δὲ ἀπεκρούσθησαν, ὡς πέτρα τινὶ προσρήξαντες ἢ ὡς κάλω
 ῥαγέντος ὑπανεχώρησαν. Καὶ κατὰ μὲν τῶν ἄλλων ἰσχυσαν πάντων, 5
 μόνη δὲ ἡ ἡμετέρα κρείττων τε ὄφθη καὶ πᾶσιν ἀνάλωτος, καὶ τὰ
 μὲν περὶ τοῦ τῶν Ῥωμαίων βασιλεία καὶ ὅσα περὶ αὐτὸ τὸ Βυ-
 ζάντιον ὠμολόγησαν ταῖς βαρβάροις καὶ τὴν δουλείαν ἐδέξαντο καὶ
 Ῥωμαίων οὐ πολὺν πεποίητο λόγον, ἡμεῖς δ' ἐν ἐσχατιαῖς καὶ πρὸς
 αὐτοῖς ταῖς ὁροῖς καὶ πέρασι τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ὄκημένοι οὔτε τοὺς 10
 σφετέρους ἠρνήμεθα βασιλεῖς οὔθ' ὑφ' ἐτέρων, πολλὰ δυνηθέντων,
 ἠττήθημεν, ὡς ἂν πόρρω τε ζῶντες Ῥωμαίων καὶ ἡ καθ' αὐτοὺς ἀνευ
 τῆς ἐκείνων συμμαχίας ἀπειλημμένοι καὶ διὰ τοῦτο ὄντες εὐκαταγώ-
 νιστοι ἢ τὴν ἐκείνων ἐξελόντες αἰδῶ τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ὡς ἂν πρὸς τε
 τοῖς αὐτῶν ὀφθαλμοῖς ἀγωνιζόμενοι, συνεπιρρωνόντων καὶ συμμαχοῦν- 15
 των, οὕτω τὴν τε πίστιν αὐτοῖς ἐτηρήσαμεν ἀκραιφνή καὶ τὴν εὐνοίαν
 ἀνδρείας τε μέγα σημεῖον ἐξενηνόχαμεν. Οὓς γὰρ οὐκ Ἀσία, οὐ Συ-
 ρία, οὐκ Αἴγυπτος ἀντιδλέψαι δεδύνητο καὶ ὑφ' ὧν Παμφυλία καὶ
 Κιλικία καὶ Γαλατία δεδούλωτο καὶ οἷς τισὶ Καππαδοκία καὶ Ἀρμε-
 νία καὶ πᾶσα πόλις καὶ χώρα καὶ πᾶν γένος ἀνθρώπων ὑπεῖξαν, κατὰ 20
 μόνης οὗτοι τῆς ἡμετέρας οὐκ ἐναντιεύσαντο πόλεως, οὐδ' ἰσχυσαν καὶ
 ταύτην καταδουλώσασθαι, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀφείλον Ῥωμαίων καὶ τού-
 τοις τὴν ἐκείνων ἐμείωσαν δύναμιν· ἐῷ γὰρ εἰπεῖν ὡς καὶ τῶν Εὐρω-
 παίων ὑφ' ἑαυτοὺς τὰ πλεῖστα πεποίητο καὶ ὅσα νῦν οὐκ ἐν καιρῷ
 λέγειν· μόνης δὲ ταύτης τῆς ἡμετέρας ἠττήθησαν καὶ μόνην ἂν ἀλω- 25
 τον ἔγνωσαν οὔσαν.

Οὕτω δυνάμεώς τε περιουσία καὶ πίστεως τὴν ἡμετέραν κατακο-
 σμεῖ καὶ τῷ || κεφαλαίῳ καλλωπιζόμεθα τῶν καλῶν, ἀληθεία καὶ γεν- φ. 154^α
 ναιότητι. Τῶν τε γὰρ νυνὶ κρατούντων οὕτω περιεγένετο κἂν ταῖς
 ἀνωτέρω τούτων καιροῖς Πέρσαι τὸ κράτος ἔχοντες ἔτι πολλάκις μὲν 30
 ἐπειράθησαν, οὐδ' ἄπαξ δὲ κατ' αὐτῆς ἰσχυσαν. Τὴν γὰρ Κολχίδα καὶ
 Λαζικὴν γῆν, ἧς πάλαι τε προεῖχεν ἡ ἡμετέρα καὶ νῦν καθαρῶς ἄρ-
 χει, ὡς πάλαι τε σφῶν κατήκοος ἦν πεπυσμένοι καὶ ὡς μέγα σφίσι
 δουλωθεῖσαν αὐθις συντελέσειν τε καὶ συνδραμεῖσθαι πρὸς τὸ ῥαδίως
 ἐντεῦθεν τὴν Ῥωμαίων γῆν ἄπασαν καταδραμεῖν καὶ ληίσασθαι αὐ- 35

2. καὶ | οἱ 13. διατοῦτο 18. παμφυλία 19-20. ἀρμενία 24. πε-
 ποίητο 33. μέγα σφῖσι

τού τε εἰδότες καὶ ἄλλων ἀκούοντες, οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὐτὸ Βυζάντιον
 ἐάσειν ἀπόρθητον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο αἰρήσειν, οὐδενὸς σφίσι ἀντιστα-
 τοῦντος, οὐδὲν ὅ τι μὴ κατ' αὐτῆς ἐκίνησαν, καὶ σώμασι καὶ χρήμασι
 καὶ πλήθει στρατοῦ παρακινδυνεύοντες καὶ παραβαλλόμενοι ταῖς τε τῶν
 5 ὀρῶν δυσχωρίαις ταῖς τε στρατιώταις Ῥωμαίων, ἀπαντῶσιν ἐξ ὑπογυίου
 καὶ πειρώμενοις κωλύειν. Ἐπὶ γοῦν Ἰουστίνου τοῦ πρώτου Ῥωμαίων
 βασιλεύοντος Καβάδης ὁ Περσῶν βασιλεὺς Ἰβηροσί τε καὶ Γουργένη
 τῷ βασιλεῖ τῶν Ἰβήρων ἐπιστρατεύσας μέχρι τε Λαζικῆς αὐτοὺς
 καταδιώκει φυγόντας καὶ δύο Λαζικῆς ἔσχεν οὐ πολλῷ πόνῳ φρού-
 10 ρια, πρὸς αὐταῖς εἰσιόντι ταῖς Λαζικῆς τε καὶ Ἰβηρίας ὄροις δεδομη-
 μένα. Χοσρόης τε ὁ Καβάδου, τὰ Ῥωμαίων Ἰουστινιανοῦ διευθύνον-
 τος, ἠπείγετό τε προσωτέρῳ χωρεῖν καὶ σπουδῆν οὐ μικρὰν ἐποιεῖτο
 τὸ σύμπαν τε Λαζικῆς καὶ τὴν ἡμετέραν αὐτῆν, εἰ οἶόν τε, καταδου-
 λώσασθαι, ὡς τοῦτο ὄν αὐτῷ τῶν ἄθλων τὸ τελευταῖον καὶ τῆς ἀρχῆς
 15 ὁ ἔσχατος ὄρος, καὶ μεγάλῳ μὲν ἐξέδαλε πολλάκις στρατῷ, πλείῳ δὲ
 φ. 154^β παθῶν || ἢ δράσας, κακὸς κακῶς ἐκείθεν ἀπήλλαξεν. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲν
 πλέον δυνηθεὶς ὅτι μὴ Πέτραν ἐλεῖν φρουρίον τι νεόδμητον, Ἰουστι-
 νιανῷ τῷ βασιλεῖ δομηθὲν, εἶτα μετὰ πολλῆς ἐκείθεν ἀπηλάθη ζημίας,
 πολλοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς ἀποβαλλόμενος τῶν Περσῶν, Ῥωμαίων τε καὶ
 20 τῶν ἡμετέρων ἀντικρουσάντων πατέρων καὶ τὴν σφοδρὰν αὐτῶν ῥώ-
 μην ἐπισχόντων σφοδρότερον. "Ὡς τ' οὐχ ὅσον κακῶν ἀπαθῆς ἢ ἡμε-
 τέρα τετῆρηται, οὐδ' ἄχρι Ῥιζαίου καὶ Ἀθηναίων αὐτῶν προελθεῖν τῶν
 Περσῶν δυνηθέντων, ἀλλ' οὐδ' ἐπ' ἐξουσίας αὐτοῖς πρὸς τὰ οἰκεία καὶ
 γῆν τὴν σφετέραν ἐπανελθεῖν συνεχώρησεν, ἐν κομιδῇ μὲν στενοῖς καὶ
 25 δυσόδοις ἀπειλημμένοις χωρίοις, ἀξίαν δὲ δοῦσι δίκην Ῥωμαίοις ὧν
 πεπαρωγήκεσαν εἰς αὐτοὺς, τῆς σφίσι μὴ προσηκούσης ἐπιδατεύοντες
 γῆς καὶ ἀλλοτρίαν ἐπικτώμενοι δύναμιν.

Οὕτως αὐτῇ τῶν τε ἐναντίων εἵμαρτο περιγίνεσθαι καὶ μετὰ πολ-
 λοῦ τοῦ κρείττονος ἀπαλλάττειν, κρείττονι γινομένη τῶν πάντοθεν
 30 κατ' αὐτῆς ἐπιόντων. Αὐτῇ τε γὰρ καθ' αὐτὴν ἄμαχος ἦν καὶ ἀήτ-
 τητος οἷς ἠγωνίζετο, μηδενὸς συμμαχοῦντος, τῷ τ' ἐκ Βυζαντίου καὶ
 Ῥωμαίων στρατῷ κατὰ Περσῶν ἐνοχλούντων αὐτοῖς συμμαχοῦσα τοὺς
 μείζους τῶν ἀγῶνων καὶ κρείττους οἰκείον ἑαυτῇ ἄθλον πεποίητο, ἡγου-
 μένη τε καὶ πρᾶδεικνύσα καὶ τρόπους πολέμων καὶ τόπων εἰσόδους
 35 καὶ διόδους δυσχωριῶν, ὧν ἀκριδέστερον αὐτῇ πάντων πεπεῖρατο, ὡς

7. Ἰβηροσί τε 18. ἀπηλάθη ^λ διγραφέντος εἶτα τοῦ ἄνωθεν λ 19 πολ-
 λούς τε ἀποβαλλόμενος 23. ἐπεξουσίας

ἂν τοῖς τε βαρβάραις ὄμορος οὔσα καὶ τὸν πρὸς αὐτοὺς πόλεμον πάλαι
 γεγυμνασμένη. Ὡςθ' ὧν αὐτὴ τε κατώρθου καὶ Ῥωμαῖοι ἐνίκων τὴν
 αἰτίαν αὐτῆ μόνῃ δικαίως ἂν ἀποφέροιτο || καὶ τοῖς ἐντεῦθεν κοσμοῖτο φ. 155^α
 στεφάνοις οὐχ ὅτι μόνον ἦρχε παντὸς ἀγαθοῦ καὶ παρεδείκνυ Ῥω-
 μαίοις ἅπερ οὐκ ἦσαν εἰδότες αὐτοί, ἀλλ' ὅτι κἀνταῦθα τοὺς ἀπαντα- 5
 χόθεν ὑποδεχομένη στρατιώτας Ῥωμαίων καὶ πολλὰ ταῖς ὁδοιπορίαις
 ταλαιπωρήσαντας ἀναπαύουσα τῶν τε ἐπιτηδείων μεταδιδούσα καὶ
 τῶν ἀναγκαίων ἀπάντων, ἀκμηῆτας αὐτοὺς ἐντεῦθεν ὡς ἕκ τινος ὀρμη-
 τηρίου καὶ ἐπιτειχίσματος, ἐπιθέσθαι τε τοῖς ἐχθροῖς ἐδίδου καὶ τὰ
 πλείω νικᾶν. Ἐδύνατο γὰρ δὴ τοῦτο μόνῃ τῶν ἄλλων ἢ ἡμετέρα, καὶ 10
 δυναμένη παντὸς μᾶλλον ἐβούλετο, τῶν ἄλλων τῶν μὲν ἠκημένων ὡς
 πορρωτάτω πασῶν, ὥστ' οὐδὲν ἦν τῶν πόνον εἶναι τῷ Ῥωμαίων
 στρατῷ, μέχρις αὐτῶν ἰοῦσι τῶν πολεμίων προκατειργασμένοις τε τὰ
 σώματα καὶ τὴν δύναμιν εὐχειρώτοις διὰ ταῦτα καθισταμένοις, τῶν
 δ' ἐγγύς μὲν κειμένων, τὰ ἴσα δ' οὐ δυναμένων οὔτε μεγέθει καὶ 15
 κατασκευῇ πόλεως οὔτ' ἀφθονίᾳ τῶν ἐπιτηδείων καὶ ὕσων ἀνθρωποι
 χρήζουσιν, ἐπ' ἀλλοτρίᾳ οὐ διόντες μόνον, ἀλλὰ καὶ διατρίβοντες.
 Εἰ δὴ κατορθοῦν μὲν οὐ μικρὸν οὐ μείζον ἐνὶ τῶν πολεμικῶν, μὴ
 πρότερον εὐ παρεσκευασμένους τὰ πάντα, πρὸς δὲ τὸ παρεσκευάσθαι
 καλῶς ἢ πόλις ἡμῶν οὐκ ὀλίγον Ῥωμαίοις παρ' ἐκάστους συνεβάλ- 20
 λητο τοὺς καιροὺς, πῶς οὐχὶ καὶ τῶν ἐκείνοις κατορθωθέντων προς-
 ἡκοι τῇ Τραπεζοῦντι καὶ διχῇ πλέκοιτο ταύτῃ τῶν ἐπαίνων ὁ στέφα-
 νος οἷς τε καθ' αὐτὴν διεγίνετο πάντων κρατοῦσα καὶ οἷς ἄλλοις
 ἐδίδου τὰς ἀφορμὰς τοῦ νικᾶν; Καὶ μὴν, εἰ μὲν ἐν μέσῃ τῇ Ῥω-
 μαίων ἀρχῇ κείμενοι κύκλω τε πόλεσι σφῶν ὑπηκόοις περιειλημμέ- 25
 νοι, περιημέν τε τῶν ἐχθρῶν καὶ τῖς ἐξ ἀρχῆς δεσπόταις τὴν εὐνοίαν
 καθαρὰν ἐτηροῦμεν, οὔτ' ἂν ἡμῖν ἐπαίνων μεγάλων || προσήκειν ἔφη φ. 155^β
 τις ἂν, οὔθ' ὡς ἐπὶ μεγάλῳ τινὶ κατορθώματι δικαίως ἂν ἐφρονοῦμεν.
 Τῶν τε γὰρ κύκλω συντρεχόντων ἡμᾶς ἦν ἂν τὸ ἄθλον ἐν προσδόλου
 τε μοίρᾳ καθεστῶτων ἡμῖν καὶ τοὺς ἐπιόντας γενναίως ἀποκρουομέ- 30
 νων, ἡμῖν τ' ἂν οὐδὲ πολλὰ βουλομένοις εἶχε καλῶς ἀφίστασθαι, μὴ
 ἔχουσι δίοδον· νῦν δ' ἐπ' αὐταῖς ἦδη σχεδὸν τοῖς ἔροισι Περσῶν καὶ Ῥω-
 μαίων λαχόντες τὴν οἴκησιν αὐτοί τε προβεβλημένοι τῆς Ῥωμαίων
 γῆς ὅλης οὔτε πολλῶν καὶ πολλάκις ἐπιόντων ἠττήθημεν, ἀλλ' ὑφι-
 στάμεθα τὰς προσβολὰς γενναϊότατα, οὐ μόνον οὐδὲν ἄχαρι πάσχον- 35

2. κατώρθει 4-5. Ῥωμαίοις 6. στρατιώτας 14. διαταῦτα 25. κείμε-
 νοι ἐκ τοῦ κειμένη 26. περιημεν τὲ 28. τίς

τες, ἀλλὰ καὶ προσεργαζόμενοι τοὺς ἐχθροὺς, εἰς ἀφρόν τε καὶ
 τὸ μηδὲν διαλυομένους ὡς κύματα πέτραις προβλήσι προσράξαντα,
 οὔτε ῥάδιον ὄν βουλομένοις καὶ τοὺς ἄσμενος ἂν ἡμᾶς δεξομένους
 ἐπὶ ἴση τε καὶ ὁμοίᾳ ἔχουσιν ἐγγυτάτω πρὸς ἀποστασίαν ἀπειδομεν
 5 ἢ γοῦν ἐννοῆσαι ποτ' ἐπήλθε τοῖς πατράσιν ἡμῶν. Καίτοι, εἰ πίσις
 ἐστὶν ἄνθρωπος καὶ ἀλήθεια καὶ τὸ τοῖς ἐξ ἀρχῆς δεδογμένοις ἐμμέ-
 νειν καὶ τὰ ὁμωμοσμένα τηρεῖν, οὔτως ἐπὶ πλείστον τῆς ἀνθρώπῳ
 προσηκούσης ἀρετῆς οἱ ἡμέτεροι προκεχωρήκεσαν πρόγονοι, εἴτε καὶ
 ἀνδρεία τὰ γένη κοσμεῖ καὶ γενναιότης προσήκει ψυχαῖς ἀνθρωπί-
 10 ναις, οὔτω καὶ ταύτῃ τὸ συγκεχωρηκὸς εἶχον καὶ τὴν ἐντεῦθεν νίκην
 ἀναμφίβολον ἑαυτοῖς κατεστήσαντο. Πρὸς γὰρ δὴ τῷ ταῦτα δυναθῆ-
 ναι κατορθῶσαι, ἃ τοὺς ἐν μέσοις Ῥωμαίους ἐχρῆν, ἔτι καὶ μείζον
 ἐκείνων δεδύνηνται, μείναντες αὐτῶν ἀπαθέστεροι καὶ πιστότεροι.
 Τάλλα μὲν γὰρ ἅπαντα περιεῖλον οἱ βάρβαροι καὶ τοὺς Ῥωμαίους
 15 ἀφείλοντο, τὰ μὲν ἐξαιροῦντες νόμῳ πολέμου, τοὺς δ' αὐτοὺς προσθε-
 μένους καὶ σφᾶς ἐνδόντας δουλώσαντες, μόνη δὲ ἡ ἡμετέρα ἐπεδίδου
 τε μᾶλλον καὶ ἠϋξανε καὶ τὸ καθ' αὐτὴν ἀμείωτον ἐτήρει τὴν Ῥω-
 φ. 156^α μαίων ἡγεμονίαν, οὔτε πολέμου || νόμῳ τῶν ἐχθρῶν ἠττηθεῖσα οὔτε
 τῶν ἐξ ἀρχῆς ἀγαθῶν λογισμῶν καταγνοῦσα καὶ πρὸς τοὺς ἐναντίους
 20 ὡςπερ αὐτομολήσασα, ἀλλὰ μένουσα μὲν ἐφ' οἷς ἅπαξ ἔγνω μενετέον
 αὐτὴν, ταῖς δὲ κατὰ μικρὸν αὐξομέναις προσθήκαις ἀνθρώπων τε πλή-
 θει τῶν τε ἐκεῖ γεννωμένων τῶν τε ἄλλοθεν ἐπιγινομένων, οὕς πολ-
 λοὺς εἶναι ἀνάγκη, πολιορκουμένους μὲν πάντοθεν, εἰς αὐτὴν δ' ὡς
 εἰς ἀσφαλῆς κρησφύγετον καταφεύγοντας καὶ ἄλλως εὐρόντας τῶν
 25 αὐτῆς ἀγαθῶν καὶ οἷς τὸ ἐνοικοῦν τρέφει καὶ ἀναψύχει τεχνῶν τε
 καὶ ἐπιτηδευμάτων ἀσκήσει παντοίων, ὅσαι τε τῶν βαναύσων καὶ ὅσαι
 τῶν ἐλευθερίων ἀνδρῶν καὶ ψυχῶν, οὐ πρὸς χρεῖαν συντελοῦσαι μό-
 νον ἀνθρώποις καὶ αὐτὸ τὸ συνίστασθαι, ἀλλὰ καὶ τὸν μετιόντα κο-
 σμοῦσαι καὶ ἦθος καὶ ἀγωγὴν καὶ πολιτείας βελτίωσιν, ἔτι τε τειχῶν
 30 παραυξήσει καὶ περιβολῇ μειζόνων μὲν ἢ τὸ πρὶν, ἐχυρότητος δ' εἴ-
 νεκα καὶ πρὶν προεχόντων. Ἀπὴν γὰρ ὅλως οὐδὲν ἢ μᾶλλον ἦν οὐ-
 δὲν, ὃ μὴ τὸ μὲν ἦδη παρὸν ἦν αὐτῇ τῶν καλῶν, τὸ δ' ἔμελλε. Τὸ γὰρ
 πεπρωμένον αὐτῇ καὶ ἡ μοῖρα συνεφόρει πᾶν ἀγαθόν, τὰ μὲν ἦδη
 καὶ προδεικνύσα, πρὸς ἃ δ' αὐτὴν εὐτρεπίζουσα ἔσα μήπω παρῆναι
 35 τὸ τοῦ χρόνου συνεχῶρει φερόμενον καὶ ἡ τοῦ μέλλοντος μέλησις.
 Καὶ γοῦν πολλὰ τῶν ἐν τῷ μέλλοντι ταττομένων καὶ ἃ ἂν οὐδεὶς ἤλ-

2. προσβλήσι. Ἄλλ' ἴδε Ἰλιάδ. Β 396. 5. ἐννοῆσαι 6. ἐξαρχῆς 7 (καὶ
 κατωτέρω). ἐπιπλείστον 14 (καὶ κατωτέρω). τάλλα 18. νόμου

πισε παρήγαγέ τε καὶ ὡς ἂν οὐδεις οὐδ' ἂν ηὔξατο οὐχ ὅτι μὴ προσ-
 ῆκεν αὐτῇ μηδὲ τὰ προσόντα οἱ κάκεινα ἠνάγκαζον, ἀκόλουθά τε
 ὄντα καὶ οἷς φθάσασα ἔσχεν ἐπόμενά τε καὶ σύμφωνα, ἀλλ' ὅτι, πάν-
 των ἤδη σχεδὸν ἀπολωλότων τῶν τῆδε Ῥωμαίων, ταύτην οὐχ ὅσον
 περιγενέσθαι, ἀγαπητὸν ὄν καὶ τοῦτο καὶ οὐκ ἂν ἐλαχίστης εὐδαιμονίας 5
 τεκμήριον, || ἀλλὰ κάπὶ τοσοῦτον ἀρθῆναι καὶ δόξης καὶ εὐτυχίας οὐδ' φ. 156^β
 ἐλπίσαι γοῦν εἶχεν ἀσφάλειαν· ἀλλ' ἢ συνέχουσ' αὐτὴν ἄνωθεν ἀγαθὴ
 τύχη ταῖς τε ἄλλοις κεκόσμηκέ τε καὶ τιμῶσα διατελεῖ τῶν τε ἐς δόξαν
 φερόντων τὸ μέγιστον ἐπέθηκε φέρουσα καὶ βασιλείας αὐτῇ περιθε-
 μένη διάδημα καὶ ἀξίωμα, βασιλεῖον αὐτὴν ἡμῖν ὡς πάλαι ταῖς πρά- 10
 γμασι καὶ οἷς διετέλει οὕτω ποιοῦσα, νῦν καὶ τῇ κλήσει παρασκευά-
 σασα λέγεσθαι. Ἔδει γὰρ δὴ τὴν τοσοῦτο πίστει καὶ δυνάμει διενεγ-
 κοῦσαν, ὡς μῆτε βιασθεῖσαν μῆτ' ἐθελοκακήσασιν προσθέσθαι ταῖς ἐναν-
 τίαις αὐτὴν θ' ἐκυτὴν καὶ τὰς ἄλλας τὸ καθ' αὐτὴν Ῥωμαίοις φυλάξα-
 σαν μὴ τῆς ἀρχῆς μόνον ταῖς βασιλευσιν ἡμῖν ὑπερασπιστὴν τε καὶ 15
 πρόβολον, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ σώματος αὐταῖς γεγονέναι, ἐν σωματοφυ-
 λάκων καθεστῶσαν αὐταῖς μοῖρα. Εἴτε γὰρ εὐνοοῦσιν ἀνδράσι σφᾶς
 αὐτοὺς θαρρεῖν δεῖ τοὺς ἄρχοντας, οὕτω θαυμαστὰ πίστεως ἐν παντὶ
 τῷ χρόνῳ ἐξήνεγκε δείγματα, εἴτ' ἀνδρεία καὶ ῥώμῃ σωματῶν οὕτω
 διήνεγκε γενναιότητα, εἴτ' ἀμφοῖν, καὶ δυνάμει καὶ πίστει, οὐκ εἶδ' εἴ 20
 τις ἐς ἴσον ἔλθοι τῇ ἡμετέρᾳ. Βασιλεία τε γοῦν ἐν αὐτῇ λαμπρῶς ὑ-
 κοδόμηται, καὶ κρατεῖν ἀντὶ τοῦ δουλεύειν ἠρέθη, καὶ βασιλέων δια-
 δοχαὶ τῶν πάντα γενναίων ἡμᾶς κεκοσμήμασιν, αὐτοῦ τε τὸν πάντα
 χρόνον διατριβόντων ἐντεῦθεν τε κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐξιόντων καὶ ὡς
 ἡμᾶς αὐθις ἐπανιόντων κἀντεῦθεν ἀρχόντων τῶν ὑπὸ χεῖρα καὶ βασι- 25
 λέων οὐκ εἷς ἂν τις καὶ προστρίψαιτο μῶμον οὐδὲ τῶν πάντα φιλο-
 σκωμμόνων. Κομνηνιάδαι γὰρ ἡμῖν οἱ δεσπότες καὶ βασιλεῖς καὶ τῆς
 τῶν Κομνηνῶν ῥίζης κάλλιστον ἔρνος καὶ πρέμνος μάλα προσήκων
 || τῇ ῥίζῃ καὶ εἷος ἂν γέναιτο πάνυ τοι συμβαίνων τῷ φύσαντι οὐκ ἀπὸ φ. 157^α
 γένους μᾶλλον ἢ τοῦ τρόπου τῆς ἀρχῆς ἄξιοι καὶ τοῦ τῆς βασιλείας 30
 ὀνόματος. Τό τε γὰρ γένος αὐταῖς καὶ σφόδρα τῷ τῆς ἀρχῆς ὄγκῳ
 συναῖδον ἢ τε ἀρετῇ καὶ τῶν πράξεων ἢ λαμπρότης οὐδέσι προσῆκεν
 ὅτι μὴ βασιλευσὶ καὶ δεσπότηαις ἀνθρώπων, ὥστ' εἶναι καὶ τὸν τρόπον
 αὐταῖς οἷον θαυμάζεσθαι τό τε γένος οὐκ ὀλίγα κοσμεῖν ἔχειν αὐτοὺς
 τε καὶ τοὺς σφίσι δουλεύοντας, ὑφ' ὧν τῆς τε βασιλείας ἐκρίθησαν 35

2. προσόντά 24. ἐντεῦθεν τε 26-27. φιλοσκωμμόνων^μ 28. κάλλιστος
 32. συνάδον

ἄξιοι καὶ τῷ δήμῳ Ῥωμαίων ἀσμένῳ τε ἀνερρήθησαν καὶ κριθέντες
 οὐκ ἔψευσαν τῶν ἐλπίδων τοὺς ἐλομένους, οὔτε μετὰ μελλον παρέσχον
 αὐτῆς τῆς αἰρέσεως. Ἄνδρες γὰρ οὗτοι καὶ πρὸ τῆς βασιλείας τὰ βα-
 σιλείας πράττοντες ἄξια καὶ μήπω τὸ διάδημα περικείμενοι τῶν ἐν
 5 τηβέννῃ τε καὶ πορφύρα περιειλημμένων οὐδὲν διαφέροντες ὅσα γ' ἐς
 τὴν τῶν κοινῶν φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν καὶ στρατιωτικὴν ἐμπειρίαν
 καὶ πολέμους καὶ ἄθλα καὶ ἀγωνίσματα, μᾶλλον δ' αὐτοὶ ταῦτα δια-
 χειριζόμενοι πάντα, καθευδόντων τῶν βασιλέων καὶ βαθὺν ὕπνον ὑ-
 πνούστων καὶ τοὺς μὲν πόνους οἰκείους αὐτῶν, τὰ δ' ἄθλα τῶν βασι-
 10 λέων ποιούμενοι, τὸν τε δῆμον τῆς ἑαυτῶν ἀνῆψαν ἀγάπης, συνιόν-
 τας ὅστις ἀληθὴς ἐστὶ βασιλεὺς καὶ ὅτω προσήκει τὰ ἄθλα σφῶν τε
 αὐτῶν αὐτοὺς δικαιούστας βασιλεύειν τε καὶ προϊστασθαι ὡς μόνους
 ἀξιούς, αὐτοὶ τε ὑπὲρ τε τοῦ γένους καὶ ὅπως μὴ παντελῶς ἀπόλων-
 ται Ῥωμαίοις τὰ πράγματα τὴν ἡγεμονίαν ἐδέξαντο. Ἦδη γὰρ ἐπὶ
 15 γόνῳ τε ἔκλιναν καὶ παντελῶς ἐκεκμήκει τὰ τῆς εὐτυχίας τῷ γέ-
 νει καὶ ὑπορρεῖν ἤρξατο καὶ ἐνδιδόναι τῷ χρόνῳ καὶ ταῖς ἐκεῖθεν
 φ. 157^β μεταβολαῖς, τῶν μὲν βασιλέων || κατερραστῶνευμένον βίον βιούντων,
 τῶν δ' ἐναντίων ἀγωνιζομένων καὶ ἀγρυπνούντων. Ἀσίαν τε γὰρ κατέ-
 τρεχον οἱ βάρβαροι πᾶσαν καὶ τὰ ταύτης ἀδεῶς περιέκειρον κάλλη,
 20 μηδενοὺς ἐμποδῶν ἰσταμένου, καὶ τὴν Σκυθῶν ἐρημίαν τὰ τῆδε πάντα
 πεποίητο, οὐδαμοῦ τὴν οἰκείαν πλεονεξίαν ὀρίζοντες, ἀλλ' ἐξῆς πάντα
 καταστρεφόμενοι μέχρις αὐτῆς Χαλκηδόνος καὶ τῆς ἀντιπέρας ἠπεί-
 ρου τῆ Βυζαντίδι, πρὶν ἐπ' αὐτὴν καταβῆναι τὴν θάλασσαν τῆς ἐπὶ
 τὰ πρόσω φορᾶς οὐκ ἀνακοπτόμενοι. Ἐκ μὲν γὰρ Αἰγύπτου Σαρα-
 25 κηνοὶ, Τοῦρκοι δ' ἐξ αὐτῆς τῆς Περσίδος ὀρμώμενοι καὶ τῶν ἔτι κατω-
 τέρῳ μερῶν, οἱ μὲν Συρίαν καὶ Παλαιστίνην καὶ Παμφυλίαν, οἱ δὲ τὰ
 μεταξὺ πάντα μέχρις αὐτῆς Βιθυνίας ἐρημίᾳ τῆ τοῦ κωλύσοντος ὑπο-
 χεῖρια σφίσι καὶ δοῦλα πεποίητο, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα Ῥω-
 μαίων ἀπαγαγεῖν δοριάλωτον Ῥωμανὸν τὸν καὶ Διογένην ἐπικληθέν-
 30 τα, τὴν τε Εὐρώπην καὶ τὰ πρὸς ἥλιον δύνοντα πάντα λόγῳ μὲν εἶ-
 χον Ῥωμαῖοι, ἔργῳ δ' ἔκαρποῦντο Σκύθαι καὶ Οὐννοὶ καὶ Πατζινά-
 κων τινῶν ἔθνος καὶ οὐκ εἶδ' εἴ τινας ἄλλοι πάντοθεν ἐπιόντες καὶ
 Μυσῶν λείαν πάντα τιθέμενοι. Ῥωμαῖοι δὲ καὶ Ῥωμαίων οἱ βασιλεῖς
 35 τε οἰκείων ἀπολαύειν ὀρέξεων τὴν βασιλείαν ὀρίζοντες τὰ τε χρήματα
 οὐκ εἰς δέον ἀνηλωκότες ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ ταμιεῖα σφίσι συνήλα-

σαν, ὧν πολλῶν δεῖ πολέμῳ καὶ ταῖς πολεμικοῖς πράγμασι. Τὰ τε τοῦ στρατοῦ καὶ λίαν αὐτοῖς εἶχε κακῶς, οὐδεμιᾶς ἀξιομάχου στρατιᾶς εὐποροῦσιν, οὔτε πλήθει νικῶντων, οὔτε προὔχοντων ἀσκήσει. Εἷς τε γὰρ εὐχρισμῆτους αὐτοῖς || ὁ στρατὸς συνηλάθη, ἀσκήσεώς τε φ. 158^α
 ἕνεκα καὶ τῆς κατὰ πόλεμον ἐμπειρίας οὐδὲν αὐτοῦς γηπόνων ἀν- 5
 δρῶν διαφέρειν ἢ τῶν βασιλέων τρυφή καὶ ῥαστώνη καὶ ὁ ἀνειμένος εἰργάσατο βίος. Ἐλπίς τε οὖν ἀγαθῶν ἦν οὐδεμία τῷ γένει, ἀλλὰ τὸν τε περὶ ψυχῆς ἔτρεχον ἤδη κάπνι ξυροῦ σφίσιν εἰστήκει τὰ πράγματα καὶ ἔδει καθῆσθαι, τὸν τελευταῖον ἀναμένοντα ὄλεθρον. Ἀλλὰ θεός, ἀνωθεν ὑπερσχῶν χεῖρα καὶ λαβόμενος κίκτον ἡμῶν, τοὺς τε Κο- 10
 μνηνάδας ἡμῖν ἐδασίλευσε καὶ δι' αὐτῶν ἐπανήγαγεν αὐθις τῷ γένει τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν ἦτταν ἀνεμαχῆσατο καὶ τὰ ἀπολωλότα πάλιν ἐπανεσώσατο, τότε μὲν εὐθύς Ἀλέξιον προβαλόμενος τὸν πάντ' ἄριστον καὶ γενναῖον, ἄθλον ἀρετῆς καὶ ὧν στρατηγῶν κατωρθῶκει τὴν βασιλείαν εὐράμενον, ἔπειτα δὲ πῆν ἐξ ἐκείνου χρυσῆν ὄντως σειρὰν 15
 ἐπιστήσας Ῥωμαίοις. Οἱ, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ Δημοσθένους καλῶς εἰρησθαι νομίσαντες, πάντα δεῖν ἄνδρα καὶ πᾶσαν πόλιν τὴν αἰτίαν εὐρόντας ὅθεν ἦττους ἑαυτῶν ἐγεγόνεισαν εἶτα βαδίσαι τὴν ἐναντίαν ὡς οὕτως ἐπανακαλεσομένους τὴν ἦτταν, σκεψάμενοί τε τοὺς πρὸ αὐτῶν βασιλεύσαντας ἀντὶ τρυφῆς καὶ βλακείας ὀλίγης τὰ πάντα διειργα- 20
 σμένους, αὐτοὶ βίον ἐργατικὸν καὶ πιναρὸν ἀνελάβοντο καὶ σκηνήτην, ὀλίγα μὲν ταῖς πόλεσι, τὰ πλεῖστα δ' ἐπὶ στρατοπέδου καθεύδοντες καὶ τὸν πάντα βίον ἐπὶ πολέμου καὶ παρατάξεων διατετριφότες, ἐναγώνιον τε ζωὴν ἔζησαν καὶ τὴν πολιτείαν ὠρθωσαν ἤδη Ῥωμαίοις, τὸ πολέμιον ἅπαν περικαθήραντες, ἔκ τε Ἀσίας ἔκ τε Εὐρώ- 25
 πης αὐτοῦς ἀπήλασαν ὡς πορρωτάτω καὶ πολλὴν ἀνακωχὴν καὶ βαθεῖαν γαλήνην ἡμῖν ἐπορίσαντο, ἀνασωσάμενοί τε τὰ πράγματα καὶ πνεῦμα ζωῆς || ὡςπερ ἐμπεπνευκότες ταῖς πράγμασιν ἤδη νενεκρωμέ- φ. 158^β
 νοις καὶ τελέως ἀπεσθηκόσι.

Ταύτης δὴ τῆς πάντ' ἀρίστης καὶ γενναίας μὲν ῥίζης, γενναιοτέρων 30
 δὲ πρέμων καὶ οἱ τὴν ἡμετέραν κοσμοῦντες ἠρτηνται βασιλεῖς καὶ πρὸς τοιοῦτους ἔχουσιν ἀναφέρειν προγόνους, οὕτω μὲν τὴν πολιτικὴν ἐπιστήμην ἀρίστους, οὕτω δὲ τὰ πολεμικὰ πάντων κρατίστους, οὕτω δὲ διὰ πάντων διήκοντας καὶ καλῶν ἄγαλμα πάντων τὴν σφετέρην καταστησαμένους ψυχὴν. Ἀλέξιος μὲν γε καὶ ἡμῖν, ὁ πρῶτος τῆς γῆς 35
 ταυτησί βασιλεύσας, καὶ τοῦτο δὴ τὸ γλυκὺ πάντων ὄνομα καὶ ἡμῖν,

ὡς τοῦ τῆς βασιλείας ὀνόματος, οὕτω δὴ καὶ πάντων κατήρξε καλῶν.
 Οὗτος υἱὸν δὲ μὲν ὑπῆρχεν Ἀνδρονίκου τοῦ Κομνηνοῦ, βασιλεύσαν-
 τος μὲν καὶ αὐτοῦ τῶν Ῥωμαίων, τὸ δ' οἰκτεῖον ἀναφέροντος γένος οὐ
 καὶ ὁ πρῶτος Ἀλέξιος· μέγας δὲ Κομνηνὸς κεκλημένος, οὐδὲν ἦττον
 5 καὶ τοῖς ἔργοις ἦν μέγας, οὐ μᾶλλον ὀνόματος ἢ τῆς τῶν Κομνηνῶν
 ἀρετῆς αὐτὸς τε κληρονόμος γενόμενος καὶ τοὺς ἐξ ἑαυτοῦ τοιούτους
 ἑτέρους ἡμῖν ἀναφήνας, ἀγαθοὺς ἐξ ἀγαθῶν καὶ ἐξ ἀρίστων ἀρίστους,
 πάντας βασιλικούς, πάντας τῷ γένει συμβαίνοντας, πάντας ἐκείνου
 τοῦ χαρακτήρος καὶ τῆς ὁμοίας εἰκόνας, πάντας ἀλλήλοις ἐρίζον-
 10 τας, ἀλλήλοις ἀμιλλωμένους ὅστις αὐτὸς φθάσει πλείω κατωρθω-
 κῶς ἀγαθὰ καὶ μεταδώσει τοῖς ὑπὸ χεῖρα. Τὴν τε γὰρ πόλιν ἡμῖν οὐ
 μικροῖς ὄροις ἐπηύξησαν, ἀντ' ἀρχομένης ἄρχουσιν καταστήσαντες
 καὶ ἀντὶ τοῦ δουλεύειν ἑτέρους πολλοὺς ἄλλους δουλώσασιν, σχῆμά
 τε μητροπόλεως πρὸς τὰ κύκλω πάντα καὶ τὴν σύμπασαν Λαζικήν
 15 σχοῦσαν, τό τε ὑπήκοον ἐννόμου βασιλείας ἐπιστάσι καὶ πλήθει καὶ
 φ. 159^α πλούτῳ καὶ τῇ κατὰ πολέμους || ἀνδρείᾳ καὶ γενναιότητι βέλτιον αὐτὸ
 ἑαυτοῦ ἀπειργάσαντο καὶ προήγαγον εἰς ἐπίδοσιν. Φιλοῦσι μὲν γὰρ
 αὐτοὺς οἷα παῖδας πατῆρ, οὐ μᾶλλον ἀρχόντων ἢ γονέων ἐπιδεικνύ-
 μενοι σπλάγχνα, φροντίζουσι δὲ τῆς αὐτῶν βελτιώσεως καὶ μᾶλλον
 20 ἢ παίδων γονεῖς, τὸ μὲν αὐτῶν τι κηδόμενοι, τὸ δὲ καὶ σφῶν αὐτῶν
 προνοούμενοι. Μᾶλλον γὰρ ἂν οἶονται καὶ καθαρώτερον βασιλεύσειν,
 ἂν ὡς ὁ τι βελτίστων κρατῶσι τῶν ἀρχομένων. Τοσοῦτο γοῦν εὐ-
 νοίας ὁ τε δῆμος εἰσφέρει τοῖς βασιλεῦσιν οἷ τε τῶν ἐν τέλει, μὴ κατα-
 ψευδόμενοι τοῦ ὀνόματος, ὅσον οὐκ οἶδ' εἰ παῖδες πατράσιν, ἀνθ' ὧν
 25 οὐθ' ἡμῖν οἱ κρατοῦντες ἠλλάξαντο τὸ ὑπήκοον, ὡς ἂν ἡμῶν κατα-
 γνόντες, ὅτι μὴ μᾶλλον σφίσι προσάξουσι τὴν ἀρχήν, ἐντεῦθεν τὰ
 βάρβαρα γένη φοβοῦντες, οὐθ' ἡμεῖς ἠλλαξάμεθα τοὺς δεσπότας, ἐτέ-
 ρους ἐπιζητήσαντες ὡς ἂν ἀχθεσθέντες αὐταῖς. Ἀλλὰ τὸ Κομνηνῶν
 γένος καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν ἡμῶν ἄρχουσι χρόνον ἤδη τοσοῦτον καὶ τσαού-
 30 τῆς διαδοχῆς παρελθούσης, ὃ μόνον αὐτῶν ἴδιον καὶ οὐκ ἄλλῳ τῷ
 προσῆκον εὔροι τις ἂν ἐξετάζων. Τοὺς γὰρ ἐν ἀπάσῃ τῇ γῇ καὶ πά-
 σαις πόλεσιν ἄρχοντας μέχρι τετάρτης ἢ πέμπτης γενεᾶς προϊόντας
 ἕτερον διαδέχεται γένος, καὶ τοῦτο πάλιν πάσχει ταῦτά καὶ πρὸς ἄλ-
 λους τὴν ἀρχήν παραπέμπει καὶ οὕτως ἀεὶ, καὶ οὐκ ἔστιν εὔρεῖν γέ-
 35 νος οὐδὲν οὐκ ἀρχόντων, οὐ τυράννων, οὐ βασιλέων μέχρι παντὸς ἐπὶ
 ταῦτοῦ παραμείναν. Οἱ δ' ἡμέτεροι δεσπότηται καὶ βασιλεῖς κἂν τοῦτω

καλῶς ποιῶντες τῶν ἄλλων ἐκράτησαν, καὶ ἤ; ἀπαξ ἐλάβοντο γῆς
καὶ βασιλείας ἐπέβησαν, ταύτης οὐ χρόνος, οὐ τύχη, οὐ πραγμάτων
μεταβολαὶ τούτους ἀπήγαγον, ἀλλ' ὡςπερ ἀθάνατοι ἄρχοντες διαιω-
νίζουσιν ἡμῖν οἱ αὐτοὶ καὶ ταύτου γένους ὄντες καὶ αἵματος, || παῖς φ. 159^β
πατέρα διαδεχόμενοι καὶ τὴν οἰκείαν ἕκαστος ἡγεμονίαν κρατύνοντες. 5

Εἶη δὲ δὴ καὶ τοῦ λοιποῦ ταῖς αὐταῖς χρῆσθαι δεσπόταις καὶ ὑπὲρ
τῶν αὐτῶν βασιλεύεσθαι, καὶ συνέχοις αὐτὸς ἄνωθεν, θεὸς ἡγεμόνιε,
τὸ γένος τῶν βασιλέων καὶ ἰθύνους μὲν τὴν βασιλείαν αὐτοῖς, εὐ δὲ τὰ
ἡμέτερα διαθείης καὶ δι' ἀλλήλων ἀλλήλους κρατύνουσι, τῇ τε πόλει
τοὺς βασιλεῖς καὶ ταῖς βασιλευσί τὴν πόλιν τε καὶ τὸ γένος ἡμῖν. 10

Ἐπὶ δὲ τοιαύτῃ βασιλείᾳ καὶ τοιοῦτοις ἄρχουσιν ἡ πόλις ἡμῖν ὀρ-
θουμένη ἑαυτῆς τε βελτίων γεγένηται καὶ συμφώνως ταῖς πρὶν εὐτυ-
χήμασιν τοὺς τε τῆς ἀρχῆς ὄρους ἠϋξῆται τῇ τε περιβολῇ τῶν τειχῶν
καὶ τῆς ἄλλης κατασκευῆς νεῶν τε καὶ οἰκημάτων καὶ ἀγορῶν καὶ
πάσης τῆς τῆδε φιλοτιμίας, τῷ τε τῶν πολιτῶν πλήθει καὶ πλούτῳ 15
καὶ εὐδαιμονίᾳ ὑπερεβάλετο ἑαυτήν, τοῦναντίον παθοῦσα ἢ τῶν πό-
λεων αἰ πολλὰ. Αἰ μὲν γ' εὐτυχήσασαι πρῶτα, εἶτα τῆς ἐναντίας τύ-
χης πειρῶνται, καὶ παρακμάζει σφίσι τὰ τῆς αὐξήσεως, ἢ δ' ἀπὸ τα-
πεινοῦ καὶ μικροῦ τὸ πρῶτον ἠργμένη οὐ κάμνει προκόπτουσα οὐδ'
ἐπιδιδούσα. 20

Ἦντος γοῦν αὐτῇ τὰ πρῶτα τοῦ περιβόλου στενοῦ, καὶ δεύτερος
περιήχθη, καὶ προσεσκεύασται τρίτος, καὶ πρὸς μέγα μέτρον ἡμῖν τὰ
τῶν τειχῶν παρατέτακται. Τὴν γὰρ νῦν μὲν ἀκρόπολιν, πάλαι δὲ πό-
λιν, εἰσόδους παρεχομένην διττὰς, τὴν μὲν ἀπάγουσαν ἔξω τε καὶ ὡς
πρὸς τὴν ἠπειρον, θατέραν δ' ἐκ τοῦ πρὸς θάλατταν αὐτῆς μέρους, 25
προσαυξῆσαι θελήσαντες οἱ πατέρες ἡμῖν, οὐ κύκλῳ περιέλαβον ἄ-
πασαν, ὡς εἴσω τοῦ δευτέρου τείχους ὄλην ποιήσασθαι· ἀλλ' ἐπεὶ κατ-
ιέναι μέχρις ἐς θάλασσαν ἦν αὐτοῖς προὔργου μετὰ γε τοῦ τὸν περὶ-
βολὸν παραυξῆσαι, τὴν μὲν ἐς μεσημβρίαν καὶ ἔξω βλέπουσαν πύλιν
ἀφείσαν ἔξω πάλιν αὐτῆς εἶναι, || τὸ δὲ γε πρὸς θάλασσαν αὐτῆς μέ- φ. 160^α
ρος ἀπολαβόντες ἀπὸ τε τῶν γωνιῶν ἕκατέρας ἠργμένοι, τείχη τε 31
παρέτειναν ἕκατέρωθεν ἕτερον πολλάκις τὸ μῆκος τσοῦτον ὅσον τὸ
τῆς ἀκροπόλεως ὄλης, εἶθ' ἑτέρα πλευρᾷ ἐγκαρσίῳ ταυτὰ τε συνῆψαν
ἀλλήλοις καὶ τὸν ἐντὸς ἄπνικτα τόπον τοῦ λοιποῦ καὶ πρὸς τῷ αἰ-
γιαλῷ διωρίσαντο, καὶ πύλαις μὲν παρ' ἕκατέρα μιᾷ ἀνεπέτασαν, ἐκ 35
δὲ τοῦ πρὸς θάλατταν αὐθις ἑτέρα, περὶ ἣν, ἐπέπερ ὁ τῆδε φέρων

χῶρος ὀμαλὸς καὶ ἐπίπεδος, οὔτε περιειργάσαντο, οὔτ' ἐπολυπραγμό-
 νησαν. Περὶ δὲ τὰς παρ' ἑκατέρας πύλας καὶ πολὺν κατεβάλλοντο πό-
 νον καὶ οἶον ἂν ἄξιον διηγήσασθαι. Οἱ γὰρ ἄνωθεν κατιόντες παρ' ἑ-
 κάτερα φάραγγες, ἐνταῦθα βαθυνόμενοι τε καὶ τραχυνόμενοι μᾶλλον,
 5 οὔτ' ἀνθρώποις εὐζώνοις, οὔτε πολλῶ μᾶλλον βουσὶν ἢ ζεύγεσιν ἢ
 φορτηγῶν ζῴοις ῥαδίαν παρεῖχον τὴν εἰσοδόν. Ἔδει δὲ καθομαλι-
 σθῆναι τὴν φάραγγα καὶ τὸν κρημνώδη χῶρον ἴσον τε καὶ ἐπίπεδον
 γεγενῆσθαι καὶ τὴν ὁδὸν εὐθείαν ἀπ' αὐτῶν τῶν πυλῶν μέχρις ἐς γῆν
 τὴν ἀντιπέρας αὐτῆν. Ἀπ' αὐτῶν γοῦν τῶν μυχαιτάτων ἠργμένοι
 10 τοῦ φάραγγος ἀνέστησαν πάχει διαφέροντα τείχη καὶ εἰς ὕψος ἀνή-
 γαγον, μέχρις αὐτῶν τε τῶν πυλῶν φθάνοντα καὶ τῆς ἀντιπέρας τῶν
 ὄχθων ἑκατέρας. Καὶ τὰ τείχη διττὰ παρ' ἑκατέρα, τὸ μὲν ἀπ' αὐ-
 τῶν πυλῶν ἐς αὐτὸ τὸ ποτάμιον ῥεῦμα, ὃ τοὺς φάραγγας δίεισι, τὸ δ'
 ἀπ' ἑκατέρας ὄχθης ἐς αὐτὸ τὸ ῥεῦμα, τὸ δὲ τούτοις ἀμφοῖν μεταξὺ
 15 χάος τε καὶ κρημνὸς ὑπολέλειπται καὶ οὐκ ἔστι διελθεῖν οὔτ' ἐξιόντα
 τῆς πόλεως οὔτ' ἐσιόντα, ἀφαιρεθέντος τοῦ ζεύγματος καὶ τοῦ ἐπικει-
 μένου ξυλίνου γεφυρώματος. Τοῦ γὰρ ἀσφαλοῦς προνοούμενοι παρ'
 αὐταῖς τε ταῖς ὄχθαις πύργους ἀνήγειραν, ὅθεν ἂν τοῖς πολεμίοις τὰς
 φ. 160^β εἰσοδούς ἀποτειχίζοιεν, || καὶ τὰ γεφυρώματ' αὐτὰ ὑπέθεσαν ξύλινα, ὡς
 20 ἂν, ἐν τῷ παρισταμένῳ τῆς χρείας ῥαδίως αἰρόμενα, ἄδατον ταῖς
 ἐναντίοις τὴν εἰσοδὸν καταλίποιν. Ἐπεὶ δ' αὐξομένης ἀεὶ καὶ ἥς εἴ-
 ληχε μοίρας ἐπὶ τὸ βέλτιόν τε καὶ μείζον ἀγούσης αὐτὴν ἔδει τὸν τε
 περίβολον ἐκτετάσθαι καὶ ἀκριδῶς γενέσθαι θαλάττιον, τῶν κυμάτων
 αὐτῆς περικλυζόντων τὰ τείχη, ἐν ὑστέρω καιροῦ καὶ τοῦτο δὴ προς-
 25 ἐγένετο. Ἐκ γοῦν τοῦ πρὸς δυσμὰς φέροντος ἠργμένοι, οὗ τὸν πύρ-
 γον ἐπ' αὐτῇ δεδομησθαι τῇ εἰσοδῶ προέφημεν καὶ τὴν ἐνταῦθα φά-
 ραγγα εἴσω ποιησάμενοι πᾶσαν καὶ πολὺν παρεξιόντες μέχρι τὰ θα-
 λάσσης κατῆλθον αὐτῆς, τῶν κυμάτων αὐτῶν ἐπιβάντες, καὶ, περι-
 γαγόντες τὸ τεῖχος, εἰς αὐτό γε τὸ πρὸς ἕω τῆς πόλεως μέρος προς-
 30 ἐνήρμοσαν φέροντες, τῆς τε προειρημένης ὀλίγῃ κάτωθεν πόλεως εἴσω
 τε τῆς ἐνταῦθα φάραγγος πάσης τοσούτῳ μείζον τοῦ δευτέρου περι-
 θαλόμενοι τεῖχος, ὅσῳ τοῦτο διαφέρει τοῦ πρώτου, πύλαις τε καὶ πυ-
 λίσιν ἀναπεπταμένον παντοδαπαῖς καὶ πανταχοῦ φέρον πολλὰς ταῖς
 αὐταῖς τοῦ τε μεγέθους πρὸς λόγον ὃ περιβέδληται καὶ τοῦ πλήθους
 35 τῶν ἐνοικούντων. Ἐς αὐτὴν τε γὰρ θάλατταν δυσὶ καὶ τρισὶν ἀνέωγε

3 - 5. οἱ . . . φάραγγες . . . βαθυνόμενοι . . . τραχυνόμενοι. Ἴδε καὶ κατω-
 τέρω στ. 10 καὶ 13. Ἄλλ' ἴδε καὶ θηλυκὸν τὸ φάραγξ ἐνταῦθα ἐν στ. 7, 26 καὶ 31.

πύλαις καὶ αὐτὰ παρ' ἐκάτερα ταῖς ἴσαις καὶ πλείοσιν εἰσιέναι παρέχε-
ται, ὥστε διπλοῦν ἀνθ' ἀπλοῦ τὸν περίβολον ἡμῖν εἶναι καὶ τὰ ἴσα
πολλαῖς ἄλλαις μεγέθους εἶνεκα δύνασθαι.

Τοσοῦτου δὲ παντὸς ὄντος τοῦ περιόλου καὶ τοσοῦτον περιέχοντος
χωρὸν ἐντὸς, ὅμως οὐδὲν ἦττον τὸ τῆς πόλεως πλῆθος στενοχωρεῖται 5
καὶ κρεῖττον ἢ κατὰ τὴν πόλιν ὑπάρχον εὐρίσκεται. Τό τε γοῦν πλεῖ-
στον ἐκτὸς παρ' ἐκάτερα κέχυται καὶ οὐδ' ὀφθαλμοῖς ὀρίζει τὸ τῶν
οἰκιῶν πλῆθος, ὅσαι πρὸς τε τὴν ἔω || καὶ τὴν ἐς δυσμὰς φέρον δεδο- φ. 161^α
μημέναι προαστείων τε τῇ πόλει φέρουσι λόγον, καὶ οὐδ' ὁ περίβολος
οὐ χωρεῖ δεχόμεναι ἀναπαύουσι λειμῶνές τε καὶ παράδεισοι καὶ δέν- 10
δρα παντοδαπὰ καρποῖς βρίθοντα, τὰ τε ἄλλα καὶ ἐλαιῶν πλῆθος ὡς-
περ τι συνηρεφές ἄλλος τὸν τῆδε πάντα χωρὸν σικιάζοντα, προκεχυ-
μένα τῆς πόλεως, τοὺς τ' ἐσιόντας μετὰ πολλῆς παραπεμπει τῆς ἡ-
δονῆς καὶ πυκνὰ τοὺς τῶν ἐξιόντων ὀφθαλμοὺς ἐπιστρέφει τε πρὸς
αὐτὰ καὶ οἷον ἐπιλαθέσθαι τῆς προκειμένης ὁδοῦ πείθοντα, ὅλους 15
πρὸς τε θαῦμα τοῦ ἐαυτῶν κάλλους ἀπάγει, καὶ πεδητῶν τρόπον αὐ-
τοῦ πάντας κατέχει, ἐμπόριόν τε καὶ ἀγορὰ πᾶσα καὶ κάπηλοι πάν-
τες ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ταῦτα πάντα τὸ πρὸς ἔω μέρος αὐτῆς φέρει,
ἀπ' αὐτῶν μὲν ἀρχόμενα τῶν τειχῶν, ἀπιόντα δ' ἐς μῆκος ὅσον ἐνήν
πλεῖστον οὐκ ἀπ' εὐθείας μόνον, ἀλλὰ πη καὶ κάμπτοντα πολλαχοῦ 20
καὶ παρεκδρομάς οὐκ ὀλίγας ποιούμενα. Παρ' ἐκάτερα δὲ ἐργαστήριά
τε δεδόμηται πάμπολλα καὶ γέγρα ταῶν ἐργαστηρίων ἐξέχει καὶ ἄν-
δρες ἐργάται καθήμενοι ἐμπορεύονται τὰ τιμιώτατά τε καὶ κάλλιστα
πιπράσκοντες καὶ ὠνούμενοι καὶ ὅσα ἢ πᾶσα γῆ φέρει. Ἐπι δ' ἐπιτη-
δεύματα πάντα καὶ τέχνας παντοίας, ὅσαι τε βάνασοι ὅσαι τε ἄπυ- 25
ροι, καὶ ἕλως ὅσων ἀνθρώποις οὐ πρὸς ζωὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς
διαγωγὴν δεῖ, πάσας ἂν εὗροις ἐνταῦθα καὶ οἷος οὐκ ἄλλοθι γῆς, ὥστε
τὸ τῶν τεχνιτῶν ἡμῖν πλῆθος ἀντ' ἄλλης εἶναι πληρώματος πόλεως.
Πλήθει γοῦν ἡμῖν ἢ ἀγορὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἐμπόριον οὐ τῆδε ἢ τῆδε
τῶν πασῶν ἡμερῶν, οὐδὲ τῶδε ἢ τῶδε μέρει ἡμέρας καὶ ὥρας ὅποιαι- 30
σούν, ἀλλὰ πάσαις μὲν ἡμέραις ἐνιαυτοῦ, πάσαις δὲ ὥραις ἡμέρας,
|| σύμμικτον ἀεὶ φέρουσα πλῆθος καὶ μόλις χωροῦσα τοὺς διόντας. φ. 161^β
Τό τε γὰρ ξενικὸν οὐκ ὀλίγον ἐνταῦθα καὶ ὅσον κατ' ἐμπορίαν τῇ
ἡμετέρᾳ συμμίγνυσιν οἷ τε πολῖται τῇ τῆς πόλεως μεγέθει συμβαί-
νοντες καὶ οἷ αὐτὸ τοῦτο ἐμποροὶ, οὐδ' οὐκ ἔστι μὴ ἀγοράζειν ἀεὶ, 35
ἀρκοῦντες τὴν ἀγορὰν πλήθει ἀνθρώπων ποιεῖν, ὥστε τριχῆ τὸ πλῆ-

θος ἐνταῦθα συρρεῖν, αὐτῶν τε τῶν ἐπηλύδων καὶ ὅσοι κατ' ἐμπορίαν ἴσιν ἐνταῦθα διατριβόντων ἀεὶ, τῶν τ' ἐγχωρίων, τῶν μὲν διὰ παντός ἐπιχωριαζόντων αὐτοῦ, ὡς ἂν τούτου τοῦ ἐπιτηδεύματος ὄντων, τῶν δ' οὐδ' αὐτῶν διὰ τὴν χρείαν ἀπόντων ἐκεῖθεν. Ὡστε τῷ τε πλήθει
 5 τῶν ἀγοραζόντων τῷ τε μέτρῳ τοῦ τόπου, ὃν ἡμῖν ἡ ἀγορὰ περιλαμβάνει καὶ ἐς ὅσον ἐκτέταται, κατ' οὐδὲν εὐθηνουμένης ὄλης λείπεται πόλεως.

Ἄλλὰ μὲν οἰκιῶν πλήθη καὶ κάλλη αἷς ἄμφω ταῦτα χορηγεῖ δαφιλῶς ἢ τε τῶν παρ' ἡμῖν τεκτόνων σοφία, οἷς μόνοις ἂν τις ἔφη
 10 προσήκειν τὸ Σοφὸς ἤραρε τέκτων, οὕτως ἐς τὰκριβὲς τουτοῦ τοῦ ἐπιτηδεύματος ἦκον, ἢ τε παρὰ τῶν ὀρῶν φορὰ, παρεχομένων ὑλοτομῆν δαφιλῶς ὕλην παντοῖαν τε καὶ ποικίλην καὶ εἶν οὐκ ἄλλοθι, ταῦτα μὲν οὖν ἐάσω· καὶ γὰρ ἔχει τις ἂν τοῖς ὁμοίοις καυχῆσασθαι· αὐτῶν γε μὲν τῶν βασιλείων πέρι, τρυφήν ἀνακτορικὴν καὶ πολλὴν ἐνδεικνυ-
 15 μένων ἀδρότητα, κὰν μὴ δύναίτο λόγος ἱκανῶς παραστήσαι, μικρὰ ἄττα διαληψόμεθα ὅμως καὶ ὅσον ἐνδείξασθαι φασιν ἐκ τοῦ κρασπέδου θοιμάτιον. Τὰ γὰρ δὴ τῶν βασιλέων οἰκήματα ἐν αὐτῇ μὲν ἴδρυται τῇ νῦν ἀκροπόλει, αὐτὰ δ' ἐστὶν αὐδὲν ἥττον ἀκρόπολις τοίχων τε ὀχυρότητι καὶ ποικιλίᾳ κατασκευῆς καὶ μεγέθει καὶ κάλλει τῶν
 20 ἀπανταχοῦ διαφέροντα. Τὸ μὲν γὰρ πρὸς δύνοντα ἥλιον τεῖχος αὐ-
 φ. 162^α τῶν, αὐτῇ τε τῇ ἀκροπόλει || καὶ τοῖς ἀρχαίοις κοινὸν ὄν, ἐς τὴν αὐτὴν ἀμφοῖν ἐν καὶ ταῦτὸ χρείαν παρείληπται, ἀνιὸν μὲν ἐς πρῶτον καὶ δεύτερον ὄροφον τῆς τ' ἀκροπόλεως τῶν τε βασιλείων αὐτῶν εἶνεκα, τὸ δ' ὑπὲρ τοῦτο πᾶν ἤδη καθαρῶς ὑπὲρ αὐτῶν μόνον ἀνυψού-
 25 μενον τῶν ἀρχαίων, τοσοῦτῳ τοῦ τῆς ἀκροπόλεως ὑπερανιστάμενον τείχους, ὅσον ἐκεῖνο σχεδὸν ὑπερανέχει τῆς γῆς. Τὸ δὲ γ' ἐπὶ θάτερα τεῖχος, ὕψους τε καὶ παχύτητος καὶ τῆς ἄλλης οἰκοδομῆς εὖ ἔχον, ἀνωθεν κάτω διηγμένον, ὑπὲρ τὸ ἡμισὺ τε τῆς ἀκροπόλεως ἀφαιρεῖται, καὶ τῷ τῶν βασιλείων μέρει προστίθισιν, ὡς καὶ μόνον ἀρκεῖν
 30 ἐπιόντα τε πολέμιον ὑποστήναι ἐν ἀσφαλεῖ τε φυλάττειν οὐς ἂν εἴσω ποιήσαιτο, διαιτῆς δὲ τὴν εἴσοδον συγχωροῦν πύλαις καὶ πυλίδι μιᾷ, παντὶ τῷ λοιπῷ ἑαυτοῦ ἀσφαλῶς δεδόμεται καὶ τοὺς προσιόντας ἀποτειχίζει τε καὶ ἀπείργει. Τούτου παρ' ἐκάτερα μὲν φιλὸς τις ὑπολείπεται τόπος αἰθουσῶν τε εἶνεκα καὶ τοῦ δέχεσθαι τοὺς ὑπηρετου-
 35 μένους τοῖς βασιλεῦσιν· ἐπ' αὐτοῦ δὲ τοῦ μέσου τὰ βασίλεια ἴδρυται,

9. ἡμῖν ἐκ τοῦ ἡμῶν

12. ποικίλην

16. ἄττα

ἐνδείξασθαι φασίν

22. ταυτὸ ἀνιὸν

26. ἐκεῖνο

28. ἡμῖν τε

εἴσοδον μὲν παρεχόμενα μίαν, ἀναβαθμῶς προσανεσπασμένην καὶ κλί-
μαχι, καὶ ποιούμενα τὴν εἴσοδον ἄνοδον. Εἰσιόντα δ' εὐθύς ἔνθεν μὲν
πρόδομοι καὶ δόμοι λαμπρῶς ὑποδέχονται, κάλλους τε καὶ μεγέθους
ἱκανῶς ἔχοντες καὶ χωρεῖν οὐκ ὀλίγους δυνάμενοι, ἐξῶσται τε κύκλω
τοὺς δόμους περιειλήφασι, πανταχοῦ τετραμμένοι καὶ πᾶσιν ἐκκείμε- 5
νοι πνεύμασιν· ἐκ δέ γ' ἐπὶ θάτερα μήκει τε μήκιστος οἶκος καὶ κάλ-
λει κάλλιστος παρατέταται, τοῦδαφος μὲν λευκῷ λίθῳ σύμπας ὑπε-
στρωμένος, χρυσῷ δὲ τὴν ὄροφὴν καὶ ποικιλίᾳ χρωμάτων καὶ τοῖς
τῆς γραφῆς καταστραπτόμενος ἄνθεσιν ἄστρα τε προδεικνύσαν ἐν τῷ
ξόμπαντι ἐκυτῆς κύτει καὶ αὐγὰς ἀποπέμπουσιν ὡς ἂν οὐρανοῦ μί- 10
μημα καὶ πολλὴν ἐπιδεικνυμένην τῆς γραφῆς περιττότητα καὶ τρυ-
φήν· τὰ τε κύκλω καὶ πρὸς τοῖς τοίχοις αὐταῖς γέγραπται μὲν ὁ τῶν
βσιλέων χορὸς ὅσοι τε τῆς ἡμετέρας ἤρξαν ὅσοις τε προγόνοις ἐχρή-
σαντο, γέγραπται δὲ καὶ εἴ τινα κίνδυνον ἢ πόλις ἡμῶν περιστάντα
διήνεγκε καὶ ὅσοι κατ' αὐτῆς || ἐπιόντες καθ' αὐτῶν ἔγνωσαν ἐγχειρί- φ. 162^β
ρίσαντες. Ἐνω δὲ αὐτοῦ καὶ πρὸς γε τῷ ἄκρῳ βῆμα κατηρεφές προ- 16
φαίνει βασιλείον, ὄροφὴν μὲν ἀποτεῖνον ἐς πυραμίδα, τέρασι δ' αὐτὴν
κίοσιν ὑπανέχον, λευκῷ δὲ καὶ αὐτὸ λίθῳ κύκλω τε καὶ πρὸς τῷ ὀ-
ρόφῳ περισκεπόμενον τοὺς θ' ὑπηκόους ἀποτειχίζον τῶν βσιλέων
ὥσπερ τισὶν ἄλλαις κιγκλίσιν, οὗ βσιλεὺς αὐτὸς μάλιστα προφαινόμε- 20
νος χρηματίζει τε τοῖς ἐν τέλει καὶ πρέσβεσι διαλέγεται καὶ λόγον
δίδωσι καὶ λαμβάνει. Προϊόντι δὲ βῆμά τε βασιλείον ἕτερον, εὖρει καὶ
ὑφει πολλῷ προέχον, κατηρεφές καὶ περίστυλον· ἀναβαθμοί τ' ἐν τῷ
βῆματι ἀνιόντες τοὺς βασιλέας ἐς ὕψος ἀνάγοντες καὶ πεποικιλμένον
γραφαῖς οἴκημα, ἔνθα τοὺς ἐν τέλει τε καὶ τὸ λοιπὸν ὑποχείριον λαμ- 25
πρῶς ἐστὶαν βσιλεὺς εἴθισται. Ἐντεῦθεν ἐπὶ μὲν ἀριστερὰ ἄλλοις τε
δωματίοις παμπόλλοις ἐστὶν ἐντυχεῖν καὶ τῶν ἄλλων ἐνὶ διαφέροντι,
τέτρασι μὲν ἴσαις διηρημένῳ πλευραῖς καὶ σχῆμα πλαίσιον σώζοντι
ὑπομνήματά τε τῆς τῶν ὄλων γενέσεως φέροντι καὶ ὡς τὴν ἀρχὴν
ἄνθρωπος γέγονε γενόμενός τε ὡς τὰ καθ' αὐτὸν ἐπολίτευσεν. Ἐπὶ 30
δεξιὰ δὲ δόμοι καὶ πρόδομοι καὶ ἐξῶσται καὶ κοιτῶνες καὶ θάλαμοι,
διαιρούμενοι μὲν στοαῖς, ἐκάστης πρὸς ἐγκαρσίαν τελευτώσης ἐτέραν,
μέτρον δὲ φέροντες μεθ' ὃ πλεόν οὐχ ὑπάρχει λαβεῖν, μεγέθει μὲν
μείους τε καὶ μεῖζους ἀλλήλων, πάντες δὲ μετὰ κάλλους ἀρρήτου καὶ
τῆς πρεπούσης ἀρμονίας ἐσκευασμένοι. Καὶ νεῶς ἐκεῖ ἱερὸς ἴδρυται, 3

4. ἐξῶσται τὲ 16-17. προφαίνει ἐκ τοῦ προβαίνει 20. ὡσπερ τισιν ἄλ-
λοισ 22. βῆμα τὲ 29. τηραρχὴν 30. ἐπολίτευσε

γραφῆς τ' ἀγλαΐζόμενος κάλλεσι καὶ ἱεροῖς ἀναθήμασιν οὐ μᾶλλον
πλήθει πολλοῖς ἢ κάλλει καλλίστοις κοσμούμενος, ὅσῳ τοῦ μεγέθους
λειπόμενος τοσοῦτον τοῦ κάλλους πλεονεκτῶν.

Οὕτω κάλλιόν τι ἢ εἰπεῖν ἐσκεύασται τὰ βασίλεια καὶ μόνη ταῦτ'
 5 ἂν ἀκριβῶς ὄψις κατανοήσαι, τὰ τε ἄλλα καὶ ὅσα ὑπὸ τε τὸν πρῶτον
καὶ δεύτερον ὄροφον μηκιῶς τε διηρημένα καὶ πλατικῶς καὶ πολ-
λὴν ἐνδεικνύμενα ποικιλίαν τε καὶ τεκτόνων σοφίαν οὐδεὶς ἂν ἀξίως
παραστήσειε λόγος πλήν ὅσα γε πειραθῆναι. Οὐ μὴν ἀλλὰ τούτοις
 αὐ καὶ τὰ πανταχοῦ τῆς ἡμετέρας ἱερὰ συμβαίνει καὶ οἱ νεῶ, ὡς γ'
 10 ἐν ὀλίγῳ τὸ πᾶν εἰπεῖν, οἳ τ' ἐν αὐτῇ τῇ πόλει οἳ τ' ἐκτὸς τῆς πό-
λεως, οἳ μὲν ἐγγύς τε ὄντες καὶ ἐπ' αὐτῶν ὀικοδομημένοι τῶν περι-
 φ. 163^α βόλων, οἳ δὲ δὴ καὶ πορρωτέρῳ || πᾶσαν κύκλῳ διαλαβόντες τὴν χῶ-
ραν, ὡς μηδὲν αὐτῆς εἴη τοῦ τοιοῦδ' ἀγαθοῦ τε καὶ κόσμου καὶ τῆς
ἐντεῦθεν χάριτος ἄμοιρον, μᾶλλον μὲν ὄντες καλοὶ ἢ πολλοὶ, μᾶλλον
 15 δὲ τῷ πλήθει προέχοντες ἢ διαφέροντες κάλλει, τοσοῦτοι μὲν ὄντες
ὡς, εἰ καὶ μὴ κάλλους μετεῖχον, οὐδὲν ἦττον φέρειν εἰς δόξαν ἡμῖν,
οὕτω δ' ἐσκευασμένοι καὶ περιττῶς ἔχοντες κάλλους ὡς, εἰ καὶ μὴ
πλήθει προεῖχον, μέγα ἂν δύνασθαι μόνη τῇ διὰ πάντων εὐαρμοστίᾳ
καὶ συμφωνίᾳ καὶ οἷς οὐδὲν ἄπεστι τῶν εἰς θαῦμα φερόντων, περὶ ὧν
 20 ἰδίᾳς ἐδέησεν ἂν ὑποθέσεως βουλευθέντι διαλαβεῖν καὶ πραγματείας
ἐτέρας.

Οὕτω πάντοθεν ἢ τε φύσις ἢ τε τῶν πατέρων φιλοκαλία ἢ τε τῶν
βασιλέων ἡμῖν ἐπιστάσια πᾶν ἀγαθὸν ἠρανίστατο καὶ τῇ σφετέρᾳ
προσεπορίσατο. Ἄλλὰ τὰ μὲν περὶ τὴν ὄλην τῆς πόλεως κατασκευὴν
 25 τε καὶ θέσιν καὶ τὴν τῆς πολιτείας οἰκονομίαν καὶ διαχείρισιν εἰρη-
ται. Τό γε μὲν αὐτῆς μάχιμον καὶ τὰ κατὰ στρατείας καὶ πόλεμον
θαυμαστὴν ὄσῃν σοφίαν τε καὶ ἀνδρείαν αὐτῇ μαρτυρεῖ. Ἀποκέκριν-
ται μὲν γὰρ τοῦ λοιποῦ πλήθους οἱ προβεβλημένοι τῆς πόλεως καὶ
τεταγμένοι στρατεύεσθαι, μόνον ἔχοντες ἔργον καὶ ἐν ἐπιτήδευμα, τὴν
 30 τῶν τακτικῶν γυμνασίαν καὶ τὸ κατὰ πολέμους εὐδοκιμεῖν, οὐδὲν
δ' ἦττον καὶ σύμπας ὁ δῆμος καὶ τὸ πᾶν τῆς πόλεως πλήρωμα οὐ μᾶλ-
λον ὑφ' ἐτέρων φυλάττεσθαι ἢ φυλάκων ἀξιοῦντες αὐτοὶ σχῆμα σώ-
ζειν τοῖς ἄλλοις διαχειρίζονται μὲν καὶ ἦν ἕκαστος ἔτυχεν ἡσκηκῶς
τέχνην καὶ ἐπιτήδευμα, γυμνάζονται δὲ καὶ τὰ ἐς πολέμους καὶ μά-
 35 χας καὶ στρατιωτικὴν ἐμπειρίαν, ὡς ἂν ῥώμης τε ἱκανῶς ἔχοντες καὶ
ἀνδρείας ἦγοντες ἐπὶ πλεῖστον, τῆς γῆς ὡς περ ἐπιτηδεύεσθαι ἀνείσης
καὶ τόλμαν τοῖς ἐξ αὐτῆς ἔμφρονα καὶ ῥώμην σωμάτων, ὥστ' οὐ μᾶλ-
λον ἂν τις αὐτῶν τὴν καρτερίαν θαυμάσαι ἢ τὸ τοῦ σώματος ἐν τοῖς

πόνους ἀνάλωτον. Γενναιότητι μὲν γὰρ τοὺς ἀνδρείους, ῥώμη δὲ νικῶντες τοὺς ἰσχύι προέχοντας ἢ μᾶλλον τοὺς μὲν ῥωμαλέους ἀνδρείᾳ, ῥώμη δὲ τοὺς τὴν ψυχὴν ἀηττήτους, ἐν πᾶσι δι' ἀμφῶν εὐδοκιμεῖν ἔχουσι καὶ τὸ κατὰ πάντων ἀποφέρεσθαι κράτος. Πρόξεστι δὲ καὶ ἡ ἄσκησις, πρᾶγμα τοσοῦτον οὐκ ἐν ταῖς κυνηγεσίαις γυμναζομένων μό- 5
 νοις καὶ τῇ πρὸς τὰ τῶν θηρίων ἀνυπόστατα μάχῃ, ἃ τῶν πολεμικῶν ἀγώνων εἰσὶ πάντως προτέλειαι, || ἀλλὰ μάλιστα μὲν αὐτοὶ κατὰ τῶν φ. 163^β
 πολεμίων συνεχῶς καὶ τῆς ἐκείνων χώρας εἰσβάλλοντες καὶ τοὺς ἀ-
 ληθινοὺς ἐν τούτοις μελετῶντες ἀγῶνας, σχολῆς δ' οὐσης ἐκεῖθεν καὶ
 εἰρήνης πολέμων αὐτοὶ τε ἐφ' ἑαυτῶν ἐν τισι συγκειμέναις ἡμέραις 10
 παμπληθεὶ τὰ τῶν πολεμούντων ἐπιδεικνύμενοι καὶ τὰ τακτικὰ γυ-
 μναζόμενοι καὶ ὅλως τοῦθ' ἐν τε καὶ προὔργου διὰ βίου μετιόντες
 ἐπιτήδευμα, εὖ τε καὶ καλῶς πρᾶσσεσθαι πρὸς πόλεμον, ὡς ἐπι-
 όντα τε πολέμιον ὑποστῆναι καὶ, δεῆσαν κατ' ἄλλων αὐτοὺς ἐπιέναι,
 δυνηθῆναι λυπῆσαι. Ὅπλοις τε γοῦν ἀγχεμάχοις κεχρηῆσθαι καὶ συ- 15
 στάδην ἀγωνίζεσθαι τίνος οὐκ ἀκριβέστερον ἤσκηνται πάλλιν τε δόρυ
 καὶ τόξοις λυπεῖν τίς ἂν ἐς ἴσον αὐτοῖς ἔλθοι ποτέ; Τόξοις μὲν γὰρ
 Τεῦκρον νικῶσι καὶ Πάνδαρον, ἵππους δὲ τε κοσμηῆσαι καὶ ἀνέρας
 ἀσπιδιώτας Μενεσθέα ἀπέκρουψαν, παῖδα δὲ τὸν Ὀϊλέως ἀπέδειξαν
 ποδωκεία τε καὶ τῷ εὐζώνῳ τοῦ σώματος καὶ ἄλλῳ ἄλλον τῶν ἀγωνι- 20
 σμάτων καὶ πᾶσι παρευδοκίμησαν ἅπαντας. Αὐτοὶ τε γὰρ καθ' αὐτοὺς
 πρὸς πᾶν εὐφυῶς ἔσχον, ἡγεμόνων τε καὶ κορυφαίων τοιούτων ἐτύχο-
 μεν, τῶν ἀρίστων ἡμῖν βασιλέων, ὡς, εἰ καὶ πρὸς μηδὲν ἐπεφύκειμεν,
 ἱκανοὺς ἂν αὐτοὺς εἶναι τῷ καθ' αὐτοὺς ὑποδείγματι παιδαγωγῆσαι τε
 καὶ ρυθμίσει πρὸς ἅπαν εἶδος ἀρετῆς ἐμβιδάσκει καὶ τῶν καλῶν ὀρε- 25
 χθῆναι ποιῆσαι, ὥστε τὴν νῦν τῆς πολιτείας κατάστασιν καὶ ἣν ἔχουσι
 πείραν οἱ πολῖται καὶ γυμνασίαν ἐν ταῖς πολεμικαῖς οὐκ ἔξω τοῦ εἰ-
 κότος εἶναι λόγου, οὔτε τῆς τ' αὐτῶν εὐφυίας τῆς τε τῶν βασιλέων
 παιδαγωγίας. Οὐκ οὖν θαυμαστόν, εἴ τινες καθ' ἡμῶν ἐπιόντες καθ'
 αὐτῶν ἔγνωσαν ὀρμηθέντες καὶ κακοὶ κακῶς ἀπήλλαξαν ἢ εἰ πρὸς 30
 τὴν τῶν ἐναντίων αὐτοὶ τὸν πόλεμον μετατιθέντες βλάψαι ἰσχύσαμεν,
 ἀλλὰ τοῦναντίον ἔδει θαυμάζειν, εἰ, οὕτως ἐφ' ἑαυτῶν ἄριστα προμε-
 μελετηκότες τὰ τῶν ἐν πολέμοις ἀγώνων, ἔπειθ' ἦττους τῶν ἐπιόντων
 ἐφαινόμεθα γινόμενοι καὶ κατ' ἄλλων || αὐτοὶ στρατευόμενοι μετὰ τῆς φ. 164^α
 ἐλάττονος ἐπανῆμιεν μοῖρας. 35

2. ῥωμαλαίους

10. αὐτοὶ τε

11. παμπληθεῖ

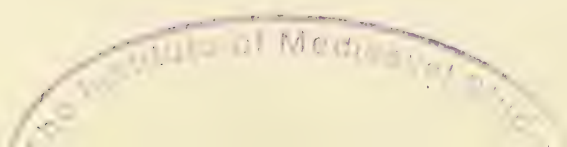
19. ἀσπιδιώτας

24. παιδαγωγῆσαι τε

27. πολῖται

Δύο γοῦν ὑπερφυῆ καθ' ἡμῶν εἰσελάσαι βαρβάρων καὶ μέγιστα τῶν
 πώποτε στρατεύματα μνημονεύεται, μυριάσι μὲν ἀνδρῶν δεδιττόμενα,
 τῆ πάσῃ δὲ παρασκευῇ φοβοῦντα καὶ ἐξιστῶντα τοὺς ἐναντίους, οὐδέ-
 5 τερον δὲ καθ' ἡμῶν ἴσχυσεν οὐ πλήθει στρατοῦ, οὐκ ἀνταγωνιστῶν
 ἐμπειρία, οὐκ ἄλλῳ τῷ τῶν ἐφ' οἷς μέγα φρονοῦσι πολέμιοι. Ἄλλὰ τὸ
 μὲν, ὡς ἀνηνύτοις ἐπιχειρεῖν ἔγνω καὶ πλείω κακῶς ἔπασχεν ἢ ἡμᾶς
 ἔδρα, τοῖς πᾶσιν ἀητητοῖς ὀφθέντας, ὡς εἰς τελευταίαν κατέφυγον
 ἄγκυραν καὶ ὧν εἶχον τὸ βικιότατον, ἐμπρήσαι τὴν πόλιν, πρᾶγμα
 10 τῶν τε πειρωμένων πολλὴν ἀνανδρίαν μαρτυροῦν καὶ νίκης ἀπόγνω-
 σιν καθ' ὧν τε ἐμηχανᾶτο ἠττηθεῖσι μὲν οὐδεμίαν ἐπιφέρων δικαίως
 κατηγορίαν, εἴπερ τῶν ὑπὲρ ἄνθρωπον πάντας ἐξῆς ἠττᾶσθαι πᾶσα
 ἀνάγκη, περιγενομένοις δὲ πάντα τὰ κάλλιστα καὶ περιουσίαν ἀν-
 15 δρείας καὶ εὐτυχίας ἐπάγον. Πῦρ γοῦν ἀνήκαν μὲν ταῖς οἰκίαις, οἱ δὲ
 πολῖται, καὶ πρὸς τὸ πῦρ καὶ τοὺς ἔξω πολεμίους ἀγωνιζόμενοι, οὐδὲν
 ἦττον καὶ τούτους ἐτρέψαντο καὶ τοῦ πυρὸς ἐγένοντο κρείττους οὐχ
 ὅσον ἐντεῦθεν βλαφθέντες οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀποφανθέντες λαμ-
 20 πρότεροι ὅσῳ πάσας τὰς τῶν ἐναντίων ἐλπίδας καὶ τὴν δυνατὴν αὐ-
 τοῖς πείραν ἀπήλεγξαν τὸ μηδὲν οὔσας καὶ παιδίῳ πρὸς ἀνδρας
 ἀθύρματα.
 20 Τὸ δὲ γε λοιπὸν τε καὶ δεῦτερον στρατεύμα ὅσῳ δεινότερόν τε
 καὶ φοδερώτερον ἦν, τοσοῦτῳ καθ' ἑαυτοῦ δεινότερον ὄφθη γενόμε-
 νον καὶ τοῦνομα ἀπηνέγκατο καὶ περιβεβόηται πανταχοῦ οἷς πανω-
 λεθρία παντελεῖ παραδέδοται κακ τῆς ἰδίας συμφορᾶς γέγονε γνώρι-
 25 μον. Ἄμα τε γὰρ εἰσήλασαν καὶ πέρα δεινῶν αὐτοῖς ἀπηντήκει τὰ
 πράγματα, οὐδὲ γνοῦσιν ὅθεν ὁ ὄλεθρος, ὥστε μηδ' ἀγγελιαφόρον ἦ,
 φ. 164^α τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον, ὑπολελειφθαι || πυρφόρον, ἀλλ' αὐτοῦ πεσεῖν
 μὲν ἅπαν τὸ στρατεύμα καὶ τὸν ἐς Ἄδην ὑπνώσαι, τὸν δ' ἄρχοντ'
 αὐτοῖς καὶ ἡγεμόνα τῆς στρατιᾶς δέσμιον ἀπαχθῆναι, τὴν προτέραν
 30 ἀλλαξάμενον τύχην καὶ ὧν ὠνειροπόλει κατὰ τῆς πόλεως ὑπαρ ἀπο-
 τίνοντα δίκας. Ὅπερ εἶθ' ἢ τῶν ἐνοικούντων ἀνδρεία κατώρθωσεν εἶτε
 τις δύναμις θειοτέρα· λέγεται γὰρ οὖν καὶ πιστεύεται· εἶτε καὶ ἄμφω
 ταυτὶ συνδραμόντα, θεοῦ συνεπιρρωινύντος τοὺς ἡμετέρους πολίτας,
 ποίαν οὐκ ἂν ὑπερβολὴν ἀγαθῶν παρενέγκοιεν; Ὡς περ δὲ πεπρωμέ-
 35 νον ἡμῖν ὄν εὐδοκιμεῖν πανταχοῦ καὶ τοῖς πᾶσι νικᾶν, οὕτω μετὰ
 πολλοῦ τοῦ κρείττονος ἐπιόντων τε καθ' ἡμῶν ἀπαλλάττομεν τῶν

5. ἀλλῶ 7. τελευταῖαν 14. πολῖται 18. τομηδὲν 30. δίκας ἐκ τοῦ
 δίκης 32. συνεπιρρωινύντος



ἐχθρῶν καὶ αὐτοὶ κατ' αὐτῶν ἐκστρατεύοντες διὰ πάντων κρατοῦμεν, καὶ ψυχὰς αὐτῶν δουλούμενοι καὶ τὰ σώματα, ἅτε μὴ μόνον εὖ παρεσκευασμένοι τοῖς πᾶσι καὶ ὄσων δεῖ πολέμῳ καὶ μάχῃ, ἀλλὰ καὶ μετὰ παντὸς τοῦ δικαίου πρὸς τοὺς πολεμικοὺς ἀγῶνας ἦγοντες καὶ παλαίσματτα. Ἄρχομεν γὰρ μάχης οὐδ' ἄπαξ, ἀμυνόμενοι δὲ τὰ ὁμω- 5
μοσμένα παραχθαίνοντας τοὺς ὁμόρους ἐκάστοτε, τὸν τε τοῦ δικαίου λόγον ἡμῶν αὐτῶν προβαλλόμεθα, καὶ μετὰ τοιαύτης ὠρμημένοι τῆς συμμαχίας οὐκ ἀπεικότως περιγινόμεθα τῶν ἐχθρῶν καὶ τοῖς τῆς μάχης ἄθλοις κοσμούμεθα, ὥστ' ἐπ' ἀμφοτέρων ἡμῖν ἄριστα τῶν κειρῶν ἐξεῖναι πολιτεύεσθαι εἰρήνης τε ἀπολαύειν βαθείας, τὰ πλείω τῶν πο- 10
λεμίων τρεμόντων καὶ ἡρεμούντων· εἰρηνεύει γὰρ μάλιστα ὃς μάλιστα πρὸς πόλεμον παρεσκευάσται καὶ, πολέμου δεῆσαν, κουφότατα περιγίνεσθαι καὶ τὴν νικῶσαν ἀποφέρεσθαι πανταχοῦ. Ὡστ' οὐχ ὧν ἢ ἡμετέρα κατὰ τῶν βραδάρων, πεζῇ τε κατ' αὐτῶν ἐκστρατεύουσα καὶ τριήρεσι καὶ θαλάττῃ χρωμένη, κατώρθωκε μόνον, εἰς τὴν αὐτῶν 15
ἀποθαίνουσα καὶ τὸν περὶ τῆς σφετέρας ἀναγκάζουσ' αὐτοὺς ἀγωνίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ || ὧν' οὐ κατορθοῖ δικαίως ἂν θαυμασθεῖη, τὸ μὲν πολλῶν ὧν ἡρίστευσεν ὄντων καὶ πάντων ἀξίων αὐτῇ, τὸ δ' ὅτι καὶ μὴ κατορθοῦσα τὴν σφετέραν οὐδὲν ἦττον ἐπιδείκνυται γενναιότητα, ἅτε 20
περιουσία δυνάμεως συνέχουσά τε τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἄκοντας ἡρεμεῖν δέει τῷ ἐς αὐτὴν καὶ τῆς ἀνάγκης αὐτῆ τοῦ πολεμεῖν ἀφειμένη. Τοῦ γὰρ ἐν μάχαις εὐδοκιμεῖν, ἀνάγκης ἠκούσης, οὐδὲν ἦττον εἰς εὐφημίαν εἰρήνην ἑαυτῷ πορίσασθαι πάντοθεν, δεδιότων τῶν ἐχθρῶν συμβαλεῖν. Ὡστ' οὕτως ἂν τις μὴ κατορθῶν πολλῷ τῷ μέσῳ τοὺς κατορθοῦντας νικῶη καὶ τὰ τῶν ἀγωνιζομένων ἀποφέροιτ' ἂν ἔπαθλα, 25
μὴ παλαίων, μηδὲ μυχόμενος. Οἷς γὰρ πρὸς πόλεμον παρεσκευάσται καὶ κρατεῖν μεμελέτηκεν ἀφεῖται μὴ πολεμεῖν.

Τὴν οὖν οὕτω μὲν δυνάμεως, οὕτω δ' ἀγαθῶν πάντων ἀσκήσει, οὕτω δὲ τῆς ἐν πολέμῳ δεινότητος καὶ τοῦ κατὰ πάντων ἔχουσαν κράτους καὶ κοσμουμένην μὲν ἀρχαιότητι, θέσει δ' ἀγαλλομένην καὶ 30
ὠρῶν ἀρμονία καὶ κάλλει κατασκευῆς καὶ οἰκοδομίας παντοδαπῆς καὶ τῇ διὰ πάντων εὐαρμοστίᾳ καὶ συμφωνίᾳ τίς ἂν λόγος πρὸς ἀξίαν κοσμήσειεν ἢ ποία τῶν αὐτῇ προσηκόντων ἐφίκοιτ' ἂν γλῶττα; Ὁ γοῦν ἐν τοῖς ἄνω μὲν ἐστὶ λόγοις, οὐδὲν δ' ἦττον καὶ νῦν ἀρμόζει ρηθῆναι, ὅτι, τῶν ἄλλων ἀπάντων τῶν ὡς ἐγγυτάτω τε καὶ πόρρω τῆς 35

5. ἄρχομέν τῆς ὁξείας τοῦ ε διαγραφείσης

11. Τὸ ν τοῦ τρεμόντων ἐκ διορθώσεως ἄλλου πλείονα χώρον κατέχοντος γράμματος (χ ;)

Ῥωμαίων ἀρχῆς ὄντων δεδουλωμένων καὶ νῶτα τοῖς ἐχθροῖς δόντων, ἢ ἡμετέρα τούτου τε κρείττων ἐγεγόνει, καὶ πρὸς, ἄλλων ἄρχειν ἀξίωται, τοῦτ' αὖ ὑπειπὼν καὶ δὴ πεπαύσομαι. Εἰς κόσμον μὲν γὰρ ἡμῖν φέρει καὶ θαύματος λόγον καὶ τοῦτο δὴ τὸ κοινὸν καὶ κατὰ πάντων

5 κρατήσαν, μόνῃς αὐτῆς ἠττηθὲν, ὅταν δὲ καὶ τὰς εὐδαιμονηκυίας τῶν

φ. 165^β πόλεων ἴδοι τις ἂν ἐαλωκυίας δεινῶς καὶ ταῦτο τοῦτο παθούσας ὁ κατὰ πάντων ἐνίκησεν αἷς καὶ μόνον ἀντιπαρεξετάζεσθαι τινα || φέρει πρὸς ἔπαινον, τότε αὖξεται καὶ μᾶλλον τῇ περιγενομένῃ τὸ θαῦμα, καὶ μείζων ὁ ἔπαινος αὐτῇ γίνεται. Εἰς ἃς οὖν ἀναφέρειν ἔχομεν πό-

10 λεις καὶ αἷς ὡς περ πατρίσι κοσμούμεθα, ταύτας εἰς ἔσχατον ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις ἠκούσας εὐκλείας ἀρχῆς τε εἶνεκα καὶ δυνάμεως καὶ πάντων τῶν ἄλλων, οὐδ' ὅσον εἰπεῖν ἢ ἡμετέρα πόλις ὑπερεβάλετο. Μιλήτου μὲν γὰρ καὶ Σινώπης αὐτῆς, τῆς μὲν οὐδὲ τοῦνομα λέλει-

15 πται, τὴν δὲ δακρύσαις ἂν ἰδὼν ὑφ' οἴων οἰκεῖται καὶ οὖς ἄρχοντας

στέργει, ὑπὲρ δὲ Ἀθηνῶν καὶ τῆς ἀττικῆς χώρας ἀπάσης καὶν αἰσχυνθείη τις· οὕτω πονήρως πεπράγεσαν. Ἡμῖν δὲ χωρεῖ τὰ πράγματα κρείττον ἢ κατ' εὐχὴν, καὶ ὁ πάντα μὲν γηράσκων χρόνος, αὐτὸς δ' ἀκμάζων καὶ νεάζων ἡμῖν μόνοις τῆς ἑαυτοῦ μετέδωκε φύσεως, ἐν ἀκμῇ τὰ τῆς εὐτυχίας τῇ πόλει συνέχων, καὶ ταῦτα πλείων

20 παραρρυσεῖς ἤδη σχεδὸν ἀφ' οὗ Μίλητον ὑφ' ἑαυτὸν ἐποιήσατο καὶ Ἀθήνας ἢ ὅσον ἔφθασαν ἐκεῖναι οἰκισθεῖσαι τὴν ἡμετέραν. Γένοιτο δὲ καὶ τὸν ἔπειτα χρόνον μετὰ τῆς ὁμοίας ἡμᾶς ὑποδέξασθαι τύχης καὶ τοῖς δυνατοῖς ἅπασιν κοσμηῆσαι τὴν ἡμετέραν, ἀθάνατον αὐτῇ τὴν ἀγαθὴν συνέχοντα μοῖραν.

25 Ὁ μὲν οὖν πρὸς τὴν ἐνεγκοῦσαν ἐξείργασται λόγος, ἄνδρες πολῖται, καὶ τὸ χρέος ἐκτέτισταί μοι τὸ πρὸς αὐτὴν, τῆς μὲν δυνάμεως ἴσως οὐδὲν ἦττον, τῆς δ' ἀξίας τε καὶ βουλήσεως οὐδ' ὅσον εἰπεῖν. Εἰ δὲ τῷ λέγοντι τὸν λόγον, οὐ τῇ πόλει παραμετρήσαντες, οὕτω τὴν ψῆφον ἐξοίσετε, κατ' ἀγαθούς τε κρινεῖτε κριτὰς καὶ δικαίους καὶ τοὺς ἐνταῦθα λόγους ὑπὲρ ὑμῶν ἔργοις αὐτοῖς βεβαιώσετε.

Τοιοῦτο τὸ ἐγκώμιον τοῦ Βησσαρίωνος εἰς τὴν Τραπεζοῦντα.

Τὸ γεγονός, ὅτι ἔχομεν πρὸ ἡμῶν ἐν τῷ Μαρκιανῷ κώδικι τὸ αὐτόγραφον τοῦ συγγραφέως ἀφ' ἑνὸς μὲν εὐκολύνει τὴν ἔκδοσιν, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἄγει εἰς σκέψεις τινὰς καὶ ἀπορίας, ἀναγκαίως γεννωμένας ἐπὶ πάσει ἐκδόσει κειμένων ἐξ αὐτογράφων.

Πράγματι δὲ, προκειμένου περὶ ἐγγράφων ἀρχειακῶν, γενικῶς εἶνε πλέον παραδεδεγμένον τὸ ἔθος νὰ ἐκδίδωνται ταῦτα ἀ-
 παραλλάκτως οἷα ἐξῆλθον ἐκ τοῦ οἰκείου γραφείου. Τὸ αὐτὸ δὲ
 ὑποτίθεται, ὅτι ἔπρεπε νὰ γίνηται, καὶ περὶ ἄλλων κειμένων
 ὄντος τοῦ λόγου. Ὅφειλει δ' ἀληθῶς τοῦτο νὰ ἰσχύη ὡς πρὸς
 τὸ γραμματικὸν μέρος. Δὲν ἔχομεν τὸ δικαίωμα νὰ μεταβάλ-
 λωμεν τύπους καὶ συντάξεις, ἀκολουθοῦντες πιστῶς τὰ ὑπ' αὐ-
 τοῦ τοῦ συγγραφέως αὐτογράφως παραδοθέντα, καὶ ἂν τυχὸν
 ἀντίκεινται εἰς τοὺς κανόνας τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ συντα-
 κτικοῦ. Ἄλλ' ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα ὡς πρὸς τὰς στίξεις καὶ
 τὴν ὀρθογραφίαν. Δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἔχωμεν ἴδιον τρόπον στί-
 ξεως δι' ἕκαστον συγγραφέα ὃν ἐκδίδομεν, οὐδὲ ὑπάρχει λόγος
 νὰ τηρῶμεν τὰς τυχαίας ἀβλεψίας τοῦ γράψαντος ἢ τὰς ὀρθο-
 γραφικὰς ἰδιορρυθμίας ἐκάστου τῶν συγγραφέων ἢ τῶν χρόνων
 ἐν οἷς ἔζη, εἰς ἃς ἐστοίχει. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι εἶνε γνω-
 στὸν, ὅτι οἱ Βυζαντινοὶ σχεδὸν τυπικῶς ἔγραφον *μηδὲ, οὐχ'*,
τὲ, ἄλλην ἢ ἡμεῖς εἶχον γραφὴν τῶν ἐγκλινομένων (*ὡσπέρ*
τινι, ἐφικόμενοι τὲ κτλ.), *πολλάκις* δ' ἔγραφον *ἀένναος, ἐννε-*
νήκοντα, θρουλλῶ, ἠρέμα, Ἀρμενία καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Εἶνε
 λοιπὸν δυνατὸν νὰ ποδεχθῶμεν τοιαύτας γραφὰς, ἔστω καὶ ἂν
 ἐν αὐτογράφοις κειμένοις εὐρίσκωμεν αὐτάς; Δὲν ἤθελεν οὕτω
 διασπασθῆ διὰ τῆς τηρήσεως τοιούτων περὶ τὴν γραφὴν ἰδιορ-
 ρυθμιῶν τῶν συγγραφέων ἐκάστων ἢ ἀπαιτουμένη ἐνότης; Διὰ
 τούτους τοὺς λόγους καὶ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ ἐγκωμίου τοῦ Βησ-
 σαρίωνος ὁ ἀναγνώστης θὰ ἴδῃ, ὅτι ἐτηρήσαμεν μὲν τὰς γραμ-
 ματικὰς ἔξεις τοῦ γράψαντος, ἀλλ' ἐπηνωρθώσαμεν ὅπου ἔδει
 τὴν γραφὴν, παραπέμφαντες εἰς τὰς ὑποσελιδίους σημειώσεις
 τὰς γραφὰς τοῦ κώδικος. Ἐφιστῶμεν δὲ τὴν προσοχὴν τοῦ ἀνα-
 γνώστου τοῦτο μὲν ἐπὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Βησσαρίωνος γινομένην
 καὶ ὑφ' ἡμῶν τηρηθεῖσαν χρῆσιν τῶν ἐπιθέτων *θαλάσσιος* (σ.
 11, 33. 12, 12. 28, 34) καὶ *ὁμοῖος* (σ. 15, 16, ἀλλ' ἴδε *ὁμοῖα*
 ἐν σ. 30, 9) ὡς θηλυκῶν καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ *ἀντιπέρας* (σ. 40),

22. 44, 11). Ἄξια δὲ παρατηρήσεως εἶνε καὶ ἡ χρῆσις τοῦ ἐπιθέτου ἄσμενος ὅτε μὲν ἀκλίτου (σ. 9, 13. 28, 20, 30, 34. 48, 3)¹, ὅτε δὲ προσαρμοζομένου πρὸς τὰ συμφραζόμενα (σ. 28, 20. 32, 33. 33, 23). Τέλος σημειωτέα ἡ ὑφ' ἡμῶν τηρηθεῖσα ἀνωμαλία τοῦ συγγραφέως περὶ τὴν ἀδιάφορον χρῆσιν τοῦ θάλασσα καὶ θάλαττα, γλῶσσα καὶ γλῶττα, εἰς καὶ ἐς, γίνεσθαι καὶ γίνεσθαι.

Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν τοῦ κειμένου. Φαίνεται δὲ τὸ ἐγκώμιον, ἂν κρίνωμεν ἐκ τοῦ ἐπιλόγου (σ. 194, 24 κ. ἐ.), γραφὲν, ὅπως ἐκφωνηθῆ ἔν αὐτῇ τῇ Τραπεζοῦντι ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἐπισήμου τινὸς ἑορτῆς. Καὶ δὲν δυνάμεθα μὲν νὰ ὀρίσωμεν ἀκριβῶς τὸ ἔτος, καθ' ὃ ἐγράφη τὸ ἐγκώμιον, ἅτε μὴ παρέχον ἐξ ἑαυτοῦ στοιχεῖα πρὸς τοιοῦτον καθορισμὸν, ἀλλ' ἂν κρίνωμεν ἐκ τῆς θέσεως ἣν κατέχει ἡ συγγραφή αὕτη τοῦ Βησσαρίωνος ἐν χρονολογικῇ σχέσει πρὸς ἄλλους λόγους τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ Πίνακι τῶν περιεχομένων τῷ προτασομένῳ τοῦ αὐτογράφου Μαρκιανοῦ κώδικος, ἐξεφωνήθη πρὸ τῆς ἐν ἔτει 1439 συγκροτήσεως τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου². Δύσκολον δὲ εἶνε μόνον νὰποφανθῶμεν ἐν τίνι ἔτει ἐδόθη εἰς αὐτὸν ἀφορμὴ νὰ παραστῆ ἐν τῇ πατρίῳ Τραπεζοῦντι μεταξὺ τῆς ἐξ αὐτῆς πρώτης ἐν ἡδὴ παιδικῇ ἡλικίᾳ ἀναχωρήσεως καὶ τῶν ἐτῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει διατριβῆς τῶν προηγηθέντων τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου, χρόνου μακροῦ, πληρουμένου ὡς τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ διαμονῆς τοῦ Βησσαρίωνος, ἧς ἕμως ἀπροσδιόριστοι εἶνε ἐπ' ἀκριβεῖα οἱ χρόνοι. Οὐδ' ἀρκοῦσι τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Βησσαρίωνος περὶ τῆς κακῆς ἐν ταῖς ἡμέραις, καθ' ἃς ἐξεφώνει τὸ ἐγκώμιον, καταστάσεως τῆς Μιλή-

¹ Ἄνευ λόγου ἐγράψαμεν σ. 48, 3 ἄσμένως ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ κώδικι ἄσμενος.

² Ἐν τῷ Προλόγῳ τοῦ κώδικος (φ. 1β) λέγεται «Τῶν ἐνταῦθα ἐκκειμένων λόγων οἱ μὲν ἔτι νέφ' ὄντι καὶ ἄρτι πρώτως ἡμῶν τῆς περὶ τὸ συγγράφειν γυμνασίας ἐκδέδονται . . . οἱ δὲ καὶ ἐφεξῆς ἀεὶ τοῦ χρόνου προβαίνοντος ἐν τῷ τῆς χρείας ἐκάστοτε παρισταμένῳ ὡς ὁ καιρὸς ἐδίδου, ὑπηρεοεῦθησαν». Πρβλ. Νέου Ἑλληνομνημονος Τόμ. Γ' σ. 12.

του, τῆς Σινώπης καὶ τῶν Ἀθηνῶν, ὧν ὑπονοεῖται ἢ ὑπὸ τοὺς Ἀτζαϊώλας ἀρχῇ, πρὸς ἀκριβέστερον καθορισμὸν τοῦ χρόνου τῆς συντάξεως τοῦ ἐγκωμίου¹. Οὐχ ἦττον πρέπει πάντως νάναφέρωμεν τὴν εἰς Τραπεζοῦντα ἐπίσκεψιν τοῦ Βησσαρίωνος καὶ τὴν κατ' αὐτὴν ἐκφώνησιν τοῦ ἐγκωμίου εἰς τὰς ἡμέρας, καθ' ἃς οὗτος ἐμεσίτευεν, ὅπως συνδιαλλάξῃ τοὺς δύο αὐτοκράτορας, τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννην Η΄ Παλαιολόγον καὶ τὸν τῆς Τραπεζοῦντος Ἀλέξιον Δ΄².

Ἐξετάζοντες δὲ τὸ ἐγκώμιον τοῦ Βησσαρίωνος ὡς ἔργον ῥητορικὸν, εὐρίσκομεν αὐτὸ ἔχον τὰς ἀρετὰς ἐκείνας, ἐφ' αἷς διεκρίνετο ἐν γένει ὁ λόγος τοῦ ἔπειτα καρδιναλίου τῆς ῥωμαϊκῆς αὐλῆς, ἔχων χαρακτῆρα καθόλου ἱστορικώτερον καὶ ἐπιδιώκων τὴν πύκνωσιν ἱστορικῶν ἐπιχειρημάτων μᾶλλον ἢ τὴν παράθεσιν χωρίων ἐκ τῆς Γραφῆς καὶ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων³. Ἀλλ' ὀφείλομεν ὅμως νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἐν τῇ τοιαύτῃ ἐπιδιώξει ἱστορικῶν ἀναμνήσεων ὁ Βησσαρίων προβαίνει πέρα τοῦ προσήκοντος, καὶ ἐντεῦθεν γεννᾶται δυσαναλογία τῶν μερῶν τοῦ ἐγκωμίου. Οὕτω λίαν μακρὰ καὶ ἐν μέρει ἄσχετα πρὸς τὸ προκείμενον θέμα τοῦ λόγου καὶ ἀπροσδιόνυσα εἶνε τὰ περὶ τῶν προδρόμων τῆς Τραπεζοῦντος πόλεων, τῆς πράγματι ἀμέσου μητροπόλεως αὐτῆς Σινώπης, ἧς ἢ γεωγραφικὴ θέσις καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς πλεονεκτήματα ἐκτίθενται λεπτομερῶς καὶ εὐγλώττως ἄλλως⁴, τῆς ταύτην οἰκισάσης Μιλήτου καὶ τέλος τῶν Ἀθηνῶν, ἀφ' ὧν ἐφέρετο οἰκισθεῖσα ἢ Μίλητος.

Ἀλλ' ἂν ἀπιδώμεν ἀπὸ τῆς τοιαύτης μακρηγορίας, τὸ ἐγκώμιον τοῦ Βησσαρίωνος εἶνε ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις περισπούδαστον. Καὶ δὴ καταδεικνύει, πλὴν τῆς μεγάλης ἱστοριομαθείας

¹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 52, 12.

² Ἴδε περὶ τῆς τοιαύτης ἐνεργείας τοῦ Βησσαρίωνος *Vast Le cardinal Bessarion*. Ἐν Παρισίοις. 1878 σ. 23 κ. ἐ. — *Rocholl Bessarion*. Ἐν Λειψίῳ. 1904 σ. 37.

³ Πρὸς. Νέου Ἑλληνομνημονος Τόμ. Γ' σ. 66 κ. ἐ.

⁴ Ἴδε σ. 17, 24 κ. ἐ.

τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς περισσείας τῶν τε καθ' ὄλου γεωγραφικῶν αὐτοῦ γνώσεων καὶ εἰδικώτερον τῶν εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον ἀναφερομένων¹, τὴν μεγάλην περιγραφικὴν αὐτοῦ δύναμιν καὶ τὸ πρακτικὸν αὐτοῦ πνεῦμα. Οὕτω, παραβάλλοντες τὸ ἐγκώμιον τοῦ Βησσαρίωνος πρὸς τὴν Ἐγκωμιαστικὴν ἔκφρασιν τῆς Τραπεζοῦντος τὴν γραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ συμπολίτου αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ Εὐγενικοῦ, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Μάρκου Ἐφέσου², τὴν μὲν ὑπὸ τούτου περιγραφὴν τῆς Τραπεζοῦντος εὐρίσκομεν γλαφυρωτέραν καὶ ῥητορικωτέραν, ἀλλὰ κενωτέραν, τὴν δὲ τοῦ Βησσαρίωνος πολὺ πραγματικωτέραν καὶ διαφωτιστικωτέραν. Πράγματι ὁ Βησσαρίων οὐ μόνον τὰ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῆς πατρῖου πόλεως διασαφεῖ διὰ μακρῶν καὶ λεπτομερῶς³, ἀλλὰ καὶ πλεῖστα ὅσα διδάσκει ἡμᾶς περὶ τῶν προϊόντων τῆς γῆς⁴, περὶ τῆς ζωηρᾶς ἐν αὐτῇ ἐμπορικῆς κινήσεως, ἐκφραζόμενος περὶ αὐτῆς ὡςπερ τινὸς ἐργαστηρίου κοινοῦ ἢ ἐμπορίου τῆς οἰκουμένης ἀπάσης⁵, περὶ τῶν καθ' ὄλου προόδων τῆς πόλεως ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς τραπεζουντιακῆς αὐτοκρατορίας⁶ καὶ περὶ τῆς πολεμικῆς ὀργανώσεως καὶ τῶν στρατιωτικῶν ἀσκήσεων τῶν ἐν τῇ πόλει μαχίμων⁷. Εἶπερ τινὰ δὲ καὶ ἄλλα ἄξια λόγου διδασκόμεθα περὶ τῶν οἰκιῶν τῆς πόλεως, ὑψουμένων εἰς δύο καὶ τρεῖς ὀρόφους⁸, τῶν προαστείων⁹, τῶν ἐργαστηρίων¹⁰, τῶν ναῶν¹¹. Ἐξόχως δ' ἐνδιαφέρουσα εἶνε μάλιστα ἡ μακρὰ καὶ

¹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 15, 18 κ. ἐ. 21, 22 κ. ἐ.

² Ἴδε αὐτὴν ἐκδεδομένην ὑπὸ τοῦ *Tafel* (Eustathii metropolitae Thessaloniceusis Opuscula. Accedunt Trapezuntinae historiae scriptores Panaretus et Eugenicus. Ἐν Φραγκοφορτίῳ, 1832 σ. 370 κ. ἐ.).

³ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 14, 33 κ. ἐ., 20 κ. ἐ., 23, 17 κ. ἐ.

⁴ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 18, 25 κ. ἐ.

⁵ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 20, 16 κ. ἐ., 45, 17 κ. ἐ.

⁶ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 42, 11 κ. ἐ.

⁷ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 48, 26 κ. ἐ.

⁸ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 23, 10. Πρβλ. σ. 48, 7, 46, 10.

⁹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 45, 9.

¹⁰ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 45, 21 κ. ἐ.

¹¹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 23, 10, 48, 9 κ. ἐ.

ἀκριβολόγος περιγραφή τῶν τειχῶν τῆς πόλεως¹ καὶ τῶν ἀνακτόρων τῶν αὐτοκρατόρων². Ἐν τῇ περιγραφῇ τούτων καὶ τῆς πολυτελοῦς διακοσμῆσεως αὐτῶν σημαντικὴ εἶνε πρὸς τοῖς ἄλλοις ἢ μνεῖα τῶν τοιχογραφιῶν τῶν παριστανουσῶν τὴν σειρὰν τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Τραπεζοῦντος μετὰ τῶν προγόνων αὐτῶν καὶ τῶν παραστάσεων ἱστορικῶν σκηνῶν ἐξεικονιζουσῶν γεγονότα τῆς ἱστορίας τῆς πόλεως³.

Οὐδὲ περιορίζεται εἰς ταῦτα ὁ Βησσαρίων, ἀλλὰ, συνάπτων τὴν μεσαιωνικὴν τῆς Τραπεζοῦντος ἱστορίαν πρὸς τὴν ἀρχαίαν, πειρᾶται μὲν νὰ δικαιολογήσῃ τὴν καθυπόταξιν ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίου⁴ καὶ διὰ τρόπου ῥητορικοῦ καὶ κατὰ τὸ γνωστὸν πλάσμα παριστάνει τὴν βυζαντιακὴν ἀρχὴν ὡς συνέχειαν τοῦ ἀρχαίου Ῥωμαϊκοῦ κόσμου⁵, ἐξεικονίζει δὲ τὴν ἔκπτωσιν τοῦ Βυζαντίου ἐν ταῖς πρὸ τῶν Κομνηνῶν ἡμέραις καὶ τὴν νέαν αὐτοῦ ἀκμὴν ἐπὶ τῆς δυναστείας ταύτης, ἣτις καὶ εἰς τὴν Τραπεζοῦντα παρέσχε λαμπρὸν βασιλεῖον οἶκον⁶.

Ἀποκομίζομεν οὕτως ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ ἐγκωμίου τοῦ Βησσαρίωνος ἀκριβῆ καὶ ζωηρὰν εἰκόνα τῆς τε τοπογραφίας τῆς πόλεως καὶ τῆς ἱστορίας αὐτῆς, τῶν λαμπρῶν οἰκοδομῶν,

¹ Ἴδε ἄνωτέρω σ. 43, 20 κ. ἐ.

² Ἴδε ἄνωτέρω σ. 46, 13 κ. ἐ.

³ Ἴδε ἄνωτέρω σ. 47, 12 κ. ἐ.· *τά τε κύκλω καὶ πρὸς τοῖς τοίχοις αὐτοῖς γέγραπται μὲν ὁ τῶν βασιλέων χορὸς ὅσοι τε τῆς ἡμετέρας ἤρξαν ὅσοις τε προγόνοις ἐχρήσαντο, γέγραπται δὲ καὶ εἴ τινα κίνδυνον ἢ πόλις ἡμῶν περιστάντα διήνεγκε καὶ ὅσοι κατ' αὐτῆς ἐπιόντες καθ' αὐτῶν ἔγνωσαν ἐγχειρίσαντες.*

⁴ Ἴδε ἄνωτέρω σ. 32, 20 κ. ἐ.

⁵ Ἴδε ἄνωτέρω σ. 37, 19 κ. ἐ.

⁶ Ἴδε ἄνωτέρω σ. 40, 3 κ. ἐ.· Ὁ Βησσαρίων σὺν τοῖς ἄλλοις ποιεῖται λόγον ἐν σ. 42, 22 κ. ἐ. περὶ τῆς μακρᾶς ^ἡδιάρκειας τῆς δυναστείας τῶν Κομνηνῶν. Πράγματι αὕτη εἶνε ἡ ἑτέρα τῶν μακροχρονιωτάτων ἐν Βυζαντίῳ δυναστειῶν πρὸς τῇ τῶν Παλαιολόγων. Καὶ οἱ μὲν Κομνηνοὶ ἤρξαν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑκατὸν τριάκοντα δύο ἔτη, οἱ δὲ Παλαιολόγοι ἑκατὸν ἐνενηκόντα τέσσαρα ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς ἐν Νικαίᾳ ἀναρρήσεως τοῦ Μιχαήλ. Ἄν δὲ εἰς τὰ ἔτη τῆς ἐν Βυζαντίῳ ἀρχῆς τῶν Κομνηνῶν προσθέσωμεν καὶ τὸν χρόνον τῆς ἐν Τραπεζοῦντι ἀρχῆς αὐτῶν μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1461 καταλύσεως τῆς αὐτοκρατορίας, ἤρξαν οἱ Κομνηνοὶ ἐν ὄλῳ τριακόσια ὀγδοήκοντα ἐννέα ἔτη.

τῆς ἐξαιρέτου ὀχυρώσεως, τῆς ἀξιολόγου στρατιωτικῆς ἀκμῆς, τοῦ πλουσίου ἐμπορίου καὶ τῆς ἐν γένει εὐημερίας τῆς αὐτοκρατορίας ἐκείνης, ἣν ἔμελλε δυστυχῶς νὰ καταλύσῃ μετὰ τοῦ τελευταίου τῶν Κομνηνῶν Δαυῖδ ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ ἐγκωμίου τούτου ῥαγδαῖος ἐπελθὼν ὁ Μωάμεθ καθ' ὃν χρόνον ὁ ἐγκωμιαστὴς διέτριβεν ὡς πανίσχυρος καρδινάλιος ἐν τῇ αὐλῇ τῶν παπῶν, μάτην ἀγωνιζόμενος νὰ ἐπωφεληθῇ τὴν ἐξωμοσίαν αὐτοῦ καὶ τὴν μεταξὺ τῶν νέων ὁμοθρήσκων ἰσχυρῶν δύναμιν χάριν παρορμήσεως τῆς Δύσεως εἰς νέαν σταυροφορίαν ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος.

Μετὰ τὸν γενικὸν τοῦτον χαρακτηρισμὸν τοῦ ἐγκωμίου τοῦ Βησσαρίωνος ἀναγκαῖον κρίνομεν νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου εἰς τινὰ ὀλίγα τῶν καθ' ἕκαστα.

Ἐν τοῖς περὶ Κιμμερίων¹ φαίνεται μὲν ἔχων γνῶσιν τοῦ Ἡροδότου², ἀλλὰ τὰ παρὰ τῷ Βησσαρίωνι εἶνε πληρέστερα καὶ παρέχουσι νέας τινὰς εἰδήσεις ἐπὶ τῇ βάσει πηγῆς διαλανθανούσης ἡμᾶς.

Ἄρτοξέρξην ὀνομάζει τὸν ἄλλως κοινῶς καλούμενον Ἄρταξέρξην³ κατὰ τὸν καὶ παρ' Ἡροδότῳ⁴ καὶ Πλουτάρχῳ⁵ ἀπαντῶντα τύπον.

Τὰ περὶ Μιθριδάτου Α', τοῦ υἱοῦ Ἀριοβαρζάνου, λεγόμενα εἶνε εἰλημμένα ἐλευθέρως ἐκ τοῦ Πλουτάρχου⁶. Ἐντεῦθεν δ' ἐξηγεῖται πῶς ἔπειτα, ποιούμενος λόγον περὶ Μιθριδάτου τοῦ Εὐπάτορος, λέγει αὐτὸν ὄγδοον ἀπὸ τοῦ πρώτου, Μιθριδάτου τοῦ υἱοῦ Ἀριοβαρζάνου, καθ' ἃ καὶ ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ⁷, παρὰ τὴν συνήθη ἀρίθμησιν αὐτοῦ ὡς ἕκτου.

¹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 12, 27 κ. ε.

² Ἡροδότου IV, 12 ἐν σχέσει πρὸς I, 104.

³ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 27, 10.

⁴ Ἡροδότου IV, 98. Ἄλλ' ἐν τοῖς κώδιξι φέρεται ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ συνήθως καὶ ὁ τύπος Ἄρταξέρξης.

⁵ Ἐν βίῳ Ἄρτοξέρξου τοῦ Μνήμονος.

⁶ Ἐν βίῳ Δημητρίου 4.

⁷ Ἐνθ' ἀν.: τὸ τῶν Ποιτικῶν βασιλέων γένος ὀγδοὴ που διαδοχῇ πανσάμε-

Πηγὴ τῶν περὶ Καβάδου καὶ Γουργένη λεγομένων¹ εἶνε ὁ Προκόπιος², ἐκ τοῦ αὐτοῦ δὲ³ ἀπέρρευσαν καὶ τὰ περὶ Χοσρόου καὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Πέτρας⁴ ὡς καὶ ἡ μνεῖα τοῦ Ῥιζαίου καὶ τῶν Ἀθηνῶν, τῶν κατὰ τὸν Πόντον⁵.

Περιεργότατον ἐν τοῖς περὶ τοῦ ἐμπορίου τῆς Τραπεζοῦντος χωρίον εἶνε ἐκεῖνο, ἐν ᾧ ὁ Βησσαρίων λέγει τάδε· Παρ' ἐκάτερα δὲ ἐργαστήριά τε δεδόμεναι πάμπολλα καὶ γέρορα τῶν ἐργαστηρίων ἐξέχει καὶ ἄνδρες ἐργάται καθήμενοι ἐμποροῦνται τὰ τιμιώτατά τε καὶ κάλλιστα πιπράσκοντες καὶ ὠνούμενοι. Τὰ ἐνταῦθα μνημονευόμενα ὡς ἐξέχοντα τῶν ἐργαστηρίων γέρορα μετὰ τῶν καθημένων ἐπ' αὐτῶν πωλητῶν ἐνθυμίζουσιν ἡμᾶς τὰ τῶν τουρικῶν καὶ αἰγυπτιακῶν πρατηρίων καὶ δίδουσιν εἰς ἡμᾶς χαρακτηριστικὴν εἰκόνα τῆς ἀνατολικῆς ὀφειῶς, ἣν παρείχεν ἡ ἀγορὰ τῆς Τραπεζοῦντος. Μεταξὺ δὲ τῶν παντοίων ἐμπορευμάτων, ἅτινα συνεσωρεύοντο εἰς αὐτὴν ἔκ τε τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, μνημονεύει ὁ Βησσαρίων μηδικῆς καὶ αἰγυπτίου ἐσθῆτος, ἥτοι ἐνδυμάτων ἐκ Περσίας καὶ τῆς τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα ὑπὸ τῶν Μαμελούκων κατεχομένης Αἰγύπτου, νημάτων τῶν Σηρῶν, κανῶν τῶν Σινῶν καὶ ὑφασμάτων τῶν Κιλίκων⁶. Καὶ σηρικὰ μὲν νήματα, οἶων καὶ Ἰωάννης ὁ Εὐγενικός ποιεῖται αὐτολεξεῖ μνεῖαν⁷, νοοῦνται τὰ μεταξωτὰ, ἅτινα δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ὑποθέσωμεν ἐρχόμενα πράγματι ἐκ τῆς Σινικῆς, ἀφ' οὗ εἶνε γνωστὸν, ὅτι ἀπὸ μακροῦ ἤδη χρόνου, ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἡ μετα-

νον ὑπὸ Ῥωμαίων. Ὁ γδορον ὁμοίως λέγει τὸν Εὐπάτορα καὶ ὁ Ἀππιανὸς (Μιθριδατείου 112), ἐν ᾧ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς (Μιθριδατείου 9) λέγει αὐτὸν ἔκτιον ἀπὸ τοῦ πρώτου Μιθριδάτην.

¹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 36, 7 κ. ε.

² Ἐκδ. Βόννης Τόμ. Α' σ. 56, 20 κ. ε. 282, 17 κ. ε.

³ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 36, 11 κ. ε.

⁴ Προκόπιου ἐκδ. Βόννης Τόμ. Α' σ. 226, 1 κ. ε. 228, 15. 289, 16.

⁵ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 36, 22. Πρβλ. Προκόπιου Τόμ. Α' σ. 289, 22.

⁶ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 20, 25 κ. ε.

⁷ Παρὰ Τα/ελ ἐνθ' ἀν. σ. 383, 8.

ξουργία εἶχεν εἰσαχθῆ εἰς τὸ Βυζάντιον. Σινῶν δὲ κανᾶ λέγων ὁ Βησσαρίων δὲν πιστεύομεν νὰ νοῆ πράγματι καλαθίσκους ἐκ τῆς Σινικῆς, ἀλλὰ μᾶλλον, ἀρχαιοτροπώτερον ἴσως τύπον παρέχων εἰς τὴν δημῶδη λέξιν *κανάτια*¹, σημαίνει τὰ γνωστὰ σινικὰ ἐκ πορσελλάνης ἀγγεῖα, ἅτινα ἤδη κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα οὐ μόνον μέχρι τῆς Αἰγύπτου, τῆς Συρίας καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἦσαν διαδεδομένα, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Εὐρώπην μετεφέροντο². Οὐδὲ θὰ ἦτο ἄπορον νὰ παραδεχθῶμεν καὶ αὐτὴν τὴν ἄμεσον ἐκ τῆς Σινικῆς μεταφορὰν τοιούτων ἀγγείων εἰς Τραπεζοῦντα, βλέποντες ἐκ τοῦ τραπεζουντιακοῦ ὠροσκοπίου τὴν μεγάλην ἔκτασιν τῆς μετὰ τῆς ἀπωτέρας Ἀνατολῆς ἐμπορικῆς ἐπικοινωνίας τῶν Τραπεζουντίων, ἐξικνουμένης μέχρις αὐτοῦ τοῦ Σιάμ³. οὐδαμῶς δὲ δύσκολος ἢ ἔμμεσος αὐτῶν μεταφορὰ διὰ σινικῶν πλοίων προσορμιζομένων εἰς τὴν Ἀραβίαν⁴. Ὅποια δὲ τὰ ἐκ Κιλικίας ὑφάσματα, ὧν μνημονεύει ὁ Βησσαρίων, δὲν γινώσκομεν.

Τέλος τίνες εἶνε αἱ δύο ὑπὸ τοῦ Βησσαρίωνος διὰ μακροτέρων πως περιγραφόμεναι ἀτυχεῖς στρατεῖαι ξένων ἐπιδρομῶν, ὧν ἡ μὲν ἀπέληξε μόνον εἰς τὴν πυρπόλησιν τῆς πόλεως⁵, ἡ δὲ εἰς τὴν πανωλεθρίαν τῶν ἐπιδραμόντων⁶; Ὁ Βησσαρίων δυσχεραίνει εἰς ἡμᾶς τὴν λύσιν τῆς ἀπορίας, οὐδεμίαν τῶν ὀνομάτων τῶν ἐχθρικῶν στρατιῶν ποιούμενος μνειάν. Ἄλλ' οὐχ ἦττον νομίζομεν, ὅτι τὴν μὲν πρώτην περίστασιν πρέπει νὰ ταυτίσωμεν πρὸς τὰ συμβάντα ἐπὶ τῆς βασιλείας τῆς χήρας τοῦ Βασιλείου Εἰρήνης, θυγατρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντινου-

¹ Τὴν λέξιν *κανάτιον* μέχρι τοῦδε μόνον ἐκ χωρίων τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος, οὐχὶ δ' ἀρχαιοτέρων γνωρίζει ἡμῖν ὁ *Ducange* (*Glossarium mediae et infimae graecitatis* ἐν λ.).

² *Heyd* Geschichte des Levantch Handels im Mittelalter. Ἐν Στουτγάρτη. 1879 Τόμ. Β' σ. 681.

³ Νέου Ἑλληνομνήμονος Τόμ. ΙΓ' σ. 49.

⁴ *Heyd* ἐνθ' ἄν.

⁵ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 49, 35 κ. ἑ.

⁶ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 50, 20 κ. ἑ.

πόλεως Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου Β', ὅτε τουρκομαννική στρατιὰ Ἀμιτιωτῶν, ἐπωφελουμένη τὰς ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ τῆς Τραπεζοῦντος ἐμφυλίου διαμάχας τὰς ἀποληξάσας μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς Εἰρήνης, ἐπέδραμε τὴν χώραν ἐκ δυσμῶν καὶ κατώρθωσε νὰ εἰσελάσῃ προςωρινῶς ἀμαχητὶ εἰς αὐτὴν τὴν Τραπεζοῦντα καὶ πυρπολήσῃ τὴν πόλιν τῇ 4 Ἰουλίου 1341, μόνης τῆς ἀκροπόλεως σωθείσης, ἧς ἐξηκολούθησαν ἀμυνόμενοι οἱ ἄλλως ἀνεπαρκεῖς αὐτῆς φρουροί¹. Τὸ δὲ δεύτερον χωρίον, ἐν ᾧ γίνεται λόγος περὶ καταστροφῆς τελείας ἐπιδραμόντος βαρβαρικοῦ στρατεύματος, ἀναφέρεται κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Τραπεζοῦντος Ἀνδρονίκου τοῦ Γίδωνος ἐν ἔτει 1219 ἐπιδρομὴν τοῦ σουλτάνου Ἰκονίου Γαζ-εδδίν, ὅστις ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἑσπερίων χρονογράφων καλεῖται Μελίκ. Τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Βησσαρίωνος, ὅτι τῶν ἐχθρῶν οὐδ' ἀγγελιοφόρος ἦ, τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον, πυρφόρος ὑπελείφθη, ἀλλ' ἔπεσεν ἅπαν τὸ στρατευμα, συμπίπτουσι πρὸς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Μιχαὴλ Παναρέτου, καθ' ἣν ἐχαώθησαν ὅσοι ἦσαν ἅπαντες². Ἡ μόνη δὲ διαφορὰ εἶνε τὸ ὑπὸ τοῦ Βησσαρίωνος προστιθέμενον, ὅτι ἀπήχθη δέσμιος ὁ ἡγεμὼν τῆς ἐχθρικῆς στρατιᾶς, ὃν ὁ Fallmerayer, οὐκ οἶδα πόθεν παραλαβὼν, λέγει ἀποθανόντα ἐν τινὶ στρατείᾳ κατὰ τῆς Μεσοποταμίας³.

Καὶ περὶ μὲν τοῦ ταῦτισμοῦ τοῦ δευτέρου τούτου ἐπεισοδίου πρὸς τὴν τύχην τῆς στρατιᾶς τοῦ Μελίκ οὐδεὶς, νομίζομεν, δύναται νὰ ὑπάρξῃ δισταγμός. Ἀμφιβολίαν δ' ἔχομεν ἂν ὀρθῶς ἐταυτίσαμεν τὴν πυρπόλησιν τῆς Τραπεζοῦντος, τὴν ἐν τῷ ἐγκωμίῳ τοῦ Βησσαρίωνος πρὸς τὴν τοῦ 1341, τοῦτο μὲν διότι

¹ Μιχαὴλ Παναρέτου Χρονικὸν ἐν Νέφ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Δ' σ. 273, 1 κ. ἐ.— Fallmerayer Geschichte des Kaiserthums von Trapezunt σ. 182.

² Νέου Ἑλληνομνήμονος Τόμ. Δ' σ. 266, 6.

³ Fallmerayer ἐνθ' ἂν. σ. 104. Ἴσως τὸν θάνατον τοῦ Μελίκ παρέλαθεν ἐκ τοῦ Ἀβουλφάραγ ἢ τοῦ Ἀβουλφέδα, εἰς οὓς παραπέμπει ἐν τῇ προτέρᾳ σελίδι.

χρονολογικῶς ἔπρεπε νὰ προταχθῆ αὐτῆς τὸ γεγονὸς τῆς πανωλεθρίας τοῦ 1219, ἐν ᾧ ὁ Βησσαρίων ἀναγράφει τοῦτο κατόπιν, λέγων τὸ δέ γε λοιπὸν τε καὶ δεύτερον στράτευμα, τοῦτο δὲ διότι θὰ προετιμῶμεν νὰ ἴδωμεν τὸν ἐγκωμιαστὴν ἐκλέγοντα ἄλλο μᾶλλον ἐπεισόδιον νίκης τῶν Τραπεζουντίων ἢ ἐκεῖνο τὸ συνδεόμενον πρὸς τὰς πικρὰς ἀναμνήσεις ἐμφυλίων σπαραγμῶν τῆς αὐτοκρατορίας. Ἄλλ' ἡμεῖς τοῦλάχιστον ἄλλην πυρπόλησιν τῆς Τραπεζοῦντος δὲν ἠδυνήθημεν νὰ εὕρωμεν ἐν τῇ μακρᾷ αὐτῆς ἱστορίᾳ.

Παρόραμα. Ἐν σ. 35, 25 ἀντὶ *μόνην* ἀλώτον γράφε *μόνην ἀνάλωτον*



994009

PA 5610 .B43 E5 1916 IMS
Bessarion,
Bessarions Enkomion eis
Trapezonta 47089981

LIBRARY
Pontifical Institute of Medieval Studies
113 ST. JOSEPH STREET
TORONTO, ONT. CANADA M5S 1J4
TORONTO, ONT. CANADA M5S 1J4

